

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1854.

ΤΟΜΟΣ Ε΄.

ΦΥΛΛ. 104.

ΑΓΓΛΟΙ ΚΑΙ ΚΙΝΕΖΟΙ.

ΥΠΟ ΜΕΡΥ.

(Εκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

—ο—

Ἐσπέραν τινά τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1806 ἔτους, ἡ Ἰαμσίγα ἠγκυροβόλησεν εἰς Βοκκα-Τίγρης πλησίον τῆς ἐν Καντόνη φραγκοκινεζικῆς πόλεως ἧτο δὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐπὶ τοῦ πλοίου καὶ νέος τις ναυτικός καλούμενος Τόμ Μελφόρδ, συνοδεύσας μὲν τοὺς ναύτας ἐπιβάντας εἰς τὴν λέμβον, μὴ ἀκολουθήσας ὅμως αὐτοὺς ἀποβάντας εἰς τὴν ξηρὰν, διὰ τὰ διατρέψαι, κατὰ τὰς τρεῖς μῆρας ἡμίσεας τὰς ὁποίας παραχωρεῖ τὸ Οὐράνιον κράτος πρὸς τοὺς εὐρωπαϊοὺς, εἰς τὸ βιβήλον προάστειον τῆς ἁγίας πόλεως. Τοῦ Μελφόρδ ὁ βίος ὑπῆρξε πολυπαθὴς· εἰκοσαετῆς μολὶς ἐνυμνεύθη εἰς Λονδίνον, ἀπόφασιν ἔχων νὰ ζήτη πιστότατος εὐζύγος, καὶ νὰ ἐξαλείψῃ μάλιστα τὴν μνήμην τῆς ἀμφιβόλου καταγωγῆς τοῦ γάμου του, εἰς ὃν ὑπεβλήθη στρατιωτικῶς καὶ βία ἀπὸ τὸν κτηνώδη γυ-

ναϊκάδελφόν του, ἀξιοματικὸν τῶν εὐζώνων. Εἰ καὶ πλήρης ἐλαττωμάτων ὁ Μελφόρδ, ἦτο ὅμως εὐαίσθητος καὶ ἀγαθὸς ὡς ὅλοι οἱ συνομιληκῆς του.

Καὶ ὄχι μόνον ὁ νέος ἐρωτόληπτος ὑπεβλήθη εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ὑμναίου μετὰ τρεῖς ἀδελφούς μονομαχίας, ἀλλὰ καὶ ὤμοσεν ὄρκον τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἐζήτησεν· ὠρκίσθη νὰ μὴ ὀμιλήσῃ πώποτε περὶ ἐρωτος εἰς μηδεμίαν ἄλλην γυναῖκα παρὰ τὴν συμβίαν του, καὶ ν' ἀπορροῦσῃ μάλιστα μετ' ἀναγκηστικῶς πᾶσαν γυναικίαν προκλήσιν, ὁποιοῦδήποτε χρώμα καὶ ἂν εἶχεν ἢ κόμη τῆς προαιούσης. Ὁ γυναικάδελφος ἢ οἷζε μίαν Βίβλον καὶ ἐδέχθη τὸν ὄρκον.

Ὁ πρῶτος καρπὸς τοῦ ὑμναίου τούτου ὑπῆρξε θυγάτριον. Καὶ κατὰ μὲν τὸ ἀρχαῖον καὶ πατροπαράδοτον ἔθος ὁ Μελφόρδ ἐπεθύμει υἱὸν, καθόσον μάλιστα εἶχεν ἔτοιμον καὶ ὄνομα ἀξιόλογον νὰ δώτῃ πρὸς αὐτόν· ὑπεδέχθη ὅμως καὶ τὴν κόρην ἀρκετὰ εὐμενῶς, ὅπως εἶναι δυνατόν νὰ ὑποδέχωνται αὐτὰς οἱ ἀγαπῶντες τοὺς υἱοὺς πατέρες. Πλὴν τούτου, ἐπειδὴ νέα συμπτώματα δευτέρου τοκετοῦ ἀνεφάνησαν εἰς τὴν Κ. Μελφόρδ, σκιρτῶν ἐκεῖνος ἐστοιχημάτισεν ὅτι ὁ ἀπίκτα υἱὸν, καὶ εὐχαρίστησε προηγουμένως τὸν Θεὸν διότι εἰτήκουσε τὴν δέησίν του.

Δυστυχώς όμως η ύπηρεσία του βασιλέως, εις τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀλλαχόθεν, προτιμάται τῆς ὑπηρεσίας τῆς συζύγου, καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Μελφόρδ ὑπηρετεῖ ὡς ναύτης, ἡ δὲ *Γαμελίνα* ἐπρόκειτο νὰ ἀποπλεύσῃ, ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὴν προσφιλῆ του συμβίαν πρὸ τοῦ ἐνάτου μηνὸς τῆς ἀποκαλύψεως.

Καὶ ὁ μὲν γυναικάδελφος ἔφερε τότε καὶ δευτέρου φορὰν τὴν Βίβλον του εἰς τὸ κατὰστρωμα τῆς *Γαμελίνας*, καὶ ἀπήτησε μικρὸν παραρτήμα τῷ πρώτῳ περὶ πίστεως ὅρκου, ὁ δὲ Μελφόρδ ὤμοσε καὶ δευτέρον. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεθύμει νὰ πληροφορηθῇ περὶ τοῦ τοκετοῦ τῆς γυναικὸς του, ἠρώτησε τὸν πλοίαρχον ποῦ ἐμελλον νὰ ὑπάγῃ.

— Παντοῦ, ἀπεκρίθη αὐτός.

Ἡ ἀπόκρισις δὲν ἦτο εὐχάριστος. . . Ὁ γυναικάδελφος μετῴθη εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην διὰ νὰ πολεμήσῃ.

Ὅκτὼ μῆνας μετὰ ταῦτα ἡ *Γαμελίνα* προσώρμησεν, ὡς εἶπον, εἰς Καντόνην.

Ὁ Μελφόρδ δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ διατηρήσῃ τὸν ὅρκον του. Συνειδησένος νὰ βλέπῃ τὰς ὠραίας ὄψεις τῶν γυναικῶν τοῦ Μίδδλεσεξ, δὲν ἐνοστιμύετο τὰ μαυριωπά, κίτρινα, κατακόκκινα ἢ πολύστικτα πρόσωπα, καὶ τὰς πλατεῖας καὶ χρόταλα φερούσας ῥίνας, καὶ τὰ ὑπερμεγέθη ὄτα καὶ τὴν χονδροειδέστατην κόμην, καὶ τὰ ἀηδέστατα σώματα, τὰ ὁποῖα ἀπῆντησε μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του· διότι ἡ φύσις τὸν ἀληθῆ τύπον τῆς γυναικὸς ἐπαδαίλευσεν εἰς μόνην τὴν Εὐρώπην.

Ἐὰν δὲν ἐπραττεν οὕτω πως ἡ φύσις, διατήρησις πίστεως κατὰ τὰ ἀπώτατα ταξίδια θὰ ἦτο ἀδύνατος, καὶ αἱ σύζυγοι τῶν σοφῶν δὲν θὰ ἐπέτρεπον εἰς τοὺς ἀνδρας αὐτῶν νὰ μεταδιδίωσκον εἰς τὸν ἰσημερινόν, ἡ δὲ ἐπιστήμη θὰ ἦτον σήμερον ἀμαθεστάτη. Καὶ τῶντε, ἐὰν εἰς τὰ ἀρχιπέλαγη τῆς Ὠκεανίας, εὐρίσκοντο Ἀφροδίται, ἐνδίδουσαι χάριν κατόπτρου εἰκοσι λεπτῶν ἢ εὐτελοῦς τινος ὕψους, τὰ τρία τέταρτα τῶν ἐπιγείων ἀνδρῶν θὰ ἐγίνοντο ναῦται, καὶ ἡ κοινωνικὴ ἰσοξροπία θὰ συνεταράσσετο σφοδρότατα.

Ὁ Μελφόρδ εὐχαρίστει τὴν φύσιν διότι ἠθέλησε νὰ ἐργασθῇ δι' αὐτὸν ἐνθυμίζοντα τὴν γυναῖκα, τὴν κόρην του, καὶ τὸν ἀναμνήσθητον ἐπτάμηνον υἱὸν του, ὅστις θὰ ὠνομάζετο Σίμων καὶ θὰ ἔλεγε, πάπα, πάπα. Κατανύγετο τὴν καρδίαν ἀναπολῶν τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ὕμναιου του, οὐδὲ κἂν παρετήρει τὸ περιεργότατον θέαμα τῆς κινεζικῆς πόλεως. Τί πρὸς τὸν νέον σύζυγον, τὸν ζῶντα μακρὰν τῶν προσφιλεστάτων ἀντικειμένων, καὶ ἡ Κίνα, καὶ ὁ κόσμος αὐτός;

Κινεζικωτάτη ἦτο ἡ παραλία ἀπέναντι τῆς ὁποίας ἐσαλεύετο τὸ Ἀγγλικὸν πλοῖον μετὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν χάριν του. Ὁ κυανὸς ποταμὸς Σουκάγκ κατέβρεθεν ἀναληγῆτως εἰς τὴν θάλασσαν, μετὰξὺ δύο σειρῶν ὠραίων χωρίων ἐξωγραφημένων ἐπὶ ποροσιλάνης. Ἐκεῖ, ἐπὶ λέμβων ὠσειδῶν, ἐκυματίζοντο λαοὶ παραποτάμιοι ἀτενίζοντες μετὰ οἶκτον τὴν γῆν, ζῶντες καὶ ἀποθνήσκοντες πάντοτε ἐν μέσῳ τῶν κυανῶν κυ-

μάτων τοῦ Σουκάγκ, ὑπὸ θόλους καλῶν ἀνθηφόρων καὶ λυσικόων ὄσφοινίκων. Ὅριζοντα εἶχεν ἡ πεδιάς ὄρη γλαυκοειδῆ καὶ φωτεινὰ ὡς νέφη ἠλίου δύνοντος, καὶ ὁ ὄφθαλμὸς ἐπλανᾶτο εἰς τοὺς ἀχανεῖς κήπους καὶ ὄρυζῶνας, ποῦ καὶ ποῦ διακοπτομένους ἀπὸ σωρὸς δένδρων ἀλόης, καὶ κίτριων, καὶ μωρεῶν, καὶ πευκῶν καὶ βανανῶν.

Ὅτε ἐφθασεν ἡ νύξ, ἡ εἰκὼν αὕτη ἔπαυσε τοῦ νὰ εἶναι πραγματικὴ, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὄνειρων. Ἡ Κίνα εἶναι ὄνειρον γραπτῶν.

Μυριάδες λέμβων φωτοβολῶν διεσχίζον τὸν ποταμὸν, ὡς ἀστέρες διαττόντες· ἐκρηξίς ἡλίων τεργητῶν ἐλαμψε καθ' ὅλα τὰ κίοντα τῶν ὄγγων καὶ μαρμαρίνων· τὸ Οὐράνιον κράτος ἐπεριβάλλετο ἀπὸ στερῆμα γῆινον, καὶ ὁ ἦχος τῶν ἰνδικῶν ὀργάνων, καὶ αἱ ὄξειαι φωναὶ τῆς ἰδιορρύθμου πόλεως, ἐχαίρειζον τὰ εὐαρίθμητα ἐκείνα ἡραιοῦσιν, αἰωνίως ὀδυνύμενα καὶ αἰωνίως ἀναπτόμενα εἰς τὸ προάστειον, τὴν παιδιάδα, τὸν ποταμὸν καὶ τὴν θάλασσαν.

Ὁ Μελφόρδ ἐμελαγχόλησεν ἔτι μᾶλλον ὅτε ἶδε τὴν τότεν εὐθυμίαν. Λαβὼν δὲ χαρτίον καὶ κονδύλιον ἐγράψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ διὰ νὰ ἀνανεώσῃ τοὺς περὶ πίστεως ὅρκους του. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ἐθίσασεν αὐτὸν νὰ ἀποδῇ εἰς τὴν ξηρὰν, διότι δὲν ἠθελε νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς οὐδένα τὴν φροντίδα τοῦ νὰ φέρῃ τὴν ἐπιστολὴν του εἰς τὸ Ἀγγλικὸν ταχυδρομεῖον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην συνέβαινον παραδόξά τινα εἰς Χογκ-Λάν καὶ τὴν ὁδὸν τῆς Κίνας· τριακοντα ναῦται καὶ δύο δοκιμοὶ τῆς *Γαμελίνας* ἐπολιόρχησαν τὴν Καντόνην, καὶ ἐπροοιμιάζον πρὸ εικοσιτεσσάρων ἐτῶν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἀθῶν καταπίπτων αἰτινες ἐπροκάλεσαν τὸ 1840 πόλεμον μετὰξὺ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κίνας καὶ τῆς βασιλείσσης Βικτωρίας.

Οἱ δύο δοκιμοὶ εἶχον τὴν εὐτυχὴ ἐκείνην ἠλικίαν καθ' ἣν πιστεύομεν ὅτι οἱ Κινεῖοι ἐγεννήθησαν διὰ νὰ μᾶς διασκεδάσωσι· δὲν εἶχον ἰδεῖ πώποτε Κινεζοὺς εἰμὴ εἰς τινὰ κωμικὰ δράματα, μικροὺς τινὰς καὶ παγεῖς ἀνθρώπους φαλακροὺς, οἵτινες ἀνύψουν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοὺς δύο πρώτους δακτύλους, καὶ ἀνέκραζον *Χι*, ὅτε τοὺς ἔδερον.

Φαντάσθητε τὴν χαρὰν τῶν δύο ἐκείνων νέων, ὅτε εὐρέθησαν ἐν μέσῳ ζώντων Κινεζῶν, ἔχοντες καπισημένην τὴν κεφαλὴν ἀπὸ ἀφθόνους σπονδάς ζύθου. Πεισιμένοι ὅτι ἦτο συγχεωρημένον νὰ συντρέψωσι Κινεζοὺς ζῶντας ὡς ἀνθρώπια ἐκ ποροσιλάνης, ἔδραμον εἰς Χογκ-Λάν, παραδιδόμενοι εἰς παρεκτροπὰς παιδαρίων. Ἐτρύπησαν ὄλων τῶν παραθύρων τὰ ἐλατοχρίστα χαρτία, ἐπέιρασαν τοὺς σμηλευτάς, τοὺς ἐμποροὺς τῶν ῥιπιδίων, τοὺς ζωγράφους καὶ τοὺς συρματοπλέκτας καὶ ἀγανακτοῦντες διὰ τὴν τότεν ὑπομονὴν τῶν πασχόντων, οἵτινες ἐξημιούοντο οὕτω πως χωρὶς νὰ προφέρωσι λέξιν, ἤρπασαν ἔμπορον ἐρυθροῦλου ἀπὸ τὴν πλεξίδα τῆς κορυφῆς του, καὶ ἔτριψαν τὴν ῥίνα του ἐπὶ τοῦ γραφείου του, ἐνῶ ἠρίθμει τὰ κέρδη τῆς ἡμέρας διὰ τῆς ἀλγέδους καὶ τοῦ ἀθακοῦ.

Ἄλλ' ἡ ὑπομονὴ, καὶ κινεζικὴ οὐσα, ἔχει τὰ ὀριά της· ὁ ἔμπορος ὅστις εἶχεν, ὡς καὶ οἱ συνάδελφοί του, μέγα σέβας μειμιγμένον μετὰ τρόμου πρὸς τὸ ἐνδυμα τῶν Ἀγγλῶν ναυτῶν, ἀγανακτικῆς ἐπιπέλους διὰ τὴν ὑβρίν αὐτὴν, ἀνπαύει φρικώδη *Χι* καὶ ἀρπάσας ἕνα τῶν δύο νέων δοκίμων ἀπὸ τὸ περιτραχήλιόν του, τὸν ἔρριψε χαμαὶ καὶ ἐπάτησε θριαμβευτικῶς ἐπ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ ἄλλος Ἀγγλος ἀνέσυρε τὸ δῖρκιόν του, καὶ θὰ διεπέρα τὸ στήθος τοῦ Κινεζοῦ, ἐὰν οὗτος, ταχὺς ὡς σχοινὸδάτης, δὲν ὤρμα πρὸς τὴν πυραμιδα τοῦ ἐριζύλου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς, δὲν ἀπέλυε κατακλυσμὸν δεινῶν κινεζικῶν ῥαβδισμῶν κατὰ τῆς κεφαλῆς τῶν δύο ἀντιπάλων του. Πλὴν τούτου, ἔκρουσε τρεῖς φύλλον Ταμ-τάμ κρεμάμενον εἰς τὴν στέγην, καὶ εὐθὺς οἱ γείτονες, ἀκούσαντες τὸ νέον τοῦτο εἶδος τοῦ σημαντροῦ, συνέβρευσαν ἐξεμῶντες φρικώδη μονοσύλλαβα καὶ κρατοῦντες ἰνδοκαλάμους εἰς ἀμφοτέρους τὰς χεῖρας.

Τριακοντα ναῦται τῆς *Γαμελίνας*, διαβαίνοντες τότε, ἔδραμον εἰς βοήθειαν τῶν δοκίμων, καὶ εὐθὺς ἤρχισεν ἡ μάχη. Οἱ Κινεῖοι, ἀντεπάλαιον γενναίως μετὰ τοὺς καλάμους τῶν, καὶ τὸ ἔδαφος κατακλύθη ἐντὸς ὀλίγου ὑπὸ τριμαχίῶν συντριφέντων ἐπὶ ὤμων σιδηρῶν, πέλων κινεζικῶν, καὶ ἀγαλματιῶν, καὶ πινακίων ποροσιλάνης, καὶ σκιαδίων, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων εὐθραύστων, τὰ ὁποῖα τὸ μουσεῖον τοῦ Χογκ-Λάν ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς εὐρωπαίους ἀγοραστὰς.

Ὅτε ἤκουσαν τὰς φωνὰς τοῦ προαστείου, οἱ Κινεῖοι τῆς ἀγίας πόλεως συνέβρευσαν ὡς κύματα χειμάρρου, κομίζοντας τὸ ἀθῶν αὐτῶν πυροβολικὸν ἐξ ἠλιοειδῶν καὶ ὄφιοειδῶν πυροτεχνημάτων καὶ βομβῶν. Οἱ ναῦται, οἵτινες εἶχον παρευρεθῆ εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ τε Ἀθουκῆ καὶ Τραφαλγᾶρ, ἐκάγχαζον μετὰξὺ τῆς ἀφλέκτου ἐκείνης πυρκαϊᾶς, καὶ ἐπαδαίλευσαν γρονθοκοπήματα εἰς τοὺς λοξοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀτυχῶν Κινεζῶν, ἀνεπιτηθειῶν γρονθοκόπων, καταβληθέντων σωρηδὸν ὡς χάρτινοι προμαχῶνες ὑπὸ ῥωμαϊκᾶς ἐλεπόλεις.

Ἡ Χογκ-Λάν ἔτρεμεν ὡς ἀγγεῖον ἐκ ποροσιλάνης πλήρες ζέοντος ὕδατος, ὅτε ἐφθασεν ὁ Μελφόρδ ἐνώπιον τοῦ ταχυδρομείου κρατῶν τὴν ἐπιστολὴν του. Ἐφίλησε περιπαθῶς τὴν ἐπιγραφὴν, καὶ ὑψώσας τὴν χεῖρα ἠτοιμάζετο νὰ ῥίψῃ τὸ γράμμα εἰς τὸ κιβώτιον, ὅτε ἠσθάνθη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεφαλοκρούσῃν κινεζικόν, τοῦ ὁποίου τὴν βαρεῖαν πληγὴν μόλις ἀντέκρουσεν ὁ πῖλός του. Φιλτάτη μου! ἀνέκραξε, καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος, κατὰ γῆς.

Καὶ συγχρόνως φωνὴ θλιβερὰ ἠκούσθη εἰς τὸν παρακείμενον ἐξώστην. Θύρα τῆς ἠνοίχθη, καὶ τις ὑπὸ πηρέτης ἀναλαβὼν τὴν ἐπιστολὴν τὴν ἔρριψεν εἰς τὸ κιβώτιον, καὶ μετέφερεν εἰς τὴν οἰκίαν τὸν νέον Ἀγγλον, εἴτε φονευθέντα εἴτε λειποθυμήσαντα.

Μετὰ μικρὸν, τὸ προτακτικὸν μονοσύλλαβον τὸ τόσον γνωστὸν εἰς Καντόνην, διεδῆθη ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καθ' ὅλην τὴν Χογκ-Λάν *Λι, Λι, Λι*, ἦτοι παραμειρίσαστε. Διότι παρετηρήθη μακρὰν διὰ

τοῦ φωτός τῶν πυροτεχνημάτων τὸ κίτρινον φορεῖον τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως, ἢ μᾶλλον τοῦ Ὀφθαλμοῦ τῆς Καντόνης, ὡς τιτολοροεῖται.

Ὁ Ὀφθαλμὸς ἦτο γέρον ἐβδομηκοντούτης, ὀνόματι Βι, καὶ, εἰ καὶ μονόφθαλμος, ἀπέλαυε πολλῆς ὑπολήψεως παρὰ τῷ λαῷ.

Οἱ Κινεῖοι, ἰδόντες τὸν σεβάσιμον αὐτῶν Ὀφθαλμὸν, ἐμειναν ἀκίνητοι, ὅτε μάλιστα ἤκουσαν τὸ παραδεδομένον ῥητόν *Φι, Φι Φι!* ἦτοι τρέμει!

Ὁ Ὀφθαλμὸς, ὁμιλῶν κάλλιστα τὴν Ἀγγλικὴν, ἀπετάθη ἐντόμως πρὸς τὸν πρῶτον ναύτην τὸν ὀπίσθιν ἀπήτησε, καὶ τὸν ἐπίπληξε θαυμάσιον, διότι ἐταράσσε τὴν ἡσυγίαν καλῆς κινεζικῆς πόλεως, φίλις τῆς Ἀγγλίας. Ὁ ῥωμαλέος ναύτης καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἄλλων συνέλαβε κατὰ πρῶτον τὴν ἰδέαν νὰ καταφέρῃ ἀνδρικὸν γρονθοκοπήμα κατὰ τῶν λοξῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ὀφθαλμοῦ. Ἀλλὰ, φιλανθρωπία φερόμενος, ἀφῆκεν ἀνοικτὴν τὴν παλάμην του, ἥτις ἠτοιμάζετο νὰ συσταλῇ διὰ νὰ γείνη γρόνθος, ἐπρόσφρε δὲ καὶ τοὺς συναδέλφους του νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ πλοῖον, εὐχθηεὶς καλὴν νύκτα εἰς τὸν Ὀφθαλμὸν. Σαλπίσμακα κινεζικὰ ἀνήγγειλον τὸ τέλος τῶν ἐχθροπραξιῶν.

Μετ' ὀλίγον ἐδασίλευσεν ἡ σιωπὴ τῆς νυκτός. Παρθένοι δὲ τινες ἀσιαναί, κλισίαν ἔχουσαι πρὸς τοὺς νέους καὶ ὠραίους δοκίμους, ἐμειναν ὀλίγον ἔτι εἰς τοὺς στενοὺς φεγγίτας τῶν οἰκίῶν, τὸ οὗς ἔχουσαι προσκεκολλημένον ὀπίσθεν τῶν λεπτῶν τοίχων. Λέν ἤκούετο πλέον εἰμὴ ἡ γλυκεῖα καὶ ἀερώδης ἀρμονία τῶν ληγόντων εἰς ἰ μονοσύλλαβων, ὁμοία μετὰ τὸ τελευταῖον ἄσμα τῶν βεγγαλίων, ὅταν ἀποκοιμῶνται τὸ ἔσπερας μετὰξὺ τῶν πυκνῶν φύλλων τῶν δένδρων.

Ὁ σοφὸς μανδαρίνος, ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Καντόνη ταχυδρομείου, ἦτο φρόνιμος καὶ συνετός ὡς Κινεζος. Εἶχε μὲν παρευρεθῆ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν μάχην τῶν καλάμων καὶ τῶν γρονθοκοπημάτων, ἀλλ' ἡ σπουδαιότης τῶν καθηκόντων του δὲν τῷ ἐπέτρεπε νὰ μετέξῃ αὐτῆς. Ἄλλ' ὅτε ἶδε πεισόντα Ἀγγλον παρὰ τὴν θύραν τῆς οἰκίας του, τριακοντα ἰδεαὶ ἀνεβῆσαν ἀμέσως εἰς τὴν κεφαλὴν του μετὰ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην σύγχρονον ἐτοιμότητα, τὴν ἐκτὴν ταύτην αἰσθητὴν τῶν Κινεζῶν, τοῦ λαοῦ ἐκείνου ὅστις ἐρμηνεύει ὀλόκληρον φράσιν δι' ἐνὸς στοιχείου. Ὁ μανδαρίνος αὐτὸς προΐδεν ἀμέσως σειρὰν δυστυχιῶν ἐξερχομένην ἀπὸ τὸ πτώμα τοῦ πεισόντος Ἀγγλου ἐνώπιον τῆς θύρας του. Ἴδε τὴν Καντόνην κεραινοβοληθεῖσαν, τὴν οἰκίαν του καταδαφισθεῖσαν, τὴν θέσιν του δοθεῖσαν εἰς ἄλλον, τὴν ὠραίαν του οἰκογένειαν ἀπαχθεῖσαν αἰχμάλωτον εἰς Λονδίον, καὶ τὸ Οὐράνιον κράτος καταστραφέν. Ἴδε τὴν Ἀγγλίαν παραδίδουσαν εἰς πῦρ τὴν Ἀσίαν πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ θανάτου τοῦ δολοφονηθέντος ναύτου.

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν διενεσθῆ νὰ ῥίψῃ τὸ σῶμα εἰς τὴν ὑπόγειον διώρυγα τὴν φερούσαν τὰ ἐμπορεύματα ὑπὸ τὰς ἀποθήκας τῆς πόλεως· ἀλλ' ἐνδεχομένον ἦτο νὰ ἐκβράσῃ αὐτὸ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν κυανῶν ὑδάτων του.

Ναὶ μὲν ὑπῆρχε πάντοτε κίνδυνος εἰς ἐκφυγεῖν τὸ

πτῶμα εἰς ἄκρον τινὰ τῆς πεδιάδος καὶ τοῦ προαστείου, ἐπειδὴ θ' ἀνεκαλύπτετο ἐπὶ τοῦ πλοίου ὅτι ἐλεῖπεν ἀξίωματικός ἦτο ὁμοῦ σημαντικώτατον τὸ νὰ γίνωσιν ἀφαντὰ τὰ καθημαγμένα πειστήρια. Θὰ ἐπιστεύετο ὅτι ὁ ἀξίωματικός οὗτος ἐδραπέτευσεν, ἢ ἐπύνη, ἢ ὑπῆγεν εἰς καταδίωξιν Κινέζας τινός ἐνὶ λόγῳ ἢ ἀπουσία του θὰ ἐξηγεῖτο κατὰ τρόπον μὴ ἐκθέτοντα εἰς κίνδυνον μήτε τὴν Κίναν μήτε τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ταχυδρομείου. Ἐντὸς ἐνός λεπτοῦ τῆς ὥρας ἶδε πεσόντα τὸν Μελφόρδ, ἀνεπὸλησε τὰς σκέψεις ταύτας, ἔδωκε τὴν διαταγὴν νὰ βίβωσι τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸ κιβώτιον, καὶ νὰ ὠθήσωσι τὸ πτῶμα εἰς τὴν οἰκίαν του. Σπανία σύμπτωση ἰδεῶν συνδυαζομένη μετὰ συγχρόνου ἐκτελέσεως!

Μετὰ μικρὸν, λέμβος ὁμοιάζουσα γόνδολαν βενετικῆν, ἐξῆλθε σιωπηλῆ καὶ μυστηριώδης ἐν μίσῳ τῆς νυκτός ἀπὸ τὸν μαῦρον βόλον τῆς ὑπογείου διώρυγος, καὶ ἐισῆλθεν εἰς τὴν ἄλλην τὴν φέρουσαν εἰς Σι - Κιάγκ. Ἰπὸ δὲ τὸν οὐρανὸν τῆς λέμβου ταύτης ἐκάθηντο σιγῶντες καὶ κατηρεῖς ὁ τε μανδαρινὸς Σαμπάος καὶ δύο ὑπηρεταί. Ὁ νέος Ἄγγλος, νεκρὸς ἢ λειποθυμίας παθὼν, ἔκειτο ἐπὶ σκιμποδος, ἀπὸ δὲ τοὺς ἀπειλοῦντας αὐτὸν ὀφθαλμοὺς ἐξέρεον τινὰ δάκρυα, ὑπὸ βλεφαρίδας μελανάς, πλαγίας καὶ λεπτάς, ὡς τὸς ἀξίωματικὰ διὰ μελάνης κινέζικῆς. Φανὸς ἐκ χαρτίου ἐλαιοχρίστου διετόξευεν εἰς τὴν πένθιμον ἐκείνην σκιήν χρώματα ἀκατονόμαστα καὶ ἐὰν ὁ Μελφόρδ ἐπαρήρχετο τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τὴν ζῶν, τὰ βλέμματά του δὲν θ' ἀντεῖχον εἰς τὸ ἀλλόκοτον ἐκεῖνο θέαμα, ἀλλὰ θὰ ἐκλείοντο ἀπὸ φόβου καὶ ἀπελπισίαν ἐνώπιον τοῦ αἰνίγματος ὀπτασίας ἀνηιούτης εἰς κόσμον ἀγνωστον.

Ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ νέου Ἄγγλου ἐκεῖτο ἀκίνητον ἢ λέμβος ἀφῆκε τὸ μικρὸν χωρίον Οὐάμ καὶ τοὺς ὑπὸ μαρμαρῶν σκιαζομένους ὁρμισκούς του, καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τοὺς λόφους τῆς Ἀρκτου. Εἶχε δὲ ὑπερβῆ τὰ ὄρια τῆς εὐρωπαϊκῆς Κίνας, ὅτε χριστιανός τις, εἰσῆλθεν εἰς τὴν χώραν τὴν ἀπηγορευμένην εἰς τὰς βεδήλους θρησκείας. Ἡ λέμβος ἐστάθη εἰς τὰ ὄρια τοῦ Τκεοῦ τοῦ Ἰέν, ἐνώπιον ἐξοχῆς βροχομένης ἀπὸ τὸν ὠραῖον ποταμὸν Χοαγκ-Χό, ὅστις διασχίζει τὴν Κίναν ἀπὸ τῶν ὀρέων Σι-Φάν μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ὁ μανδαρινὸς Σαμπάος ἐδακτυλοδείκτικε λόφον ἕρπον, ὅμοιον ἐκείνῳ ὅστις παρακίεταται εἰς νεκροταφεῖα, καὶ ἔρριψε καὶ τελευταῖον βλέμμα εἰς τὸν Μελφόρδ· ἀλλὰ, φεῦ! ὁ ταλαίπωρος ἦτο πάντοτε ἀναίσθητος. Ἡ κεφαλὴ του ἀνεπαύετο πάντοτε ἐπὶ προσκεφαλαίου τὸ ὅποιον ἐκοκκίνιζον βανίδες αἵματος καὶ ἐκεῖνος ἠθάνατο διπλασιαζόμενον τὸν τρόπον του ἀνεσπείρα ὅσκις ἤκουε ψιθυρισμὸν τῆς νυκτός, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἦσαν τὰ φιλέκδικα κανόνια τῆς Ἀγγλίας βομβοῦντα εἰς Τσαγκ-Σω-Φό. (Τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις συγχωνεύσαντες οἱ σοφοὶ ἐκλάσαν τὴν Καντόνην.)

Ὁ μανδαρινὸς Σαμπάος ἐπρεπε, κατὰ τὸ καθήκον του, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Καντόνην ἅμα ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου ἀπέστειλε λοιπὸν τὸ σῶμα τοῦ Μελ-

φόρδ εἰς τὴν ὄχλην ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας τῆς ἐξοχῆς του, καὶ ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς τοὺς δύο γέροντας ὑπηρετας καὶ τελευταίαν διαταγὴν διὰ τριῶν ἐπισήμων χειρονομιῶν καὶ τριῶν μονοσυλλάβων ὄξυτάτων ὡς ἡ φωνὴ τῆς ῥίνης ἐπὶ τοῦ χαλυβός, δέταξε τὸν κωπηλάτην νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν, καὶ διευθύνῃ πρὸς τὴν πόλιν.

Ἡ ἀγροτικὴ οἰκία τοῦ μανδαρινοῦ ἐπερικυκλοῦτο ἀπὸ λίμνην βαθυτάτην ἣτις ἐχρησίμευεν ἀντὶ τάφρου ἐμπροσθεν τῆς ἀνατολικῆς καὶ ἀρκτικῆς προσόψεως. Ἡ πρὸς μεσημβρίαν, ἔχουσα δύο μόνον εἰδῶν τοξικὰς πολλὰ στενάς, ἔβλεπεν εἰς ὠραιότατον κήπον, περιτετειχισμένον δι' ὑψηλῶν τοίχων, καὶ ἐξοδὸν ἔχοντα πρὸς τὴν διώρυγα διὰ πύλης πευκίνης χαλκοτεύκτου, ἐμπροσθεν τῆς ὁποίας ἀπετίθη ὁ Μελφόρδ.

Κάτοικοι δὲ τῆς ἐξοχῆς ταύτης ἦσαν ἡ τε σύζυγος καὶ αἱ δύο θυγατέρες τοῦ μανδαρινοῦ, αἵτινες ἔζων ἐκεῖ στενοχωρούμεναι ἕως θανάτου. Καὶ ὁ ἐλάχιστος κρότος τῆς διώρυγος εἴλκυεν αὐτὰς πρὸς τὰς τοξικὰς τῆς μεσημβρινῆς προσόψεως ἐτέρποντο δὲ βλέπουσαι καὶ εὐτελέστατον συμβεβηκός, ὡς πτῶσιν κλαδίου, ἢ κρήμνισμα χλόης, ἢ κρότον ὀρετοῦ, ἢ πτῆσιν ὄρνιθος. Ὅταν στενοχωρηθῆται τις, ἀρίσκειται καὶ εἰς τὰ παραμικρότερα.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν γυναικῶν τούτων ἶδον ἀσύνηθες τι εἰς τὴν διώρυγα, καὶ ἀμέσως αἱ ταλαίπωροι δέσμιαι ἠσθάνθησαν τοιαύτην περιέργειαν, φυσικωτάτην ἄλλως, ὥστε κατέβησαν εἰς τὸν κήπον, καὶ διὰ τῆς πευκίνης πύλης ἤκουεν ἢ ὡς γαλῆς ὄξυτάτης ἀκοῆ των τὸν παράδοξον διάλογον τῶν δύο ὑπηρετῶν.

Ἡ σύζυγος τοῦ μανδαρινοῦ ἦτις πρὸ πολλοῦ, ἐν ἀγνωσίᾳ τοῦ ἡλιθίου συζύγου της, ἐξῆσκει μεγίστην ἐπιπόρην ἐπὶ τῶν ὑπηρετῶν ἐκείνων, τοὺς διέταξεν ἐντόνως νὰ ἀνοίξωσιν.

Οἱ δὲ ὑπηρεταί ὑπήκουσαν.

Αἱ τρεῖς Κινέζαι ἐπεδοθήσαν εἰς ὄδυρους ὅτε ἶδον πτῶμα ἀνθρώπου. Παντοῦ, καὶ εἰς τὴν Κίναν αὐτήν, αἱ γυναῖκες εἶναι εἰς ἄκρον ἀγαθαί, ὅσκις δὲν ἔχουσιν ἀφορμὴν διὰ νὰ πάσχωσι τὸ ἐναντίον. Διῶξάτε τοὺς ἀνδρας ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ αἱ γυναῖκες θὰ εἶναι ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ. Εἶναι δὲ ἀληθές ὅτι ὁ Μελφόρδ ἦτο ἄξιος συμπαθείας. Ποτὲ ἡ Κίνα, ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰάου καὶ Ἰού, δὲν ἶδεν ὠραιότερον νέον εἰς τοὺς ποταμούς της. Αἱ τρεῖς Κινέζαι ἐνθυμοῦντο ἱστορίαν τινὰ τὴν ὁποίαν ἤκουσαν οὐσαί βρέφη ἐπίστευον ὅτι παρ' οὐρανοῦ εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ νέου Τσεῦ, τοῦ ἡγεμότος τοῦ φωτός, ὅστις ἀνεστῆθη ἐμπροσθεν τῶν πυλῶν τοῦ Μιγκ-Ταγκ, τοῦ ἀπαραμύλλου τετραγώνου ναοῦ. Κατὰ δυστυχίαν ὁμοῦς ὁ Μελφόρδ δὲν ἀνίστατο.

Αἱ τρεῖς χειρονομίαι καὶ τὰ τρία μονοσύλλαβα ἄτινα ἀπέτεινε ἀναχωρῶν ὁ μανδαρινὸς πρὸς τοὺς ὑπηρετάς του ἐσήμκινον ὅτι ἐπρεπε νὰ θάψωσιν ἀμέσως τὸν Μελφόρδ, νὰ διατηρήτωσι μυστικωτάτην τὴν ἐνταρίασιν, νὰ βάλωσι σημεῖον ἐπὶ τοῦ τάφου, καὶ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὴν ἐξοχὴν μακρὰν τῶν περιέργων καὶ τῶν ὀκνηρῶν, ὅστις ἀγαπᾷ τὰ συμ-

περάσματα, καὶ τῶν γυναικῶν αἱ ὁποῖαι μαντεύουσι τὰ μυστήρια.

Ταλαίπωρε Μελφόρδ! ὁ ταχυδρόμος τῆς Καντόνης ἀναχωρῶν αὐρίον νὰ φέρῃ πρὸς τὸν συζυγὸν σου ἐπιστολὴν οὕτως πως τελευταῖαν Σὲ εἶμαι πιστός καὶ ἠγίασε!

Ἐν τσοῦτω τὸν φέρουσιν εἰς τὸν τάφον!

B.

Ταη-Σέε, ἡ τελευταία σύζυγος τοῦ μανδαρινοῦ Σαμπάος, ὁ-τέλεγε ἡ διευθυντοῦ τοῦ ἐν Καντόνη ταχυδρομείου, εἶχε τριάκοντα ἐτῶν ἡλικίαν καὶ πρόσωπον ὠραῖον πάσαι εἰς τὰ ὄμματα τοῦ σοφοῦ μανδαρινοῦ θὰ ἦτο δὲ καὶ ξανθὴ ἐὰν εἶχε κόμην.

Αἱ δύο θυγατέρες τῆς Κία καὶ Μά, δὲν ὁμοιάζον τὴν μητέρα των εἶχον ὠραίους χαρακτῆρας εὐρωπαϊκοῦ, σπανιώτατον φαινόμενον εἰς Κίναν, κοινότατον ὅμως εἰς Καντόνην, τὴν ὁποίαν συνεχῶς ἐπισκέπτονται οἱ Ἄγγλοι ἀξίωματικοὶ ὅστις ὑπάγουσιν εἰς Χογκ-Λάν διὰ νὰ δώσωσι τὰς ἐπιστολάς των εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, καὶ ἀφίνοσι τὸν τύπον τῆς ρυθιογραφίας των εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀοράτων Κινέζων γυναικῶν τῆς Καντόνης.

Ἡ κακολογία, τὸ παγκόσμιον τοῦτο ἐλάττωμα τὸ ὅποιον ἐφεύρεν ὁ Κάιν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἄβελ, δὲν ἀφῆκεν ἀμόλυτον καὶ τὴν Ταη-Σέε, ὅτε δύο πλοῖα τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ὁ Κερακροβύλος καὶ ὁ Τίγγρις ἐστάθμισαν τὸ 1792 εἰς Καντόνην. Γνωστὸν ὅτι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ Κινέζοι σύζυγοι τοῦ Χογκ-Λάν ἐδιπλασίασαν τὴν ἀγρυπνον προσοχὴν των, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ὀφθαλμὸς τῆς πόλεως, εἰ καὶ ἀκοίμητος, ἐδοκίμασε τὴν τύχην τοῦ Μενελάου· διότι, λέγεται, ὅτι Ἄγγλος τις Πάρις ἤρπασε τὴν γυναῖκα τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ ἱστορία διηγεῖται ὅτι πολλοὶ ἀξίωματικοὶ κατῴρωσαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν ἁγίαν πόλιν τῆς Καντόνης καὶ ὅλην τὴν ἐκτασιν.

Ἐν τσοῦτω ἡ Κυρία Ταη-Σέε ἀνέστρεψε τὰς δύο θυγατέρας της, διδάσκουσα εἰς αὐτὰς τὰς οἰκειὰς ἀρετάς, κατὰ τοὺς αὐστηροὺς νόμους τοῦ Λι-Κι. Ποτὲ ἡ Κία καὶ ἡ Μά δὲν ἐκάθην ἐπὶ τῆς αὐτῆς ψιάθου πλησίον ἀνδρός, καὶ ἂν οὗτος ἦτο ὁ περισπούδαστος αὐτῶν ἀδελφός, ὁ γενναῖος καὶ ἀνδρείος Κιέν, λοχαγὸς τῶν Τίγγριων εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουράν. Αἱ δύο αὐταὶ ὠραῖαι παρθέναι διέτριβον εἰς τὴν ἐξοχὴν των ἐπὶ δέκα σελήνας τοῦ ἔτους, δηλαδὴ καὶ ὅλον τὸ ἔτος. Ἐκεῖ, ἐκαλ' ἐργον τὸν κήπον των, καὶ ἐσπούδαζον τὸ βιβλίον τοῦ σοφοῦ Κιαί-Γερ-Σέε, τοῦ περιπελοῦς ἐκείνου ἠθοποιοῦ, πατρὸς τοῦ ἀξιώματος τούτου· ὡς πλέον μία ῥέα ὁμοιάζει εἶδωλον, εἰς ὁμοιότητις Λάτρας θὰ εἶρη. Κατὰ παραγγελίαν τῆς Ταη-Σέε ἐξωγραφῆθησαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν θαλάμων τῶν γυναικῶν πάντες οἱ ἀφορισμοὶ τοῦ Λι-Κι, καὶ ἡ Κία καὶ Μά τοὺς ἐγνώριζον ἐκ μνήμης καὶ τοὺς ἐπανε ἀβάσαν εἰς τὴν μητέρα των, μεγαλαυχούσαν ἐπὶ τῆ σοφίᾳ τῶν θυγατέρων της. Ἀπλούστατα καὶ κατανοητικῶ-

τατα εἶναι τὰ ἀποφθέγματα ταῦτα, καὶ ἐξαικονίζουσιν ἐντελῶς τὴν Κίναν, τὴν ἀπέραντον ἐκείνην λίμνην, ὅπου ἡ σοφία σήπεται ἐντὸς τοῦ ὀπίου. Ἰδοὺ τινες ἐξ αὐτῶν.

Ἡ αἰδὼς εἶναι ἡ ἀνδρεία τῶν γυναικῶν.

Ἡ γυνὴ ἡ ἀγοράζουσα τὴν ὄψιν τοῦ προσώπου της θέλει νὰ τὴν μεταπωλήσῃ.

Ἡ γυνὴ ἡ ἀγαπῶσα τὴν πενθερὰν της λατρεῖ τὸν συζυγὸν της.

Ὅστις ἀποκοιμᾶται κακολογῶν ἐξέπτᾳ συκοφαντούμενος.

Ὁ βύθιος κρύπτει μὲν τὸν ἀδάμαντα, δὲν μαίρει ὅμως αὐτόν.

Τὸ κάλλιον φυλαττόμενον μυστικὸν εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον δὲν λέγεται.

Ἡ μάλλον εὐτυχῆς μήτηρ θυγατέρων εἶναι ἢ μὴ ἔχοισα παρὰ νιούς.

Αἱ γυναῖκες αἱ ἔχουσαι πλειότεραν περιέργειαν τεύουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ τὰς ἴδωσι.

Τρία τινὰ ζητοῦμεν παρὰ τῶν γυναικῶν· Νὰ ἔχωσιν ἀρετὴν εἰς τὴν καρδίαν, Σειρότητα εἰς τὸ μέτωπον, Γλυκύτητα εἰς τὰ χεῖλη,

Χείρας ἐργατικὰς.

Ὁ γυναικεῖος κώδης τοῦ Λι-Κι γίμει τοιούτων στοχασιῶν ὅθεν ἡ ἀρετὴ τῆς Κίνας περιφέρεται εἰς τὰς ὁδοὺς ὁμοῦ μὲ τὰ ἐκθετα βρέφη. Εἶναι δὲ ἀληθές ὅτι ὁ ποινικός νόμος, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὰ ἀξιώματα ταῦτα, περιέχει δύο ἄρθρα λέγοντα τὰ ἐφεξῆς· « ἡ ῥέα ἦτις παύει ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἐνᾶρετος πρὸ τῶν γάμου πωλεῖται ἀντὶ δέκα οὐγγιῶν χρυσῶν. » Καὶ « Οἱ γυναῖκες αἱ μὴ ἀναγγέλλουσαι εἰς τὸν ΤΑΟΥ (ἀστυκόμον περιφρόρητον) τὴν ἀτιμίαν τῆς οἰκογενείας των, τιμωροῦνται μὲ ἑκατὸν βιβδισμούς καὶ μὲ πρόστιμον ἐννεαταῖα. »

Ἰπάρχει τις ἀρετὴ εἰς Κίναν, ἀρετὴ ἐμφωλεύουσα εἰς ὅλας τὰς καρδίας, ἡ φιλανθρωπία ἢ ἔιρ. Οὐαὶ εἰς τὸν κωφεύοντα εἰς τοὺς ἁγίους νόμους τοῦ ἔιρ! Ἐπικατάρατος εἶναι καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν.

Τὸ ἔιρ ἔχει νῶν προνομιούχον τὴν καρδίαν τῶν γυναικῶν τῆς Κίνας. Δὲν θὰ θαυμάσετε ἄρα διὰ τὴν λύπην τὴν ὁποίαν ἠσθάνθησαν αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ μανδαρινοῦ ὅτε ἶδαν τὸν νέον Μελφόρδ φερόμενον ἀπὸ τοὺς ὑπηρετάς εἰς τὸν λόφον τῆς ἐνταρίασεως. Δύο αἰσθήματα, αἰσθήματα ἀντίθετα, εἰ καὶ ἐπίσης ἀξιοσέβαστα, διηγέθησαν τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τὴν ψυχὴν τῶν τριῶν Κινέζων· ἡ αἰδὼς καὶ ἡ φιλανθρωπία. Καὶ ἡ μὲν πρώτη τῶν ἀρετῶν τούτων διέταπεν εἰς αὐτὰς νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν μυστικώτερον κοιτώνα τῆς ἐξοχῆς των διὰ νὰ καθαρσιθῶσι διὰ τῆς ἀπομονώσεως, ἀφοῦ ἐμείναν τὸσην ὥραν ἐπὶ ἐδάφους ὅπου ἔκειτο νέος ἀνὴρ ἢ δὲ ἄλλη, ὅτι χρεὸς εἶχον νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσι δυστυχῆ ξένον ὅστις δὲν ἦτο ἴσως νεκρός, καὶ θὰ ἐθάπτετο ζῶν. Ἡ φιλανθρωπία ἐνίστατο. Ἡ πάν- ἡμιος ἐκείνη σιγήν δὲν εἶχε μάρτυρας καταδοφῶς.

πάντα ἦσαν ἡσυχα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Οὐάμ· ἡ σελήνη αὐτὴ ἐκοιμήθη ὅπισθεν νέφους ἐπὶ τοῦ ὄρους Χο-Πάν δὲν ἤκουστο κανεὶς κρότος εἰς τοὺς κήπους, πλὴν τῆς ἐλαφροῦς περατρειδῆς τῶν φύλλων τοῦ νοκιαγγέα, ἀνθους ἀρωματικῆς ἀνσιγομένου τὴν νόκτα, εἰς δὲ τὴν πεδιάδα, τὸ μονοτόνον καλῶμα τῆς Σου-οἰάν, τοῦ ταλαιπώρου τούτου τέττητος, θρηνοῦντος εἰς τὰ σκότη, ἐπειδὴ δὲν μέλλει νὰ ἴδῃ πλέον τὸν ἦ ἰον.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΦΥΛΩΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ἰδὲ Ν. Παρθώρας φυλλάδιον ΡΒ'.

—ο—

Ἄλλ' ὅπως ἐντελῶς παραδειχθῶμεν τὴν ἐπὶ τῆς διακρίσεως τῶν φυλῶν ἐπιρροὴν τῶν κλιμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, πρέπει προσέτι νὰ μᾶς ἀποδειχθῇ ὅτι ὅπου τὸ κλίμα εἶναι τὸ αὐτὸ, ὅπου ὅμοια εἰσὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἦθη, ἐκεῖ εἶναι ὅμοια καὶ ἡ σωματικὴ τῶν κατοίκων κατασκευὴ. Ἄν ἦκει ἡ ἀγρία κατάστασις πρὸς μεταβολὴν τοῦ χρώματος τῶν ἀνθρώπων, ὡς μεταβάλλει τὸ χρῶμα τῶν ἵππων, τόσῳ λευκότεροι θὰ ἦσαν οἱ ἄνθρωποι, ὅσῳ αἱ πολιτικαὶ αὐτῶν διατάξεις εἰσὶν ἐντελέστεραι. Ἄλλ' οἱ κίτρινοι ἄνθρωποι, καὶ τοὶ μὴ ἔχοντες τὸ αὐτὸ πολιτισμοῦ εἶδος ὡς οἱ λευκοὶ, δὲν ἐλαττοῦνται ὁμῶς αὐτῶν κατὰ τοῦτο, καὶ ἐπρότερησαν μάλιστα αὐτῶν εἰς τὸ στάδιον τῆς προόδου· προσέτι δὲ καὶ πολλαὶ φυλαὶ μέλανε ἀρίχθησαν εἰς βαθμὸν πολιτισμοῦ οὐκ εὐκαταφρόνητον, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας ἐν Ἀμερικῇ ὑπάρχει φυλὴ καλουμένη Ἰουρακαρές, φυλὴ προληπτικὴ, ἀμαθὴς καὶ βράνουσος ὡς εἰ τις καὶ ἄλλη τῶν ἀγρίων φυλῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ χρῶμα σχεδὸν λευκὴ. Προσέτι δὲ, ὅπως λογικῶς θεωρήσωμεν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κλιματος ὡς ἐπιφέρουσαν τὰς τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν διαφορὰς, πρέπει νὰ ἔχωμεν παραδείγματα μεταβολῶν ἐξ αὐτῆς ἐπιγενομένων εἰς φυλὰς ἢ εἰς άτομα· ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἐναντίου οὐδὲν μᾶλλον ἀμετακίνητον ἐπὶ γῆς, ἢ ἡ ἐκάστου ἔθνους φυσιογνωμία, καὶ κατὰ τὴν μαρτυρίαν πάντων τῶν ἱστορικῶν, πάντων τῶν ἀγαλμάτων καὶ ἀναγλύφων, πασῶν τῶν εἰκόνων, οἱ διαφοροὶ ἀνθρωπῖνοι τύποι ὑπῆρξαν ἀνεκλίθεν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος οἱ λαοὶ ἐκείνητοι τοὺς καὶ σήμερον εἶτι διακρίνοντες αὐτοὺς χαρακτηῖρας. Ὁ Τάκιτος λέγει τοὺς Γερμανοὺς πυρροῦς, καὶ ὅτι τοιοῦτοι εἶτι εἰσὶ γιγνώσκει ὅστις μόνον περιῆλθε τὴν Γερμανίαν. Οἱ Ἕλληνες ἐκληρονομήσαν τὸ προπατορικὸν κάλλος, καὶ κατὰ τὰ διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη διακρίνονται μέχρι τοῦδε

τὰ διάφορα ὑπὸ τῶν ποιητῶν, διακριθέντα εἶδη τῆς καλλονῆς. Οὕτως αἱ Σπαρτιάτιδες εἰσὶν εἰσέτι, ὡς καὶ ὁ Πουκεῦλος παρετήρησε, ξανθαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ λυγραὶ τὸ σῶμα· αἱ τὸν Ταυγέτον οἰκοῦσαι ἔχουσι τῆς Παλλάδος τὸ εὐγενὲς ἀνάστημα, ὡς εἰσὶ προσέτι αἱ Μεσσηνιαὶ μελανότριχες καὶ βροσπιδες· διακρίνονται δὲ εὐκόλως ἐκ τῆς φυσιογνωμίας οἱ ἐξ Ἀλβανῶν ἀπὸ τοῦς ἐξ Ἑλλήνων καταγομῖνους. Ἄειποτε ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ἔχοντες τὸ δέρμα ὑπομέλαν, προέχουσαν τὴν κάτω σιαγόνα, καὶ ἐριώδη τὴν κόμην. Διὰ πολλῶν αἰῶνων οὐδεὶς θεμελιώδης οὐδ' ὀργανικὸς χαρακτήρ μεταβάλλεται εἰς τὴν τῶν φυλῶν διαμόρφωσιν, καὶ ὅταν αὐταὶ διὰ πολλῶν διαβάσει μεταναστεύσωσιν. Ὡς ἐπὶ παραδείγματι οἱ ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἀρχαίων Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου πρὸ δισχιλίων ἐτῶν κεχαραγμένοι Ἰουδαῖοι, εἰσὶν ἀκριβέστατοι τῶν σήμερον ζώντων Ἰουδαίων εἰκόνες. Τέλος αἱ ἐθνικαὶ διαφοραὶ ἠλαττώθησαν μᾶλλον ἢ ὅτι νῦν ἔζησαν, ὅπερ ἀπὸ εἰκόνες ὅτι δὲν προέρχονται ἐκ τῶν κλιμάτων, διότι ἂν ἡ αἰτία αὐτῆ ἦ ἀληθῆς, θὰ ἐξηκολούθει ἐπιπεροῦσα, καὶ θὰ ἐχάραττε βαθυτέρας πάντοτε τὰς μεταξὺ τῶν φυλῶν διακρίσεις. Ἀδιάφορον ποῖαι αἱ εἰς τὰ ζῶα συμβαινουσας ἀλλοιώσεις, ἂν ὑπὸ ὁμοίας περιστάσεις καὶ ἐπιρροῆς διατηρῶσιν ἀναλλοιώτους τοὺς ἐαυτῶν χαρακτήρας. Μία μάλιστα τῶν ἰδιοτήτων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἶναι νὰ παθαίνεται ὀλίγον ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, καὶ νὰ μὴν ἡ αὐτὴ πάντοτε ἐν μέσῳ τῶν διαφορωτέρων περικυκλούντων αὐτὴν στοιχείων. Ἄντι νὰ ὑπεικῆ εἰς τὰ κλίματα καὶ νὰ συμμεταβάλληται μετ' αὐτῶν, ὁ ἄνθρωπος φαίνεται μάλιστα αὐτὰ ὑποτάσσων ὑπὸ τὴν θέλησίν του, μεταμορφῶν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ γῆν, ἐπιόλων εἰς τὴν ἀντίξου φύσιν τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ὀρέξεις του, καὶ φέρων οὕτως εἰπεῖν τὸν οὐρανὸν του μετ' ἐαυτοῦ. Τῆς ταύτης ἐμμονῆς τῶν τύπων ἐν μέσῳ τῶν ποικιλωτέρων περιστάσεων ἔχομεν πολυπληθέστατα παραδείγματα. Κατὰ τὸν Κ. Φρεῦκίνετον ζῶσιν ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ τὸν 53 παράλληλον καὶ ὑπὸ ψυχρότατον οὐρανὸν ἄνθρωποι μέλανε ὡς οἱ Αἰθίοπες. Ἐπὶ δὲ τῆς Ἀγγολίνης παραλίας, εἰς Ἄγιον Θωμᾶ, κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόπου τῆς Γουένεξ, οἱ Πορτογάλλοι ἐγκαταστάντες πρὸ τριῶν ἑκατονταετηρίδων, δὲν ἔγινον μελαψότεροι τῶν λοιπῶν σημερινῶν κατοίκων τῆς Πορτογαλλίας. Οἱ Λάπωνες καὶ οἱ Γροινλανδοὶ, ὑπὸ κατεψυγμένον γεννώμενοι οὐρανὸν, ἔχουσι ὁμῶς τὸ δέρμα μελανώτερον τῶν Μαλαίων, τῶν ζώντων εἰς τὰ θερμότερα τῆς γῆς κλίματα. Ἄν τὸ κλίμα εἶχε τὴν ἀποδομένην αὐτῷ ἐπιρροήν, οἱ Αἰθίοπες μεταβαίνοντες εἰς Εὐρώπην θὰ ἐλευκαίνοντο κατ' ὀλίγον, ἢ καὶ ἐν τοῖς ἀπογόνους αὐτῶν θὰ ἐφαίνετο τάσις πρὸς ἐξομοίωσιν μετὰ τῶν Εὐρωπαίων. Ἡ ἀντιπαράτησις ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν ἀγρῶν ἔχουσι τὸ χρῶμα μελανώτερον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, εἶτε εἰς τὸν ἥλιον εἶτε εἰς τὸν τρόπον τοῦ βίου τοῦτο ἀποδοθῆ, οὐδὲν κυρίως ἀποδεικνύει, διότι τὰ παιδιά αὐτῶν γεννῶνται ἐπίσης λευκὰ ὡς τῶν μελλόν ἑσκιατραφημένων ἀστῶν. Ἄλλως τε δὲν πρέπει

ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἢ χροιά τοῦ Αἰθίοπος καὶ ἡ τοῦ ἠλιοκαοῦς χωρικός. Παρ' ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχει κατὰ τὸ δέρμα οὐσία τις, ἣτις εἶναι ἄχρος παρ' Εὐρωπαίους, μέλαινα παρ' Αἰθίοψ, χαλκῶχος παρ' Ἀμερικανοῖς, κτλ. Παρὰ δὲ τοῖς χωρικοῖς ἢ μελανότῃς τοῦ ἠλιοκαοῦς αὐτῶν δερμάτος δὲν προέρχεται ἐκ χρωματισμοῦ τῆς οὐσίας ταύτης, ἀλλ' ἐκ μερικῆς ἀποσυνθέσεως τῆς ἐπιδερμίδος, προερχομένης ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡλίου, ὡς ὁ χάρτης εἰς τὸ πῦρ ἐκτιθέμενος μελανοῦται πρὶν ἢ κατ'. Ἀποδεικνύεται δὲ ἡ ἀλήθεια τῆς ἐξηγήσεως ταύτης διὰ τῆς ἐκκολίας μετ' ἧς τὸ χρῶμα τῶν χωρικῶν λευκαίνεται πάλιν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων αὐτῶν. Πάντες οἱ ἄποικοι διατηροῦσι τὸν φυσιογνωμικὸν χαρακτήρα τῶν κατοίκων τῆς μητροπόλεως, ὡς οἱ Ὀλλανδοὶ, οἵτινες πρὸ αἰῶνων εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀφρικὴν ἐγκαταστάντες, δὲν ἔγινον, οὐδὲ τείνουσι νὰ γίνωσιν Ὀττεντότσι. Ἄν ἡ ὑπόθεσις ἦν ἐρευνώμενη ἠλήθευε, διὰ τὴν Ἀμερικῇ, ἢ τοσαύτην ἔκτασιν καὶ τοσαύτην κλιμάτων ποικιλίαν ἔχουσα, παράγει μόνον φυλὰς ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ ἥττον ἐρυθρῶν; Διὰ τὴν κατὰ τὰ ὑπερβόρεια μέρη, ὅπου ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἡλίου εἶναι ἐλαχίστη, εὐρίσκονται λαοὶ ἐπίσης μέλανε, ὡς οἱ γεννώμενοι ὑπὸ τὸν Ἰσημερινόν;

Οὕτω λοιπὸν δὲν δυνάμεθα νὰ διίσχυρισθῶμεν ὅτι τὰ κλίματα, ἢ φύσις τῶν κοινωνικῶν ὀργανισμῶν, αἱ παντοῖαι ἐξωτερικαὶ περιστάσεις, ἐπιπεροῦσιν ὀριστικῶς καὶ ἀποδεδειγμένως ἐπὶ τῶν φυσικῶν χαρακτήρων τῶν ἀνθρώπων. Φυσιολόγοι τινες, μὴ δυνάμενοι ν' ἀρνηθῶσι τοῦτο, ἀλλὰ ἐξήγησαν τὰς αἰτίας τῶν ἀνθρωπίνων διαφορῶν, καὶ δὴ εἰς τὴν τύχην. Τέτατα, κατ' αὐτοὺς, τυχαίως παραχθέντα, ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ διεκρίθησαν διὰ τῆς γεννήσεως καὶ τῆς προστασεως αὐτῶν πληθῆς εἶχον νὰ παραπέσωσι παραδείγματα ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν ζῶων λεηθέντα. Οὕτω διηγείται ὁ Πριγκάρδος ὅτι κατὰ τὰ 1771, εἰς ἀγροικίαν τινὰ ἐν Σεβ-ρέϊτ, ἀμνάς ἐγέννησε πρόβατον ἔχον κατὰ τύχην βραχυπόδων τὰ σκέλη καὶ μακρότερον τὸ σῶμα ἀφ' ὅλα τὰ ἄλλα ἀρνία τοῦ γένους του· προσέτι δὲ, ἐπειδὴ οἱ ἐμπροσθιοὶ τοῦ ζώου πόδες ἦσαν φαῖβοι, τὸ ἀρνίον τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπερῆ τὸς φραγμούς. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς προτέρημα, ὁ κτηνοτρόφος κατώρρωσε νὰ μεταδώσῃ διὰ συζεύξεων τὴν παρεκτροπὴν ταύτην τῆς φύσεως, καὶ μετὰ τινὰ ἔτη παρήχθη ἐξ αὐτῶν ὀλόκληρος ἰδιαιτέρα γενεὰ ἀρνίων, καὶ ὁ σχηματισμὸς οὗτος μεταδίδεται εἰς τὰ γενώμενα, ὅσα κίς ἔχουσι αὐτὸν ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ. Ὁμοίως κατωρθώθη γενεὰ χοίρων βραχυπόδων καὶ εὐκόλως λιπαινομένων, καὶ προσέτι κατὰ τοῦτο διακρινομένων ἀπὸ τὸ σῆμα εἶδος, ὅτι οἱ δύο αὐτῶν ὄνυχες συνενώνονται καὶ ἀποτελοῦσιν ἓνα, ὡς τὸν τοῦ ἵππου. Μεταξὺ τῶν ζῶων εἰσὶ πολυάριθμα τὰ παραδείγματα τῶν οὕτω παραγομένων καὶ διατηρουμένων μεταποιήσεων, καὶ τὰ οὕτω παραδόμενα προκύπτοντα νέα εἶδη, ἔχουσι τῶ ὄντι σχέσιν τινὰ μετὰ τῶν διαφορῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν. Ἀλλὰ μετὰ ἀνθρώπων τοιαῦτα παραδείγματα δὲν ἀπαίτωνται σχε-

δὲν παντάπασιν. Ἰδοὺ τὸ μόνον, ὡς νομίζω, ἀναφερόμενον, ἀλλὰ τοῦτο, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται, οὐχὶ πολὺ κύρος ἔχον. Ἐν 1731, παρουσιάσθη εἰς τὴν Β. ἐταιρίαν τοῦ Λονδίνου παιδίον δεκαεσσάρων ἐτῶν, γεννηθὲν εἰς Σουφόλκον. Ὅλον τὸ δέρμα αὐτοῦ ἐκαλύπτετο ὑπὸ εἶδους ὀστρακώσεως, μελανοπῆς τὸ χρῶμα, ἐντελῶς προσπεφυκυίας εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ ὁμοιάζουσης κατὰ τὴν τὸ σχῆμα καὶ τὴν σκληρότητα φλοιὸν δένδρου ἢ χονδροειδῆ βύρσαν. Ἦν δὲ τὸ περικάλυμμα τοῦτο, τὸ περιβάλλον ἅπαν τὸ σῶμα πλὴν μόνου τοῦ προσώπου, τῶν παλαμῶν καὶ τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν, ἐντελῶς ἀναίσθητον, εἶχε τριῶν τετάρτων δακτύλου παχύτητα, καὶ ἀποσπώμενον κατὰ πᾶν φθινόπωρον, ἀντικαθίστατο διὰ νέου ὁμοίου δερμάτος. Ὁ παῖς οὗτος νῦν ζῶει εἰς ἀνδρὰ, χωρὶς νὰ δυνηθῆ ν' ἀπαλλαγῆ τοῦ παραδόξου τούτου ἐνδύματος· νυμφευθεὶς δὲ ἔτεκεν ἐξ παιδία, καὶ παρ' ἐκάστῳ αὐτῶν τὸ αὐτὸ περικάλυμμα ἐφάνη ἀπὸ τῆς ἐκτῆς ἐβδομάδος μετὰ τὴν γέννησίν των. Ἄν, λέγει ὁ Πριγκάρδος, καὶ αὐτὰ εἶχον ζῆσει καὶ νυμφευθῆ, ὁ ἄνθρωπος οὗτος θὰ ἐγένετο ὁ γενάρχης φυλῆς μᾶλλον διαφερούσης τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀφ' ὅτι διαφέρουσι οἱ λευκοὶ τῶν Αἰθίοπων, καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ συστήματος τῶν διακρίσεων θὰ ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς ἰδιαιτέρον γένος.

Τῶ ὄντι ἡ γνώμη αὕτη εἶναι σπουδαία, καὶ ἂν ἡ φυλὴ αὕτη ὑπῆρξε, θὰ ἤσχοιτο πολὺ τοὺς ἐθνολόγους. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει, καὶ περιέργον εἶναι ὅτι τὰ τυχαίως παρὰ τοῖς ἀνθρώποις παραχθέντα τέρατα, ποτὲ δὲν παρέμειναν ὑπὲρ μίαν ἢ δύο γενεὰς. Ἀδύνατον ἐπομένως νὰ συμπεράνωμεν ἀσφαλῶς περὶ τῶν ζῶων ὡς ἐκ τῶν ἀνθρώπων, διότι ὅσα παρετηρήθησαν παρ' ἐκείνοις, δὲν ὑπάρχουσι παρ' αὐτοῖς. Καὶ ἡ ἀρχαιότης δὲ τῶν φυλῶν ἀπασῶν, εἶναι καὶ αὕτη ἰσχυρὸς λόγος. Ἄν αἱ φυσικαὶ τῶν ἀνθρώπων διαφοραὶ ἦσαν τυχαῖαι, καὶ ἐκάστην θὰ παρήγαγον νέαι, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, δὲν συμβαίνει. Ἄν δὲ δὲν ἀπετέλουσαν φυσικὰς διακρίσεις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τινες αὐτῶν θὰ ἐξέλειπον, ὅπερ ἐπίσης δὲν συμβαίνει. Ὅπως ἐξη τινὰ πιθανότητα ἡ θεωρία αὕτη, πρέπει νὰ ὑπάρχωσι καὶ παραδείγματα τοιοῦτων μορφῶσεων τῶν φυλῶν, ἐν ᾧ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχει. Ἐκ τῶν προτέρων εἶναι τῶ ὄντι ἀδύνατον νὰ εἰπῶμεν ὅτι τοιαῦτα τυχαῖαι ἀλλοιώσεις δὲν δύνανται νὰ παραχθῶσι καὶ νὰ διακρίνωσιν. Ἄλλ' οἱ προτείνοντες τὰ τοιαῦτα, αὐτοὶ πρέπει καὶ νὰ τ' ἀποδείξωσιν, ἢ καὶ νὰ τὰ καταστήσωσι πιθανὰ διὰ παραδειγμάτων. Ἐν τέλει περιστὸν νομίζω ν' ἀποδείξω πόσον παράδοξος εἶναι ὁ διίσχυρισμὸς ὅτι τὸ σχῆμα, ἢ κατασκευὴ, τὸ χρῶμα, ὡς καὶ αὕτη ἡ διάνοια μεγάλου μέρους τῶν κατοίκων τῆς γῆς, εἶναι ἀπλοῦν προῖον τῆς τύχης.

Καὶ ἄλλαι ἀκόμη προτέθησαν αἰτίαι τῶν ἀνθρωπίνων διαφορῶν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπιστημονικαὶ αὐταί, ὥστε νὰ γίνωσιν ἀντικείμενον τῶν ἡμετέρων συζητήσεων. Ὁ προσβύτερος Λαφίτιν ἐπένοησεν ὅτι οἱ Αἰθίοπες γεννῶνται μέλανε καὶ οἱ Καραῖοι ἐρυθροὶ δὲ ἦν εἶχον ἔξιν οἱ πρώτοι πατέρες αὐτῶν νὰ βάρωνται μέλανε ἢ ἐρυθροὶ. Αἱ γυναῖκες τῶν πλητῆ-

τόμους την φαντασίαν εκ του χρώματος των ανδρών των, εγένον παιδία αι μιν μέλανα, αι δε ερυθρά. Την παράδοξον ταύτην θεωρίαν παρεδεχοντο και οι αρχαιοι, ως ο Αριστοτέλης, λέγων ότι το έμβρυον δεχεται τας έντυπώσεις και τους παντοίους στοχασμούς του πατρός και της μητρός. Ο Ιπποκράτης διηγείται ότι γυνή Αιθίοπος, γεννήσασα παιδίον σπανίας ωραιότητος έδωκεν ύπόνοιαν άπιστίας. Αλλά δείξασα την επί της κλίνης αυτής κρεμασμένην εικόνα, περιέχουσαν θαυμασίας καλλονής πρόσωπα, απηλλάγη της αίτίας. Ομοίον τι συνέβη έν Ρώσσία κατ' αρχάς της εκατονταετηρίδος ταύτης. Ευγενής κυρία έτεκεν υιόν ύπομέλανα ή δε της Μόσχας Ακαδημία έγνωμοδόησεν ότι επειδή ή κυρία είχε μεταξύ των ύπηρετών της ένα Αιθίοπα, ή θέα αυτού έγινετο αίτία του παραδόξου χρώματος του παιδίου. Η έπίρροή αυτή της φαντασίας εθεωρείτο επί πολύ ως άποδεδειγμένη, και ως προς αυτά προέβη τὰ ζώα. Ο Βανίνης έφορεί κατά τον Αριστοτέλη ότι δυνάμει να παραγάγωμεν ίππους πρασίνοους, πράσινα ένδύσαντε, φάλαρα τον πατέρα και την μητέρα και του Ιακώβ τὰ άνια έγενώντο ποικιλόχροα, διότι όταν έπότιζε το ποιμνιον, έβλεπεν έπιτηδειώς έμπρός των όφθαλμών αυτών κλάδους άφ' ών είχαν άφαιρέσει το ήμισυ του φλοιού. Ο Πλίνιος και ο Φαβελαι όμιλοσι περί ζώου, ο καλοσι Ταρνδον, και ού το χρώμα συναλλοιοῦται μετά του χρώματος των εις τους όφθαλμούς αυτού ύποπιπτόντων άντικειμένων. Αλλά και αν παραδεχθώμεν πάντα ταύτα τὰ διηγήματα, και την ιστορίαν περί της γυναικός ήτις επί του τοκετού μεταβάλλετο εις μέλανοχρον, συμπτώματα ειδικά δεν δύναται να παραγάγωσι γενικά άποτελέσματα. Μεταβαίνω έπομένως εις τον τελευταίον, και κατά τον Πριχάρδον, τον ισχυρότερον λόγον, την εύκολίαν μετ' ής αι διάφοροι των ανθρώπων φυλαί συναμιγύμεναι, παράγουσι γονίμους μιγάδας. Ούτος είναι άναμεισθήτως ο θεμελιώδης ισχυρισμός των παραδεχομένων αρχικώς μιαν μόνην φυλήν.

Η κλάσις των μαστοφόρων, εις ήν υπάγεται και ο άνθρωπος, έν τη κατατάξει του Κυβείρου, διαστέλλεται εις τρεις ύποδιαιρέσεις, διακρινομένας διά διαφορών οργανικών και φυσιολογικών. Έκάστη δε των ύποδιαιρέσεων τούτων περιλαμβάνει τάξεις εύδιακρίτους, και έχούσας άκριβώς διαγεγραμμένους τους χαρακτήρας. Προς αναγνώρισιν των διαφορών αυτών, αρκεί να συγκρινώμεν τας χείρας του πίθηκος προς τους έμπροσθίους πόδας των σαρκωσάντων θηρίων, των ίππων, ή να παραβάλλωμεν το σύστημα των οδόντων. Αι δε τάξεις περιλαμβάνουσιν οικογενείας, διακρινομένας διά του άι' μοῦ των οδόντων. Ούτως αι άρκτοι εις περικοβύμονες, οι δε κύνες δακτυλοβάμονες οι πίθηκες του αρχαίου κόσμου έχουσι μόνον είκοσι μασσητήρας οδόντας, έν ώ οι του νέου κόσμου έχουσιν είκοσιτίσσaras. Ομοίως εύκολως διακρίνονται και τὰ γίνη της αυτής οικογενείας. Το γένος των Οράγγων δεν έχει ούραν ούτε παραγαθίδας. Το γένος των κυνών έχει ούνας, σαρ-

ρευούς και δυναμένους να σκάπτωσι την γην, συγγρόνως δε γλώσσαν λείαν, και δύο οδόντας φυματώδεις, όπισθεν του κυρίου σαρκωσάντου οδόντος, όπερ έμφαίνει ότι δύναται να μινύη και τινα φυτικάς ούσιας εις την ζωικήν του τροφήν, έν ώ το πλησιέστατον αυτού γένους, το της γαλλής, έχει γαρ μόνους τους ούνας, και κινητούς ή δεδεμένους εις ελαστικήν ίνα, δι' ής δύναται να τους προτεινή ή να τους συστέλλη. Οδόντα δε φυματώδη έχει ένα και μόνον επί της άνω σιαγώνος. Έτσι έκαστος βλέπει εκ των παραδειγμάτων τούτων ότι οι των γενών χαρακτηρες εις προφανείς και εύδιάγνωστους, άφορώντες ένταυτώ τον οργανισμόν και τας πράξεις του ζώου, προσδιορίζοντες και την διαίταν αυτού, και τον τρόπον καθ' όν περιπατεί. Μεταξύ όμως των διαφορών ειδών του αυτού γένους δεν υπάρχουν επίσης μεγάλοι διαφοραί, και ο φυσιοδίτης πολύ άδελαιοτέρον βραίνει ένταυθα. Έν τώ γένει του ελέφαντος, φερ' ειπείν, κατά τι διαφέρουσι τὰ δύο είδη, ο ελέφας των Ινδιών, και ο Αφρικανός; Τὰ ότα τούτου εις μέζονα των το Ινδικού, το μέτωπον αυτού κυρτότερον, οι οδόντες του ισχυρότεροι, και οι όπισθίθιοι πόδες του έχουσι τρεις μόνους ούνας αντί τεσσάρων. Τέλος, έν ώ οι μασσητήρες του Ασιατικού ελέφαντος έχουσιν επί κορυφής ταινίας στενάς και έλικοειδείς, οι του Αφρικανού άπολήγουσιν εις ροζοειδείς έξοχάς. Ομοίως δε το γένος του ίππου περιλαμβάνει εξ είδη διάφορα, τον οναγρον, τον όνον, τον ήμισιον, τον ίππον, τον κονάγγον και τον δαΐον, διαφέροντα κυρίως μεταξύ των μόνον κατά το χρώμα της τρίχης και κατά την φυσίην. Έτι μεζών είναι ή των ειδών όμοιότης παρά τοις ποικίλοις, παρ' οις οι σκανδιναυοί Λεμίγγοι κατά τοτο μόνον διαφέρουσι των Ουραλίων φυλών, ότι οι μιν συνηθίζουσι να μη ταμιεύωσιν έφοδια, και να συνοικώσιν έν κοινή αίθούση, οι δε σκάπτουσιν οικήματα πολυθάλαμα, και άποθέτουσιν έν αυτοίς την χειμερινήν των τροφήν. Αναμεισθήτως αι διαφοραί αυται εις πολύ ελάττωτες των διακρινουσών τους Ευρωπαϊούς των Αιθίοπων, τους Μογγόλους των Ουρτεντότων. Αλλ' ούδεν των παραδειγμάτων τούτων μάς χορηγεί εύκρινήν χαρακτήρα, εξηγούντα εκ πρώτης όψεως άν δύο ζώα ανήκωσιν εις διάφορα είδη. Πολλοί φυσιοδίφαι ήθέλησαν να παραδ-χθώσιν ως τοιούτον χαρακτήρα την γονιμότητα. Κατά Βυρβόνα, όσα ζώα δεν δύναται να παραγάγωσιν όμοῦ γονίμους μιγάδας, εις διαφόρων ειδών, ένώ τὰ διά της συζεύξεως των παράγοντα γόνιμα ζώα, ειτιν όμοειδή. Ο Κ. Φλούρησις συνετάχθη εις την θεωρίαν ταύτην, και την ύπεστήριξε μετ' έξόχου ίκανότητος και πολυμαθείας. Κατ' αυτόν όλα τὰ όμογενή άτομα τοσούτον όμοιάζουσι προς άλληλα, ώστε δεν υπάρχει μεταξύ αυτών διαφορά οργανικών χαρακτηρων, και μόνη ή γονιμότης δύναται να χρησιμεύη ως βάσις βεβαίας και άκριβούς διακρίσεως των ειδών. Αλλ' οι άνθρωποι πάντων των τόπων δύναται να παραγάγωσιν όμοῦ γονίμους απογόνους, και οι των μάλλον μεμακρυσμένων φυλών έχουσι μάλιστα κλίσην

εις το να συζεύγνυνται. Αρα πάντες εις της αυτής φυσεως, και κατάγονται από της αυτής πηγής. Εί δε και είναι άδύνατον να προσδιορισθῆ πως παρήχθησαν αι ανθρώπινοι αυται διαφοραί, άλλ' ή ίκανότης αυτή προς παραγωγήν άποδεικνυσι το όμοειδές αυτών.

Και ο Όλλάρδος θεωρεί τον λόγον τούτον ως άναμεισθήτητον, και τον άναπτύσσει έπιμελώς κατ' αυτόν μάλιστα τοτο είναι το μόνον του είδους κριτήριον, οι δε λοιποί χαρακτηρες ειςιν άδιάφοροι. Αλλ' είναι αληθές τοτο; Εί αι ούτος ο μόνος χαρακτηρ, και άπαντάται εις όλα τὰ είδη; Προσιτι δι' δεν έχει το ελάττωμα ότι δυσκόλως προσδιορίζεται, και πολλάκις ούδὲ δύναται παντάπασι να προσδιορισθῆ; Και πρώτον μεν δι' απλής και έπιπολαίου μάλιστα παρατηρήσεως δυνάμει να εύρωμεν ζώα συζευγύμενα, αν και ύφ' όλων των φυσιοδίφων θεωρώντας ως ανήκοντα εις διάφορα είδη. Δεν όμιλοῦμεν περί του ίππου και του όνου, διότι το προϊόν αυτών είναι ή άγονος ήμίονος, άλλ' ή οίκότροφος όνις και ο φασιανός, ο αίγαγρος και ή άμνός, ή Αλπάκα και ή προβατοκάμηλος, το κανάριον, το ριλιόθρι και ή καρδερίνα, παράγουσι μιγάδας άλλοτε μεν άγόνους άλλοτε δε γονίμους. Ουδ' είναι δε άποδεδειγμένον ότι πάσαι αι γνωσταί φυλαί των κυνών εις μετατλάσεις ενός και του αυτού τόπου. Κατά Βεράρδον φαίνεται ότι όλοι οι όεις έν τη Αμερικανική όμοσπονδία, οι πέραν του του Αλλεγάνου, εις νέα φυλή, προσελθούσα εκ συζεύξεως του αμερικανού βονάσου και του Ευρωπαϊου βοός. Αλλ' είναι και άναμεισθήτητος άποδεδειγμένον ότι πάντες οι άνθρωποι δύναται να παραγάγωσι μιγάδας, έσας γονίμους; Το πείραμα είναι άκατόρθωτον, και έν τη φύσει σπανιώτατα άπαντάται; Συνήθως οι μιγάδες μίγνυνται μετά των λαών εξ ίων έγεννηθήσαν, σπανιώτατα δε μετ' άλλήλων. Τέλος ή χαρακτηρ ούτος, ούτινος παραδέχθησαν ως μόνην βάση της των ειδών διακρίσεως έχει το ελάττωμα ότι ως επί το σιείστον είναι άδύνατον να έξελεγχθῆ. Τίς έγγυάται φερ' ειπείν ότι ο Ασιατικός ελέφας δεν δύναται να συζευχθῆ μετά του Αφρικανού; Δύναται έπομένως διαίρεσις τόσον στουδαία έν τη επιστήμη να στηρίζεται επί πειράματος τοσούτον δυσχερούς και άκροσφαλοῦς; Ο χαρακτηρ άρα ούτος, ού ή σπουδαιότης είναι άλλως άναμεισθήτητος και άναγκαία ιδιότης του είδους. Άπαντάται μεν συνήθως άλλ' αν αυτός έλλείπη, ύπαρχωσι δε άλλοι διακρίσεως λόγοι, δεν πρέπει δι' αυτόν μόνον να μεταβάλληται ή διαίρεσις. Αν άνακαλύπτηται αίφνηθίως ότι ο ούλύθριξ κύων δεν τεκνοποιεί μετά του λακωνικού, δεν είναι διά τοτο έπιναγκες να διασταλῆ νέον είδος ως και αν οι πίθηκες, ως λέγεται πηγνύνται καλύβαι και έν αυτοίς μετ' Αιθιοπίδων συζώνται, άτέκνυσα προϊόντα της όρηκνήφτου όρέξεως ήν άποδίδει αυτοίς ο Βύβων, δεν έπρεπεν εκ τούτου να συμπεράνωμεν ότι οι Αιθιοποι δεν είναι άνθρωποι.

Τίς λοιπόν είναι ο τοιούτου είδους χαρακτηρ, και

ύπαρχει άκριβώς αυτού όρισμός; ή μάλλον ύπαρχουσιν άναγκαιώς είδη, ως το πνεύμα ήμων ύποτιθέσι; Τώ έντι άμφίβολον φαίνεται τοτο όταν βλέπωμεν ότι αι λοιπαί της ζωολογίας διακρίσεις, αι ύπερ της μεθόδου εισαχθείσαι και προς καταρτισμόν τάξεως ως επιστήμη ούτως έκτοταμένη, ούδεμίαν παρέχουσι δυσκολίαν, τότον όλίγον άμεισθήτητοι φαίνονται, έν ώ ούτε περί της σημασίας αυτής της λέξεως είδος συμφωνούσιν οι επιστήμονες, ούτε άλλής και άμετάβολόν τινα χαρακτηρησμόν δύναται να εύρωσι, δι' ού να διακρίνωσι τας διάφορας τάξεις εις ός διδεται το όνομα τοτο. Είναι άναμεισθήτητον ότι πάντες παραδέχονται είδη, και προσδιορίζουσιν άριθμόν αυτών, και διά του όνόματος τούτου έμφαίνουσιν τον πρώτον βαθμόν διακρίσεως γενικότητος εις ός ή διάνοια άνυψοί το άτομον, το πρώτον φυσικόν άθροισμα όντων ούδεμιώς άναμεισθῆ να συνταυτισθῆ μετ' άλλου αναλόγου άθροίσματος; άλλ' όμως τίς ο φυσικός χαρακτηρ καθ' όν πρέπει να συσσωματώσινται εις είδος διάφορα άτομα ούδεις άκριβώς προσδιώρησεν. Ο Κυβείρος ειπεν ότι πάντα τὰ άτομα τὰ τα καταγόμενα εξ ενός ζεύγους ή εκ ζεύγών όμοίων, ειςιν άτομα όμοειδή. Η γνώμη αυτή είναι αληθής τοτο, καθ' ήμας δηλοί ή λέξις είδος, και ούτως έννοουμένου αυτού, άποβαίνει ή κατάταξις καθαρά και άμετακίνητος. Προσιτι δ' άνω της αρχής ταύτης, το προκειμένον ζήτημα άποβαίνει μάταιον και ούχι σπουδαίον διότι ή έρευνα αν ύπαρχωσι διάφορα ανθρώπων είδη, αυτό τοτο ύποτιθέσιν, ότι θέλομεν να γνωρίσωμεν αν εξ αρχής ύπῆρξαν διάφορα ζεύγη. Αλλ' ο όρισμός ούτος, ως και έτερος αυτού όμοιος του Δε Κανδόλλου, δεν δύναται να χρησιμεύη εις την επιστημονικήν κατάταξιν, διότι ο χαρακτηρ έφ' ού στηρίζεται κατ' ούδενά τρόπον δύναται να διαγνωσθῆ άπ' εύθείας, και έναπολείπεται πάντοτε να εύρεθῆ γυναιός χαρακτηρ έπιδεικνύων ότι πάντα τὰ ζώα τὰ κεκτημένα αυτών, εκ των αυτών γονέων κατάγονται. Ο Βλουμειβάχος έλεγεν ότι όλα τὰ ζώα τὰ έχοντα κοινούς τους σπουδαιοτάτους χαρακτήρας, εις του αυτού είδους, όταν οι διάφοροι χαρακτηρες αυτών δύναται να άποδοθώσιν εις το κλίμα και τας λοιπάς έξωτερικάς περιστάσεις. Ουδ' ο όρισμός ούτος είναι ίκανός πρακτικός. Βλέπομεν λοιπόν ότι οι περί του είδους προταθέντες όρισμοί ειςιν ούχι ίκανώς γενικοί, και άποκλείουσιν ως ο του Βυρβόνα και ο του Φλουρηνσιου, τινά των ειδών. άλλοτε δεν άρμόζουσιν εις το όρίζόμενον άντικείμενον, άλλ' εις τοσούτον άριστοι, ώστε δεν δύναται να χρησιμεύωσιν ως βάσις επιστημονικής κατατάξεως. Συμφώνως προς τὰ πράγματα, ο όρισμός του είδους πρέπει να άποκλείη την άόριστον των τόπων μεταβολήν, διότι προφανές είναι ότι ύπαρχουσι τόποι, μένοντες πάντοτε οι αυτοί, υπό όποιας δηποτε έξωτερικάς περιστάσεις, Αλλ' άπ' έτέρου δεί πρέπει να ύποτεθῆ και ως άπολύτως άμετάβολος ο τύπος του είδους, διότι πολλάκις δύο είδη συζεύγνυνται. Αι δύο διάφοροι αυται τάξεις των ιδεών δυσκόλως συνάπτονται εις ένα και

βραχύν, και άκριβη και εύκρινη όρισμόν. Γενικώς δέ μόνον δύναται να όρισθῆ, ότι είδος τι ζώων ή φυτών είναι τό σύνολον τών άτόμων όσα κληρονομήσαντα όμοιον όργανισμόν κατά τά κυριώτατα αύτου μέρη, δύναται ν' ανατρέξωσιν εις όντα παραγωγικά, όμοια προς άλλα, και ών αι περι τόν όργανισμόν διαφοραί δύναται έπομένως να εξηγηθώσι διά μακράς έπενεργείας αύτων φυσικώς τε και τεχνικώς.

Ο όρισμός ούτος άξιόλογος βεβαίως δέν είναι, και έχει όλίγον τά έλαττώματα ά καταδείξαμεν εις τούς όρισμούς του Κυβιέρου και Β ουμενδάχου. Μέχρι τούδε όμως καλύτερον τούτου δέν έχομεν. Αλλά είναι και άναπόφευκτον να όρισθώσιν αι διάφοροι διαίρεσεις της ζωολογίας; Μέχρι τούδε ουδέμια κατορθώθη να όρισθῆ, ούτε ή τών γενών, ούτε ή τών τάξεων, ούτε ή τών οικογενειών. Χρησιμώτερος θα ήτον ο όρισμός τών ειδών, αλλα δυστυχώς δέν είναι και εύκολώτερος. Αλλά και έτεροι χαρακτηρες έπιβοηθούσι τόν φυσιοδίην, ώστε δοθέντος ζώου, να προσδιορίζη εις τί είδος ανήκει, και μεταξύ τών χαρακτηρισμών τούτων αληθές είναι ότι ή άμοιβαία άγονία ή ή στειρία τών προϊόντων αύτων είναι εις τών σπουδαιότατων, άλλ ουχι και αλάναςτος. Προσέτι δέ δέν πρέπει να μένωσιν άνερεύνητα ουδ' ή φύσις, ουδέ τό σχήμα τών προϊόντων τούτων. Ούτω παρετηρήθη ότι ζώα γεννηθέντα εκ συζεύξεως γονίων έτεροειδών, όμοιάουσι σχεδόν εξ ίσου και τόν πατέρα και τήν μητέρα, ως ή ήμίονος μετέχει της μορφής και τού ίππου και τού όνου. Τό αυτό συμβαίνει και ως προς τό προϊόν τού βονάτου και τού βοός, και ως προς τό τεχθέν εκ λευκού και μέλανος. Αν δ' εξ εναντίας οι γονείς τού γεννηθέντος είναι όμοειδέις, αυτό όμοιάζει μάλλον έκάτερον εξ αύτων. Οί δυσχυρίζόμενοι ύπερ της ενότητος της καταγωγής τού ανθρώπινου γένους, έπρότεινον επί πολύ τό παράδειγμα τού Κ. Κολάδωνος, φαρμακοπόλου εν Βιέννῃ, όστις συζεύξας λευκούς και τεφρόχρους μύς, εύρεν ότι τά προϊόντα αύτων έγεννήοντο ότε μιν λευκά ότε δέ τεφρόχρα, διότι οι μύς ούτοι είναι άμφοτέροι τού αύτου είδους. Τό αυτό φαινόμενον παριστῶ, αν και εις βαθμόν έλάσσονα, ή προς άλλλους έπιμιξία λαών γειτόνων. Ούτω τό τέκνον Αγγλου και Γαλλίδος, έχει ως επί τό πλείστον τύπον άγγλικόν ή τύπον γαλλικόν, σπανίως δέ μετέχει τού τύπου άμφοτέρων τών γονέων αύτου συγχρόνως. Η αρχή αύτη είναι ουχι σταθερώς και πάντοτε, άλλ ως επί τό πολύ αληθής, προέρχεται δέ, κατά τινας, εκ τού ότι ή διαφορά της μορφής τών δύο γονέων είναι έλαχίστη, και διά τούτο εν τῷ προϊόντι αύτων παρατηρούμεν μάλλον τούς καταφανεστέρους χαρακτηρας τού πατρός ή της μητρός αν δέ προσείχομεν περισσότερον, φρονούσιν ότι ήθέλωμεν ανακαλύψει εν αύτῷ και τού έτέρου γονέως τούς χαρακτηρας, ήττον προφανείς άναμφιδόλως, διακρινόμενους όμως και τούτους. Αλλά και αν τούτο ήτον αληθές, και αν τό παρατηρηθέν φαινόμενον ήτο φαινόμενον μόνον ισόβραβείας, ουχ ήττον όμως ύφίσταται, και έπικυροῖ

ό,τι θέλωμεν άποδείξωμεν, ότι δηλαδή μεταξύ τού λευκού και τού μέλανος ανθρώπου διαφορά, ή μεταξύ τού κιτρίνου και τού χαλκοχρους, είναι ανάλογος προς την διαφοράν την ύπαρχουσαν μεταξύ δύο ειδών ζώων, οίον τού ίππου και τού όνου.

Αλλά παρά τούς ζώους και τούς φυτοίς τά είδη παραγονται και διακωνίζονται, ουδόλως συγγεόμενα ή μιγνύμενα. Η φύσις θέλει ν' αυξάνωνται και να πληθύνωνται πάντα τά πλάσματα, εξακολουθούντα τό ίδιον έαυτών και ουχι άλλότριον είδος. Αν τά είδη έδύνατο ν' αναμίγνυνται, ουδ' ύπήρχε μεταξύ αύτων βαθεία διαστολή, ή τάξις και ή ποικιλία συγχρόνως δέν έδύνατο να διατηρώνται εις την ζωικήν και εις την φυτικήν πλάσιν, και ο κόσμος θα άπέβαινε εις συγκαχυμένη άκοσμίαν. Πώς να ύποτεθῆ ότι εκτός τών όλιγαριθμών εξαίρεσεων δε άνεφέραμεν, τό ανθρώπινον γένος δύναται να παρουσιάσῃ τό αυτό φαινόμενον, και ότι πάντα τά ανθρώπινα είδη δύναται ν' αναμίγνυνται άδιακρίτως, άδυνατούτων ν' ανερευθώσι τών αρχικών τύπων, και να προσδιορισθώσι τών χαρακτηρισμών έκάστου είδους; Διατί ή φύσις θα ήρνείτο εις τούς ανθρώπους, ό,τι έχορήγησεν εις τά ζώα και τά φυτά; Η ένστασις αύτη θα ήτον σπουδαία, αν ή φύσις δέν ειγε μεταχειρισθῆ ως προς τούς ανθρώπους μέθοδον τού αυτό έπιπέρουσαν άποτέλεσμα της άμοιβαίας τών ειδών άγονίας, άλλά διαφέρουσαν ως προς τούς τρόπους. Αντί μιγνύμενοι οι άνθρωποι να παραγάωσιν άπειρώς ποικίλους τύπους, βλέπομεν εξ εναντίας ότι τά σχήματα τών μιγάδιων ποικίλλονται εν στενωτάτοις όρίοις. Αι χαρακτηριστικαί διαφοραί τών ανθρώπων είναι τόσον έμμοιαι, ώστε ου μόνον εις την τού κλίματος έπιρροήν, άλλ και εις επανειλημμένη έπιμηξίαν άντέχουσιν. Όταν δύο φυλαί ή δύο είδη διαφορα συναναμίγνυνται, τά προϊόντα αύτων μετέχουσιν άμφοτέρων τών γονέων, και φαίνεται ως αν ή έπιμιξία αύτη έμμελλε ν' άποσδέσῃ τούς αρχικούς τύπους. Αλλά αν οι μιγάδες ούτοι συζευχθώσι μετ' άτόμου άνήκοντος εις τό είδος ενός τών γονέων αύτων, τά τέκνα των θέλουσι τείνει εις τό να επαναλάβωσι τούς διακριτικούς χαρακτηρας τού τύπου τού γονέως τούτου, και μετά τινας γενεάς, αν όμοιαι συζεύξεις εξακολουθώσιν, ο τύπος τού έτέρου γονέως θέλει άπολεσθῆ μέχρις ίχνους. Αν μεταξύ πληθους λευκών εισφύσωσι τινες μέλανες, μετ' όλίγας γενεάς ο μέλας τύπος άπορροφάται και εις ουδέν άνευρισκείται τών παιδιών. Τό αυτό συμβαίνει και ως προς τά έτεροειδή συζευγνόμενα ζώα πάντοτε τά προϊόντα αύτων τείνουσιν εις τό να επαναλάβωσι τούς χαρακτηρας ενός τών συναναμιγέντων τύπων. Η έμμοιή δ' αύτη τών τύπων άποδεικνύει ότι αι ανθρώπινα διαφοραί δέν είναι ούτε της τύχης ούτε τών κλιμάτων άποτέλεσματα, και πιθανολογεί ισχυρώς τό δόγμα της αρχικής διακρίσεως τών ειδών. Διά μόνου τούτου τού φυσικού νόμου δύναμεθα να έλπίσωμεν ν' άνεύρωμεν τούς τύπους τών αρχικών φυλών εν μέσω τών παντοίων έπιμιξιών όσας έ-

πέφερον αι έπιδρομαί, αι κατάκτησεις, αι άποικίαι. Της έπιμονής ταύτης τινά έμνημονεύσαμεν παραδείγματα, όμιλούντες περί τών Εβραίων και περί τών Ελλήνων. Αλλά τά έθνη ταύτα δέν είναι άμόνα, πολυλο γε και δει. Ο Κ. Εδβάρδος διέκρινεν εν Γαλλία τούς αρχίλους Γάλλους από τούς της φυλής τών Κιμρίτων. Εις τόν Αυστριακόν στρατόν εύρεν οίχ όλίγους Ούνους. Όπως τύπος τις εξαλειφθῆ έντελής, είναι άνάγκη αι δύο φυλαί να έπιμιγνυνται εξ ίσου, και μετά ταύτα οι εξ αύτων γεννώμενοι να συζεύγνυνται μόνον προς άλλήλους, όπερ πιθανώς ουδέποτε συνέβη. Λαός άλλον ύποδουλών, πίμπει μέρος μόνον τών τέκνων αύτου εις την κατάκτησιν, τό δέ πλείστον τού έθνους μένει οικιαδε, και δέν έπιμιγνυνται οι δε νικηταί εις συνήθως όλιγοπληθείς ως προς τούς ήττηθέντας. Ίς προς την ιστορίαν, λαός ήττηθείς, λαός στερηθείς της ανεξαρτησίας του, παύει ύπαρχων, και εν ταίς πολιτικαίς μεταβολαίς, ως εν ταίς φυσικαίς ανατροπαίς τού αρχαιου κόσμου, ύποτίθεται ότι ανα μία φυλή μέχρι τών χρόνων εκεινων ζώσα, εξηρανήσῃ έκαστος από προσώπου της γῆς. Αλλά ως προς την φυσιολογίαν άλλως έχει τό πρόγμα. Οί νικηταί συναναμίγνυνται μετά τών ήττηθέντων, και τό νέον τούτο αίμα, ως επί τό πολύ δραστικώτερας και καλλητέρας φύσεως, ζωογονεί τό τού κατακτηθέντος λαού, και νέα στοιχεία έπιφέρουσιν αύτῷ, τῷ φέρει και νέαν τάσιν, νέαν πολιτικήν. Μετ' ου πολύ δέ, επειδή τό πλήθος τών νικητῶν είναι συνήθως κατ' αναλογίαν μικράν, άπορροφάται τό αίμα ο συνεισφέρων, εκλείπει, και ο ήττηθείς λαός αναλαμβάνει την αρχικήν αύτου φύσιν, αν άλλη τις αίτια δέν επέβη τροποποιούσα πάλιν αύτήν. Συγγραφεύς πολυμαθέστατος και κριτικώτατος άπέδωκε ποτε εις ταύτην την έπιμιξίαν και την άπόρροσιν τών φυλών, εις ταύτην την μεταβολήν της έσωτερικής φύσεως και τού όργανισμού τών λαών, τάς κυριωτάτας ποικιλίας τών πολιτικῶν αύτων διατάξεων και συνδυασμών (1).

Εξεθίσσαμεν σχεδόν όλα τά έπιχειρήματα τών προσδευόντων την ενότητα της ανθρώπινης καταγωγής. Αν ταύτα δέν φαίνονται έπαρκή όπως καταστρέψωσι τό δόγμα της αρχικής ποικιλίας τών ανθρώπινων φυλών, άλλ ουδ' ή ποικιλία αύτη είναι άυστηρώς άποδεδειγμένη, και στηρίζεται μόνον εις πληθος έπιχειρημάτων άρνητικῶν. Πρίν δ' εκθέσωμεν έσχάτους τινάς λόγους οιτινες δύναται να προταθώσιν ύπερ αύτης, άς αναφέρωμεν περιέργους τινάς θεωρίας, έπισηθεύσας επί της ύποθέσεως ενός μόνου αρχικού ζεύγους, πηγής παντων τών ανθρώπων, και άς άνερευνησώμεν ποιόν σχήμα, ποία μορφή, ποιόν χρώμα άπέδωκε εις τόν πρώτον άνθρωπον. Εκ πρώτης όψεως έπρεπε να ύποτεθῆ ότι ο Αδάμ εκοσμήτο δι' όλων τών φυσικῶν πλεονεκτημάτων έφ' όσοις έγκαινώνται αι έντελέστεραι τών φυλών, και ότι ανήκεν

εις την φυλήν ήν θεωρούμεν ως παύων άνωτέραν κατά τό κάλλος και την μεγαλοφύαν. Και αύτου τού Βελβεδερίου Απολλώνος έπρεπε να φανταζώμεθα ώραιότερον τόν πατέρα τού ανθρώπινου γένους. Ουχ ήττον όμως, φυσιοδίφης τις, όμοιογών ότι ουδέποτε τό κλίμα, ούτε αι τού όργανισμού συμπτώσεις δύναται να μεταβάλωσι τόν λευκόν εις Αίθιοπα, εκρινεν ότι εύκολώτερα είναι ή από τού μέλανος χρώματος εις τό λευκόν μεταβάσις, και έπρόσθευσεν ότι ο Αδάμ ήτον μέλας Αιθιοσίνος. Πρώτον, νομίζω, ο Κ. Πριχάρδος έπρότεινε την γνώμην ταύτην. Κατ' αύτόν ο άνθρωπος εν τη άγρία καταστάσει είναι φυσικά μάλλον εξηγενετισμένος είναι, τόσω λαμπρότερον έχει τό χρώμα. Διά τούτο πάντες οι άγριοι λαοί εις μέλανες ή ύπομέλανες, οι δέ πεπολιτισμένοι, κιτρίνοι ή λευκοί. Τό αυτό δέ παρατηρείται και παρ' ενί και τῷ αύτῷ λαῷ, διότι οι άστοί τών πόλεων εις λευκότεροι τών χωρικῶν. Ανηρέσαμεν ήδη άνωτέρω την γνώμην ταύτην, άποδείξαντες ότι τό κλίμα και ή κοινωνική κατάστασις δέν έπενεργούσι μόνιμως επί της χροιάς τού δέρματος, και προφανές είναι ότι τό χρώμα τού ανθρώπου δέν δύναται να γίνη από μέλανος λευκόν, ως ούτε από λευκού δύναται να γίνη μέλαν. Πάντη περιπτόν νομίζομεν ν' άποκραύσωμεν γνώμην ήτις αναγνωρίζει ως πατέρας ήμῶν αυτούς εκεινους ος θεωρούμεν ως εις την έσχάτην βαθμίδα της ανθρώπινης κλιμακός ίσταμένους. Προσέτι αναμφισβητήτως ή ανθρώπινη, άλλ ουχι εις βαθμόν ώστε να μεταποιηθῆ ολοκληρώς τό ανθρώπινον γένος. Προσέτι δέ δυσπαράδεκτον είναι ότι ο άνθρωπος εξήλθε κατ' αρχάς τοσοῦτον δύσμορφος εκ τών χειρών της πλάσεως. Και λαμπράν μιν ιδέα δέν έχω περί τών πρώτων ανθρώπων, φρονῶ όμως ότι κατά την μορφήν παρηκμάσαμεν μάλλον. Ο πολιτισμός, αι τέχναι, ή βιομηχανία, ή ελευθερία, εις εν άξιόλογα δώρα άπονεμηθέντα τοις άπογόνοις ήμιν, ώστε άνευ φθόνου δύναμεθα να παρηγορησώμεν άντι αύτων την ματαιοφροσύνην τών πρώτων ήμῶν προγόνων, παραχωρούντες αυτοίς τό πλεονέκτημα της φυσικής καλλονής.

Άλλοι της αρχικής ενότητος ύπερασπισταί, παρεδέχθησαν ως μόνον όρον ότι ο θεωρούμενος ύπ' αύτων ως πρώτος άνθρωπος ήτον έρυθρός, ώστε δια μικράς μόνον μεταβολής έδύνατο να γίνη μέλας, και πάλιν διά μικράς μεταβολής επί θάτερον να γίνη λευκός. Παράδοξος ύπόθεσις! Πώς! εκεινοι οι άνθρωποι οιτινες ουδέποτε έδυνηθήσαν να εξεγενετισθώσιν, αν ο τόπος φέρει έννος θαυμαζόμενον σήμερον διά την ελευθερίαν και τάς πολιτικαίς διατάξεις του, άλλά τό φέρει άφ' ου εκεινοι εξέλιπον, οι άνθρωποι οι μόνον εν άγρία καταστάσει έθεώρησαν ως κτήνη άνεπίδεκτα πάσης διανοητικής αναπτύξεως, αυτοί ήσαν οι πρόγονοι τού ανθρώπινου γένους!

Κατά την ή. έκατονταετηρίδα ειχεν έπισηθή παράδοξος θεωρία προς εξήγησιν τών ανθρώπινων διαφορών. Τινές φυσιοδίφαι, εν οίς και ο Κυβιέρως,

(1) Δοκίμιον περί άνισότητος τών ανθρώπινων φυλών, υπό Μ. Α. Γοδιών, 2. Τ. εις 8. Παρίσι. 1853.

πιτεύουσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα τῶν σπερμάτων, φρο-
 νούντες ὅτι τὰ ἐμβρυα ὅσων τῶν ἀπ' αἰῶνος ὑπαρ-
 ζάντων ἢ μέχρι τέλους ὑπαρξόντων ποτὲ, ἐμπερι-
 εἶχοντο ἐν τῷ πρώτῳ ἀτόμῳ, καὶ ἐπομένως ὅτι ὁ
 Θεὸς, ἀντὶ τὰ πλάττει ἕκαστον σπέρμα καθ' ἣν στιγ-
 μὴν ἀναπτύσσεται, προήγαγεν ἐράκιζ' κατὰ τὴν
 ἀρχὴν τοῦ κόσμου ὅλα τὰ σπέρματα τῶν ὀργανικῶν
 σωμάτων. Φυσιολόγος τις τῆς ἐπ. ἐπιστολῆς τριδός,
 ἐφαρμόζων εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν θεωρίαν ταύτην, ἐ-
 πρόσθευσε ὅτι ἡ πρώτη γυνὴ περιείχε ἐντός της
 πάντων τῶν ἐπερχομένων ἀνθρώπων τὰ σπέρματα,
 ἐναλλήλως ἐνηρσομένα· καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ ἄν-
 θρωποι δὲν εἶναι ὅμοιοι, οὐδὲ τὰ σπέρματα ἦσαν ὁ-
 μοια πάντα, ἀλλ' ἀνέκαθεν διεκρίνοντο διὰ διαφορῶν
 χρωμάτων. Κατ' αὐτὸν μεταδίδοντο τὰ σπέρματα
 ἀπὸ γυναικὸς εἰς γυναῖκα, ἐλαττοῦμενα τὸν ἀριθμὸν
 καθ' ὅσον ἐβλάστανον, ὥστε δύναται νὰ συμβῇ ἢ δι'
 ἐντελοῦς αὐτῶν ἐξαντλήσεως ἀπόθεσις τοῦ ἀνθρω-
 πίνου γένους. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο· ἀλλὰ κατὰ τὴν
 θεωρίαν ταύτην πιθανὸν νὰ ἐξαντληθῶσι ποτὲ ὅλα τὰ
 λευκὰ ὠὰ, τὰ πληθύνοντα τὰς ἡμετέρας χώρας, καὶ
 τότε πάντες οἱ Εὐρωπαῖοι λαοὶ θὰ μετέβαλλον χρω-
 μα, ὡς ἐπίσης ἐνδέχεται νὰ ἐξαντληθῇ ἡ πηγὴ τῶν
 μελανῶν ὠῶν, καὶ πᾶσα ἡ γῆ νὰ καλυφθῇ ὑπὸ λευ-
 κῶν κατοίκων. Τὸ συμπέρασμα ἦδη τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς
 ἀπόρριψιν τῆς τοιαύτης γνώμης. Ἄλλως τε ἡ θεωρία
 ταύτης τῆς ἐναλλήλου ἐναρμογῆς τῶν σπερμάτων
 ἐγκατελείφθη ἤδη, διότι ἀδύνατον καθιστᾷ αὐτὴν
 τὸ ἄπειρον ὠῶν πλῆθος ὅπερ ἔπρεπε νὰ περιλαμβάνη-
 νηται ἐντός τοῦ πρώτου ἀτόμου ἕκαστου εἶδους. Ὁ
 Κ. Στράους - Δουκχέιμ, ἐντός περιέργου συγγράμ-
 ματος (1), θέλων νὰ συλλάβῃ ἰδέαν, οὐχὶ μὲν ἀκρι-
 βῆ, ἀλλὰ καὶ κατὰ προσέγγισιν, τοῦ πλῆθους αὐτῶν,
 ὑπελόγησε πῶς σπέρματα ἔπρεπε νὰ περιέχῃ φυτῶν
 δεδομένου τινὸς γένους, καὶ πρὸς τοῦτο ἐξέλεξεν ἐν
 τῶν εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐναλλήλου ἐναρμογῆς κα-
 ταλληλοτάτων φυτῶν, τὸν μήκωνα, ὅστις εἶναι φυ-
 τὸν ἐνιαύσιον, ἀποθνήσκων δηλ' κατ' ἔτος ἅμα πα-
 ραγάγῃ τὰ σπέρματά του, ἐν ᾧ τὰ μακροβία φυτὰ
 παράγουσι σπέρματα ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ σειρᾶν. Ὁ
 μήκων παράγει 5—6000 σπόρους κατ' ἔτος. Ὅπως
 δὲ διευκολύνῃ τοὺς ὑπολογισμούς του, ὁ Κ. Στρά-
 οὺς, ὑπέθεσε μόνον χιλίους. Ὁ πρῶτος λοιπὸν μήκων,
 ὁ κατ' εὐθείαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πλασθεὶς, παρήγαγε τὸ
 πρῶτον ἔτος τῆς πλάσεως 1000 σπέρματα· ἕκαστον
 δὲ τῶν σπερμάτων τούτων παρήγαγε πάλιν 1000
 κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἐκαστον
 λοιπὸν ἔτος παρήγαγε ἢ ἐδύνατο νὰ παράγῃ (διότι
 ὅλα τὰ σπέρματα δὲν βλαστάνουσιν· ἀλλ' ὡς πρὸς
 τὸν προῦπολογισμὸν τοῦτο εἶναι ἀδιάφορον, διότι
 ἂν δὲν βλαστάνουσιν ἐδύνατο νὰ βλαστῆσῶσι) χι-
 λιάκις τόσους μήκωνας ὅσοι ὑπῆρχον κατὰ τὸ προ-
 λαβὸν ἔτος. Ἡ πλάσις ἐγένετο πρὸ ἐξακισχιλίων πε-
 ρίπου ἔσδ' ἢ ἀπλουστάτου λοιπὸν ὑπολογισμοῦ ὁ
 Κ. Στράους Δουκχέιμ ἀνέζητησε πότα σπέρματα πρέ-
 πει νὰ περιεῖχεν ὁ πρῶτος μήκων ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι

ὁ κόσμος θέλει τελειώσῃ τὸ ἔτος τοῦτο, παροχῶν
 ἐπομένως ὅλα τὰ μεταγενεστέρως ἀναπτυχθησόμενα
 ἐξ ἀλλήλων σπέρματα, μέχρι ἐντελοῦς αὐτῶν ἐξαν-
 τλήσεως καὶ ἀποσθῆσεως τοῦ γένους τῶν μήκωνων.
 Εὐρε λοιπὸν ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, δυσκόλως καὶ γρα-
 φόμενος καὶ προφερόμενος, σημειοῦται διὰ τῆς μο-
 νάδος προηγουμένης δεκαοκτῶ χιλιάδων ἡδε-
 ρικῶν. Τὸ τεράστιον τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἀρκεῖ αὐ-
 τὸ καθ' ἑαυτὸ ὅπως ἀποδείξῃ πόσον ἄτοπον εἶναι
 τὸ σύστημα τοῦτο. Ὅπως δὲ ἐκτιμηθῇ δεόντως ὁ
 ἀριθμὸς οὗτος, παρατηροῦμεν ὅτι ἂν ὑπατίθετο πᾶσα
 ἡ γῆ κατεσκευασμένη ἐκ μόνων σπόρων μήκωνων,
 ἕκαστου σπόρου ἔχοντος ἐνός ὑποχιλιομέτρου διά-
 μετρον, ὁ πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτῆς ἀναγκαῖος ἀρι-
 θμὸς τῶν σπόρων θὰ ἐγράφετο δι' ἐνός 2, προηγου-
 μένου τριάκοντα μηδεϊκῶν, ποσότητος σχεδὸν
 μὴ συγκρινομένης πρὸς τὴν προλαβοῦσαν.

Πᾶσαι αὗται αἱ ἀδύνατοι ἐπαγωγαί, πᾶσαι αἱ
 κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀγγίξεις ἐξηγήσεις, αἱ
 ἐφευρεθείσαι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας τῆς ἐνό-
 τητος, φαίνονται κυρὸς τι χορηγοῦσαι εἰς τὴν ἰδέαν
 ἣν κατὰ πρῶτον ὁ Κ. Βιρὴς ἐπρότεινε, μὴ αὐτὸν
 δὲ πολλοὶ φυσιοδίδοι ὑπεστήριξαν. Ἄν δὲν εἶχομεν
 ἔμφυτον τινα ἀποστροφήν πρὸς τὴν ἰδέαν ἀρχικῆς
 καὶ διαρκούς ἀνισότητος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἂν
 τὸ ἡμέτερον πνεῦμα, τὸ ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ πρὸς
 τὰς ἀφελεστέρως ἀντιλήψεις πάντοτε τείνον, δὲν ὑ-
 πελάμβανεν πάντοτε ὅτι ἐννοεῖ τόσῳ εὐκολώτερον τὴν
 πλάσιν, καθ' ὅσον τὴν περιορίζει, ἂν ἕκαστος λαὸς
 δὲν εἴπεν εἰς τὸ νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς μόνον οἰκογέ-
 νειαν, αἱ βαθεῖαι καὶ μόνιμοι διαφοραὶ ὡς παρετηρή-
 σαμεν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἀδύνατον τοῦ ν' ἀ-
 ποδώσωμεν τὰς διαφορὰς ταύτας εἰς ἀτμοσφαιρικὰς
 αἰτίας ἢ εἰς τυχαίας τοῦ ὀργανισμοῦ περιστάσεις,
 τῶν ζώων τὰ παραδείγματα, ἢ δυσκολία τοῦ νὰ εὐ-
 ρεθῶσι διὰ τὰς ἀνθρωπίνους διαφορὰς ἐξηγήσεις λο-
 γικαὶ ἢ ἐπιστημονικαί, πάντα ταῦτα θὰ ἐνεποιούον
 πανταχοῦ δισταγμούς ὡς πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς ἐνό-
 τητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἄλλο δ' ἐπιχείρημα
 κατὰ τῆς δοξασίας ταύτης προστίθεται ἡ γνώσις τῶν
 γενικῶν νόμων τῆς φύσεως. Νόμος σταθερότατος, ἀ-
 ναμφισβήτητος ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν, προφανέστατος
 ὡς πρὸς τὰ μέσα αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἀφθονία μεθ' ἧς ἡ
 φύσις παράγει τὰ σπέρματα ὄλων τῶν ὀργανικῶν ὄν-
 των. Ἡ πρόνοια μωροτρόπως κηδεταὶ περὶ τῆς δια-
 δόσεως καὶ διατηρήσεως τῆς πλάσεως. Καθ' ἕκα-
 στον ἔτος, καθ' ἕκαστην στιγμὴν παράγονται παν-
 τοειδῆ σπέρματα, ὧν ὀλίγιστα μόνον βλαστάνουσι.
 Ἄλλ' ὅτι καθ' ἑαυτὴν συμβαίνει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
 ἡμῶν, διατὶ νὰ μὴ παραδεχθῶμεν ὅτι συνδῆ καὶ
 κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς οἰκουμένης; Διατὶ νὰ
 τὸ ἀρνηθῶμεν διὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἦτον ἡ ἀφθονία
 μάλιστα ἀναγκαῖα; Εἶναι πρᾶγμα τόσον ἐκαταπό-
 νητον ἢ ἐξ ἐνός μόνου κατ' ὅσον καὶ μιᾶς μητρὸς πα-
 ραγωγῆ ὄλων τῶν μυριάδων τῶν πολυμόρφων; Ὅλα
 τὰ χυμπληθῆ φυτὰ, τὰ μὴ ἐπιδεχόμενα μεταφύτευ-
 σιν, παρήχθησαν λοιπὸν ἐξ ἐνός μόνου φυτοῦ εἰς ἕνα
 καὶ τὸν αὐτὸν τόπον. Εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῶ-

(1) Θεολογία τῆς φύσεως, 3, T. 8, Παρίσι, 1852.

μην τὴν γῆν ποτὲ κοσμομένην ὑφ' ἐνός μόνου φυτοῦ
 ἐξ ἕκαστου εἶδους, καὶ νὰ φαντασθῶμεν τὰ ἀπέ-
 ραντα σημερινὰ δάση συνιστάμενα ἐξ ἐνός μόνου δέν-
 δρου ἕκαστον; Ἄν ἡ ἀπεράντους ἐκτάσεις τὴν σῆ-
 μερον καλύπτουσα πᾶρ συνέκειτο τότε ἐξ ἐνός ἀτό-
 μου ἕκαστου εἶδους αὐτῆς, ποῦ εὕρισκον τὰ ζῶα τρο-
 φὴν ἐπὶ τῆς σχεδὸν γυμνῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς; καὶ
 ἐν τῇ ἐρήμῳ πῶς θὰ ἔζων τὰ πρῶτα τῶν ἰχθύων
 ζεύγη; Ἡ καταστροφὴ δὲν ἤθελεν αἰφνης ἀναχαι-
 τῆσαι τὴν παραγωγὴν καὶ εἰς τὸ ζῶϊκόν καὶ εἰς τὸ φυ-
 τικόν βασίλειον, καὶ τὰ ἰσχυρότερα εἶδη, καταφα-
 γόντα τὰ ἀσθενέστερα, δὲν ἔ' ἀπέθνησκον καὶ αὐτοὶ
 τῆς πείνης; Ὅτι δὲ λέγομεν περὶ τῶν ζώων καὶ τῶν
 φυτῶν, δύναται κατὰ μέρος νὰ ἐφαρμοθῇ καὶ εἰς
 τὸν ἄνθρωπον. Τὸ λογικὸν πρὸς οὐδεμίαν προσκρούει
 ἐνστασιν παραδεχόμενον τὴν αὐτὴν ἀφθονίαν περὶ
 τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐκ προνοίας
 ὑπὲρ τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ, καὶ ἀπίθανον δὲν φαί-
 νεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀνεφάνησαν συγχρόνως ἢ ἀλ-
 ληλοδιαδόχως εἰς διάφορα μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς
 γῆς. Ἡ αὐτὴ χεὶρ ἢ παραγωγὴ τὸ χορτόν εἰς
 τὰ πεδία τῆς Ἀμερικῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ
 ἐκεῖ καὶ ἀνθρώπους; Δὲν ἀνοούμεθα τὰς δυσχερίας
 καὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως! Ἄλλ' αὐτὴ δύναται μᾶλ-
 λον νὰ ἐξηγήσῃ τὰς διακρίσεις τῶν φυλῶν, αἵτινες
 τοσοῦτον δυσκόλως δύναται νὰ μὴ θεωρηθῶσι ὡς
 διαφοραὶ εἰδῶν. Ὅπως δὲ πρὸς τὸ φαίνεται πιθανόν
 ὅτι ἡ πρόνοια ἤθελεν ἐκθέσει εἰς τοὺς κινδύνους ὅσοι
 ἐδύνατο ν' ἀπειλῶσι ἐν μόνον ζεύγος, τὴν ζωὴν καὶ
 τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Τοιαύτη καὶ δὲν εἶ-
 ναι ἡ τάξις τῆς φύσεως, ὡς ἡ ἐπιστήμη μᾶς δεικνύει
 αὐτὴν, καὶ ὁ ἀπόρριπτον τὸ προτεινόμενον σύστημα
 πρέπει νὰ φαντάζεται κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους
 τῆς πλάσεως τὰς ἐπιπτώσεις ὄλων ἀνεξάρτητων
 τῶν δεδομένων, ὅσα σήμερον παρέχει ἡμῖν ἡ πείρα καὶ
 ὁ συλλογισμὸς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑΙ
 ΝΕΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ.

Νεοκαθολικοὶ (Neukatholiken), ἢ Γερμανοκα-
 θολικοὶ, (Deutschkatholiken), ἢ κερχωρισμένοι
 Καθολικοὶ (Katholische Dissidenten) ὀνομαζόν-
 ται οἱ ὀπαδοὶ νίας τινὸς αἰρέσεως, γεννηθείσης ἐκ
 τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαε-
 στηρίδα διὰ τὰς ἐξῆς αἰτίας:

Τῆς 'Ιουλίῳ 1844 ἢ ἐν Τριέβρι (Trier) τῆς
 Πρωσίας πρωτοσυγκελλία ἐγνωστοποίησε δι' ἐγκυ-
 κλίου εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς διοίκησιν, ὅτι
 ὁ Τριέβριος ἐπίσκοπος Γυέλμος Ἀρνόλδης ἐμελλε
 νὰ ἐκπληρώσῃ κατὰ τὸ θέρος ἐκεῖνο τὴν πολλαπλῶς
 ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν τῶν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ Χρι-

στιανῶν, ἵνα προσκυνήσῃσι τὸ ἐν τῇ ἐκεῖ μητροπόλει
 φυλαττόμενον ἀνεκτίμητον κειμήλιον, τὸν ἅγιον
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χιτῶνα, τὸν ἀφ-
 ἄφρον, τὸν ἀναθεν ὑφαντὸν δι' ὄλου (α), ἐκτεθη-
 σόμενον εἰς δημοσίαν προσκύνησιν ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῦ
 σπουδῆς ἐξ ἑβδομάδας. Κατὰ βούλλαν τια, ἐκδο-
 θεῖσαν ὑπὸ τοῦ πάπα Λέοντος τοῦ Ι' τῆς 25' Ἰανου-
 αρίου 1514, πάντες οἱ ἀποδημοῦντες εἰς Τριέβριν
 ὡς προσκυνηταὶ τοῦ ἁγίου χιτῶνος, καὶ τὰς ἀμαρ-
 τίας αὐτῶν εἰλικρινῶς ἐξομολογούμενοι καὶ μετα-
 νοῦντες, ἔτι δὲ καὶ χρηματικὴν τινα ποσότητα εἰς
 εὐπρέπειαν τῆς μητροπόλεως εἰσφέροντες, πάντες οὗ-
 τοι ἐμελλον νὰ λάβωσι πλῆρη τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν ἄ-
 ρησιν. Ἡ τελευταία τοῦ ἁγίου χιτῶνος ἐκθέσις ἐγένετο
 ἐν ἔτει 1810. Τότε δὲ, κατὰ τὸ 1844, ἡ συνδρομὴ
 τοῦ λαοῦ ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν· ἀπειρήθησαν
 πλῆθη προσκυνητῶν ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Μοσέλλου,
 τοῦ Ῥήνου, ἐκ τοῦ Βελγίου, ἐκ τῆς Οὐεστφαλίας
 συνέρρον δια τῶν πυλῶν τῆς ἀρχαίας Τριέβριος, καὶ
 εἰσῆρχοντο ἀγελῆδον εἰς τὰς στοὰς τῆς μητροπόλεως
 (6). Ἄλλ' ὁ ἀνεξάρτητος καὶ φιλελεύθερος τύπος δὲν
 παρημέλησεν εὐθὺς νὰ στηλιτεύσῃ τὴν δαισιδαιμο-
 νίαν, καὶ νὰ ἐλέγξῃ τοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐκκλη-
 σίας διὰ τὴν τοιαύτην κατάχρησιν. Μετὰ παρῆσειν
 τῶν ἐξ ἑβδομάδων, ἀφ' οὗ ἐκλείσθη τὸ κινῶσιον,
 τὸ περιέχον τὸν ἅγιον χιτῶνα, ἐδημοσιεύθη δι' ἐφη-
 μερίδος (γ) ἐπιστολὴ δυτικοῦ τινος ἱερέως, Ἰωάννου
 Ῥόγγου, προκαλοῦσα γενναίως εἰς ἀπολογίαὴν τὸν
 ἐπίσκοπον Ἀρνόλδην.

Ὁ Ἰωάννης Ῥόγγος (Johannes Ronge), ἐκ Σι-
 λησίας (δ), ἐγεννήθη τῆς 25' Ὀκτωβρίου 1813, ἐπού-
 δασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βρατισλαβίας (Bres-
 lau) θεολογίαν, προχειρίσθη ἐν ἔτει 1840 ἱερεὺς,
 καὶ τὸν Μάρτιον τοῦ ἐπομένου ἔτους ἐστάλη εἰς Γροτ-
 τκαυίαν (Grottkau) ἐφημέριος. Ἄλλ' ἐκεῖ δημοσι-
 εύσας διὰ τῆς ἐφημερίδος ὕβριστικὸν τι ἄρθρον κατὰ
 τοῦ ἐν Βρατισλαβίᾳ ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου (ε),
 κατεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης
 ἱεροπραξίας. Ἀναχωρήσας δ' ἐκ Γροττκαυίας, ἐ-
 γινε παιδαγωγὸς πρὸς τινὴ οἰκογενεῖαν ἐν Λαυραβύτ-
 τη (Laurabütte) κατὰ τὴν ἄνω Σιλησίαν. Ἐκ ταύ-
 τος τῆς πόλεως ἐστάλη εἰς τὴν ἐφημερίδα πρὸς δη-
 μοσίευσιν ἢ ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἐκείνη, ἢ πρὸς τὸν
 ἐπίσκοπον Τριέβριος Ἀρνόλδην, μηχανολογούμενη κα-
 τὰ τὴν α'. Ὀκτωβρίου 1844. Ἡ ἐντυπωσις, τὴν
 ὅποιαν ἡ ἐπιστολὴ προῦξεν εἰς τὸ κοινόν, ἦτο
 τῷ ὄντι μεγάλη, καὶ ἡ ταύτης ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἄλ-
 λης ἐφημερίδος περιγραφή (ζ) δὲν πρέπει νὰ φανῇ
 κατ' οὐδένα τρόπον ὑπερβολικῆ· ἡ τὸ ἄρθρον τοῦτο,
 » λέγει, τὸ ὅποιον καταφρονητικῶς ἀπέρριψα, διή-
 » γειρε τοσοῦτον κρότον ἐν Γερμανίᾳ, ὅσον οὐδέποτε

(α) Ἰωάν. θ'. 23.
 (β) Κατὰ γενόμενον ὡς ἔγγιστα ὑπολογισμὸν ὁ ἀριθμὸς
 τῶν προσκυνητῶν συνεποσούτο εἰς 600000.
 (γ) Sächsische Vaterlandsblätter.
 (δ) Τὸ γενέθλιον αὐτοῦ χωρίον καλεῖται Bischofswald.
 (ε) Sächsische Vaterlandsblätter, N. 135, J. 1842.
 (ζ) Florencault in Fliegenden Blättern, S. 17.

ἢ οὐδὲν τῶν φιλολογικῶν ἡμῶν ἀριστουργημάτων τῶν... Ὁ Ρόγγης ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐβδομάδων ἀπεδείχθη ὁ ὑμνούμενος ἥρωας παστῶν τῶν ἐπιπολαίων κεφαλῶν καὶ ἀπλῶν καρδιῶν... Ποιήματα καὶ ἐπιστολαὶ ὡς βροχὴ κατέπιπτον ἐπὶ τὸν ἥρωα, ἐπὶ τὸν θεμελιωτὴν τῆς πίστεως, ἐπὶ τὸν ἀναμωρρωτὴν Ρόγγην, ἐπὶ τὸν νέον τοῦτον Λουθήρον, ὅστις ἦτο καὶ αὐτοῦ τοῦ Λουθήρου ἀνώτερος.»

Ἄλλ' ὁμοίως ὁ Ρόγγης δὲν διενεοῖτο εἰς ἐπὶ ν' ἀναφανῆ ἀναμωρρωτῆς καὶ νέας ἐκκλησίας θεμελιωτῆς τὴν ἰδέαν ταύτην διηγεῖται εἰς αὐτὸν ἢ εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ καὶ ἐργοποίησεν ἢ σύμπτωσις τριῶν περιστάσεων: α) ἢ ἀπὸ τῆς παπικῆς ἐκκλησίας ἐκπτώσις τοῦ Ἰωάννου Κζέρσκου, ἐφημερίου ἐν Σνεϊδεμύλῃ (Schneidemühl) κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Πόσαν (Posen): β) ἢ τοῦ ἐν Βρατισλαυία ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου ἐπιστολὴ, ἀπὸ τῆς 14. Ὀκτωβρίου, πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἀρνόλδην, γραφεῖσα εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ρόγγου δημοσιευθεῖσαν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου: καὶ γ) λόγος τις ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος Φοιρστέρου, ἀξιόλογος κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ὑπόθεσιν.

Ὁ Ἰωάννης Κζέρσκος (Johannes Czerski) κατηγορηθεὶς ἐνώπιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς ὡς παραβάτης γενόμενος δι' ὅρκου τῆς παρθενίας, τὸν ὅποιον κατὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ἔδωκεν, ἀπεστάτησε τῆς παπικῆς ἐκκλησίας τῆ 15. Ἀυγούστου 1844, καὶ ἠνέωξεν ἐν Σνεϊδεμύλῃ, τῆ 15. Ὀκτωβρίου, ἐκκλησίαν νέαν, ἀποστολικὴν καλομένην (apostolisch-katholische Kirche). Ἐπειδὴ αὐτὸς μὲν εὗρεν εὐθύς ὁπαδοὺς, ὑποστηρίζοντες μάλιστα ὑπὸ τῶν πόλεων Δαντῆσκου (Danzig) καὶ Ρηγιμοντίου (Königsberg), ἡ δὲ Κυβερνησις ἐφάνη ὀλιγορούσα τοῦ πράγματος, ἠνέωχθη καὶ εἰς τὸν Ρόγγην εὐρὺ στάδιον νὰ γενῆ τῆς ἐκκλησίας ἀναμωρρωτῆς. Αἱ πρῶται προεπισταγωγικαὶ συνελύσεις: συνεκροτοῦντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἐμπόρου Μίλδου, ὅστις ὁμοίως εὐθύς μετ' ὀλίγον παρητήθη ἀπὸ τοῦ ἐγχειρήματος, διότι οἱ εὐγενεῖς οὐδεμίαν ἐδίδον ἀπόσπιν εἰς τὰς προσκλήσεις αὐτοῦ, ἢ καὶ διότι δὲν ἐβράδυνε νὰ κατανοήσῃ ὅτι ὁ Ρόγγης οὐδὲν εἶχε τῶν προσόντων ἐκείνων, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦνται ἀπὸ ἐκκλησιαστικοῦ τινος ἀναμωρρωτοῦ.

Μετὰ πολλὰς προπαρασκευαστικὰς συνελύσεις, γενόμενας ἐν τῷ βουλευτηρίῳ τῶν ἀντιπροσώπων, ἀπεφασίσθη τελευταῖον τῆ 9. Φεβρουαρίου 1845 διὰ δώδεκα ἀρθρῶν, ὅποια τις ἐπῆρε νὰ ἦναι ἡ πίστις τῆς νέας ἐκκλησίας. Τῆ δὲ 9. Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐτελέσθη ἡ πρώτη λειτουργία ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ πτωχοτροφείου, τὴν ὅποιαν ἡ δημοχρῆα παρεχώρησε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον: ἡ αὐτὴ δημοχρῆα ὑπεσχέθη εἰς τὴν νέαν κοινότητα συνδρομὴν ἑτησίαν ἐκ χιλίων ταλήρων ἐπὶ τρία ἔτη.

Ἡ Βρατισλαυία, πόλις παραδειγματικὴ μέχρι τοῦδε δι' ἀνεξίτηρσκειαν, διηρέθη νῦν εἰς δύο θρησκευτικῆς ὁμολογίας στρατοπέδα, ὅπου καὶ ἱερεῖς προῦπηλακίζοντο ἀνυποστόλως ἐν ταῖς ὁδοῖς. Αἱ ἀρ-

χαὶ ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τῆς νέας ἐκκλησίας, ὑπερασπίζουσαι καὶ ὑποστηρίζουσαι αὐτὴν ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ὡσαύτως καὶ ὁ τύπος. Ἄλλ' ὁμοίως κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον ἐρεθισμὸν τῶν πνευμάτων δὲν ἐδειλιάσεν ἡ παπικὴ ἐκκλησία νὰ ἐξασκήσῃ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς δύναμιν. Ἡ ἐπισκοπικὴ τῆς Σιλησίας ἀρχὴ ἐξέδωκε τῆ 8. Δεκεμβρίου 1844 τὴν καθαιρεσὶν καὶ τὸν ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ Ρόγγου καὶ τῶν συνοπαδῶν αὐτοῦ Κερβλέρου καὶ Εἰχόρνου, καὶ δεῖταξεν ν' ἀναγνωσθῇ ἡ καταδίκη αὕτη ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος τῶν ἐκκλησιῶν οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ ἱεροκήρυξ Φοιρστέρος, καὶ περ ἀπειλούμενος, δὲν ἔπαυε νὰ καταφέρηται διὰ λόγων ἐντόνων, ἐκρωνομένων ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀκρίβαντος, κατὰ τὸ τῶν πλανῶντων καὶ πλανωμένων.

Ὁ ρόγγισμὸς εὗρεν εὐθύς ἱκανοὺς ὁπαδοὺς ἐν πολλαῖς πόλεσι τῆς Πρωσίας καὶ Σαξονίας παρὰ τοσοῦτοις μάλιστα παπικοῖς, οἵτινες ἐν μικτῷ γάμῳ ζῶντες μετὰ τῶν διαμαρτυρημένων, τὸ μὲν ἀπὸ θρησκευτικῆς ὀλιγωρίας, τὸ δὲ ἀπὸ δυσαρρεσκείας διὰ τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις τοῦ παπικοῦ κλήρου περὶ τῆς τῶν τέκνων ἀνατροφῆς ἐν τῇ καθολικῇ πίστει, παρεσύρθησαν εἰς τὴν αἵρεσιν, δοξάζοντες ὅτι δὲν μεταβάλλουσι θρησκείαν, ἀλλὰ μεθίστανται εἰς τὴν ἀρχαίαν καθαρὰν πίστιν. Καὶ διὰ πολιτικούς δὲ λόγους φαίνεται ὅτι ἠσπάσθησαν πολλοὶ τὴν νέαν διδασκαλίαν, οὐχὶ μόνον Καθολικοὶ, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ Διαμαρτυροῦμενοι. Καὶ συνέστησαν τοιαῦται κοινότητες ἐν Βρατισλαυία, Βερολίνῳ, Λειψία, Δρέσδα, Ἐλβερφέρδα, καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις πόλεσιν, ἐπὶ δὲ καὶ ἐν τῇ μεσημβρινοδυτικῇ Γερμανίᾳ. Τὴν δὲ σύστασιν αὐτῶν ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Βαυαρίᾳ αὐστηρότατα ἀπηγόρευσαν τῶν δύο τούτων ἐπικρατειῶν αἱ Κυβερνήσεις.

Δεκαπέντε νεοσύστατοι κοινότητες συνεκρότησαν ἐν Λειψία δι' ἀπισταλμένων ἀντιπροσώπων, κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα (κγ'—κς') τοῦ ἔτους 1845, σύνοδον, ἐν ἣ ἠθέλησαν νὰ ὀρίσωσι καθολικὸν τινα τῆς πίστεως τύπον, ὅστις, ἵνα κερδήσωσιν, ὡς φαίνεται, πάντων τὰς γνώμας εὐκολώτερον, περιεῖχεν ἐκ τῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὅσον ἐλάχιστον καὶ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν δὲν ἀποδιδεται ῥητῶς ἡ θεότης, διαμρισητοῦσι πολλοὶ εἰς τοὺς νέους αἰρεσιώτας τὸ ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ. Ἴδου δὲ καὶ τὸ τῆς ὁμολογίας αὐτῶν σύμβολον: « Πιστεύω » εἰς Θεὸν πατέρα, τὸν ποιήσαντα τὸν κόσμον διὰ τοῦ παντοδυνάμου αὐτοῦ λόγου, καὶ κυβερνῶντα αὐτὸν ἐν σοφίᾳ, δικαιοσύνῃ καὶ ἀγάπῃ. Πιστεύω » εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν σωτήρα, ὅστις διὰ τῆς διδασκαλίας, τοῦ βίου καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ » ἔσωσεν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀμαρτίας. » Πιστεύω εἰς τὸ κράτος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπὶ τῆς γῆς: εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν: εἰς ἄρσιν ἀμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν » (α). Ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ, ἐν ἣ παρευρέθησαν καὶ ὁ Ρόγγης, καὶ ὁ Κζέρσκος, ὠρίσθησαν περὶ διδασκαλίας, λατρείας καὶ ἐσωτερικῆς διο-

(α) Slesische Zeitung, Jahrg. 1845. N. 35. S. 303.

κήσεως ἄρθρα πενήντα καὶ ἑνὸς τῶν ὁποίων τὰ κυριωδέστερα εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ πάπα ἀποστασία, ὁ γάμος τῶν ἱερέων, καὶ ἡ ἀπόρριψις τῶν πλειοπέσιων μυστηρίων τε καὶ δογμάτων. Ἡ δ' ἐσωτερικὴ τῶν Ρόγγιστῶν διοίκησις, ἡ τὸ ἐκκλησιαστικὸν αὐτῶν πολιτεύμα, εἰς πρῆπν νὰ ὀνομασθῇ οὕτως, ἔχει εἰς βάσιν τὸ τῶν λαϊκῶν πρεσβυτέρων σύστημα.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν νέων τούτων αἰρετικῶν δὲν ἐλείπειν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τὰ σχίσματα. Ἡ ἐν Βερολίνῳ κοινότης, διαμαρτυρηθεῖσα διὰ τοῦ ἱεροκήρυκος αὐτῆς Πριβίλου, κατὰ τὸν Ἰούνιον καὶ Ἀυγούστου τοῦ ἔτους 1845, ἐκήρυξεν ἑαυτὴν ἐναντίαν τῶν ἐν Λειψία γενόμενων ἀποφάσεων, καὶ προσήγγισεν εἰς τὰς θεωρίας τῆς τοῦ Λουθήρου ἐκκλησίας. Καὶ ὁ Κζέρσκος ἐξεφράσθη κατὰ τῆς ἐν Λειψία συνόδου: ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὑπὸ τὸν Κζέρσκην κοινότητος ἐκήρυχθη κατὰ τοῦτου ὑπὲρ τοῦ Ρόγγου. Ἐν Βρατισλαυία ὁ πρῶτος ἐφημέριος Ἀντώνιος Θεϊνερ (Anton Theiner), ὅστις χάριν τῶν ὁμοπίστων αὐτοῦ συνέταξε κατήχησιν καὶ λειτουργίαν, ἀμφοτέρως διαφερούσας κατὰ τὰ κύρια ἀπὸ τῶν ἐν Λειψία ἀποφασισθέντων ὄρων, καταλιπὼν τὴν ἑαυτοῦ κοινότητα καὶ τοὺς Ρόγγιστάς, ἰδίαν ὁδὸν ἔταμιν ὡσαύτως ἀπεχωρίσθη αὐτῶν καὶ ὁ καθηγητῆς Ρεγεμβρέχτιος (Regenbrecht), ἐπιτημότατος ἐν τοῖς Νεοκαθολικοῖς.

Πλήρη ἀναγνώρισιν ὡς θρησκευτικῆς μερίδος μετὰ πολιτικῶν δικαιῶν δὲν ἔλαβον αἱ αἰρετικαὶ αὗται κοινότητες ἐν Γερμανίᾳ παρὰ τῶν Κυβερνήσεων: τούναντίον μάλιστα εὐθύς μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν ἤρχισαν νὰ διώκωνται, καὶ ἤδη βαδίζουσι τὴν εἰς παντελῆ διάλυσιν ὁδόν.

—Ω—

ΠΕΡΙ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ.

—ο—

Λέγει τις παροιμία γαλλικὴ: « L' habit ne fait pas le moine, » ἦτοι τὸ ράσον δὲν ἀρκεῖ εἰς τὸ ν' ἀναδείξῃ τινὰ μοναχόν. Ἡ παροιμία αὕτη ἦτο ἴσως ἄλλοτε ἀληθής. Σήμερον ὁμοίως, ὅτε ἡ ὕλη κατέφαγε καὶ διάνοιαν καὶ ἠθικὴν ἀξίαν, ἡ ἐξωτερικὴ ἐπίδειξις συντελεῖ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τὸ νὰ ἐκλύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων. Τὸ κατ' ἐμὲ δοξάζω, ἂν καὶ τὴν δοξᾶν μου ταύτην δὲν ἐφαρμόζω εἰς ἑμαυτὸν, ὅτι τὸ ἐνδυμα ἀναδεικνυεῖ τὰ τρία τέταρτα τοῦ μοναχοῦ.

Ὁ Λαφονταῖν, ὅστις εἶχεν ἄπειρον πνεῦμα καὶ γνῶσιν οὐ μικρὰν τῶν ἐγκοσμίων, ὡς φαίνεται τουλάχιστον ἐκ τῶν συγγραμμάτων του, ἐνόησε κάλλιστα τὴν ματαιότητά ταύτην τῶν ἀνθρώπων, ὅτε, γράψας τὸν μῦθον, « Ὄνος ἄγων μυστήρια, » ἐπέφερε τὸ ἐφεξῆς ἐπιμύθιον:

« D' un magistrat ignorant »
 « C' est la robe qu' on salue. »

Ὡς ἂν ἔλεγεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐξετάζουσιν εἰς τὴν δικαστικὴν εἶναι νομομαθῆς ἢ ὄχι, ἀλλ' εὐλαβοῦνται τὸ ἐνδυμᾶ του.

Καὶ τῶντι, φορέσον ἐνδυμα πενιχρὸν, καὶ κανεῖς δὲν θὰ στρέψῃ τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ σε ἰδῇ: εἰς ὅμως μετὰ μίαν μόνην ὄραν παρουσιασθῆς σέβων ἰμάτιον καινουργῆς, καὶ πλινθὸν στιλπνόν, καὶ χειρόκτια λευκά, καὶ σανδάλια λάμποντα ὡς κάτοπτρον, ὅλοι θέλουσι γυμνώσει ἐνώπιόν σου τὴν κεφαλὴν, καὶ ὅλοι θέλουσι σε προσκυνῆσαι ἐδαφιαίως.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἀνάκαθεν τὸ ἐνδυμα ἐξήσκει ἐπιβροχὴν ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν βλεπόντων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν φερόντων αὐτό. Καθὼς τὸ σῶμα εἶναι τὸ ἐνδυμα τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ αὐτὸ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ ἐνδύματος. Ὅταν δὲ λέγωμεν σῶμα, δὲν

Γαλακτοπόλαιαι Ἐλβετίδες.

ἐννοοῦμεν ἀπλῶς τὸν σκελετὸν ἡμῶν ὅστις εἶναι καθ' ὅλον τὸν κόσμον σχεδὸν ὁμοίος, ἀλλὰ τὴν φυσιογνωμίαν, τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ ἦθος τὸ ὅποιον διερμηνεύει τοὺς λογισμοὺς, τὰς ὀρέξεις, τὰς κλίσεις, καὶ τὰς ἐξεις ἡμῶν, ἐνὶ λόγῳ τὸ ἠθικὸν σῶμα, εἰς συγκριθεῖται νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν τοῖμηρὰν αὐτὴν φράσιν. Παρατηρήσατε ὅτι ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐφερον καὶ φέρουσιν εἰς ἐπὶ τὸ ἐνδυμα τὸ ὅποιον ἐξείκονίζε τὸν βίον αὐτῶν, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἔμβλημα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν παθῶν αὐτῶν. Οἱ Πέρσαι, τρυφηλοὶ καὶ θηλυπρεπεῖς, ἐφόρουσιν χλαμύδας ποδήρεις καὶ πορφυροσφαεῖς: κατετροπώλησαν δὲ εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἐν-

αλληλεγγύη ζώντων Λακεδαιμονίων και των Αθηναίων μη διασφαρέντων εισέτι.

Το αυτό συμβαίνει και παρ' ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων ἰδιαιτέρως. Τὸ κομψοτάτον ἔνδυμα ἀναγγέλλει ὅτι ὁ φέρων αὐτὸ εἶναι ἐκτεθηλυμένος, καθὼς ἐξ ἐναντίας τὸ ὑπαρὸν και πάντῃ ἀπέριττον ἔνδυμα, ὡσάκις αἰτίαν δὲν ἔχει τὴν πενίαν, σημαίνει πάθη αἰσγὰ ἢ ἄλλην ἠθικὴν διασφῶάν. Ἄν και εἰς ἄκρον σεβόμεθα τὴν γνώμην Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγα-

1/2 Dalman

*Ε.Ιθις πωλοῦσα τηγανίτας.

λου εἰπόντος, « ὡς εἶπερ Ἀλέξανδρος μὴ ἐγγείνη, θελήσει ἂν Διογένης γενέσθαι, » τολμῶμεν ὅμως νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ὑπόψιν τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ τοῦ κυνικοῦ τούτου φιλοσόφου ὅτι ἦτο ὁπωσὸν βεβλαμμένος τὰς φρένας.

Ὁ Βυφῶν, ὡσάκις ἐμελλε νὰ γράψῃ, ἐφόρει χειρίδας πεποικιλμένας διὰ κεντημάτων και ἱματίον λαμπρὸν ἦτο τάχα τοῦτο μανία; καθ' ἡμᾶς ὅχι διότι ὑπάρχει ἀξιοσημειώτος ἀναλογία μεταξὺ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἔνδυματος και τῆς τοῦ ὕφους τοῦ διασῆμου φυσιολόγου.

Ὅτε ἄλλος τις συγγραφεὺς οὐχ ἦττον ὀνομαστὸς, ὁ δυστυχὴς Ἰωάννης Ἰακώβος Ρουσσῶ, ἤρχισε νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὰς ὀλεθρίους ἐκστάσεις αἰτίνας ὠδήγησαν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον, ἀπέβαλεν εὐθὺς τὸ σεμνὸν ἔνδυμά του, και ἐφόρεσεν ἔνδυμα χειρώνακτος. Μετὰ δὲ ταῦτα, παραφρονήσας ἐντελῶς, ἐνεδύθη ὡς Ἀρμένιος, και ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τῶν παιδίων τοῦ χωρίου ὅπου ἔβλῶν ἐκρύβε τὴν ἀγρίαν μισανθρωπίαν του.

Τὸ σεμνὸν και καθαρὸν ἔνδυμα ἀποδεικνύει πάν-

τοτε ὅχι μόνον εὐπορίαν, ἀλλὰ και θυμηδίαν και πνεύματος γαλήνην.

Ὁ ἀναγνώστης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μ' ἐρωτήσῃ « Τί κοινὸν μεταξὺ τοῦ ἔνδυματος τῶν Περσῶν, και τοῦ Βυφῶν, και Ρουσσῶ, και τοῦ τῶν Ἐθετιδῶν τῶν ποιουσῶν γάλα και τηγανίτας; πρὸς τί τὸσαι περιφορές και λοξοδρομίες διὰ τὰ φθᾶς εἰς αὐτάς; »

Ἀποκρίνομαι.

Δὲν εἶναι πάντοτε αἱ λοξοδρομίες περιτταί· ἐξ ἐναντίας ὑπάρχουσι περιστάσεις καθ' ἃς ἀποβαίνουσι και ὠφελιμώταται τὰ πλοῖα, ὅταν ὁ ἀνεμος πνέῃ ἀντίπρῶτος, φθάνουσι λοξοδρομοῦντα εἰς τὸν προῦν ὄρον αὐτῶν, και λοξοδρομοῦντες οἱ ἐφημεριδογράφοι πληροῦσι γρυσὸν τὰ βαλάντια των.

Και ἡμεῖς ἐπίσης, ὁμιλήσαντες περὶ τῆς ἐπιβροῆς τοῦ ἔνδυματος εἰς τὰ ἡμᾶς αὐτοὺς και τοὺς περὶ ἡμᾶς, ἠβελήσαμεν ν' ἀποδείξωμεν κερῶμεν ὅτι ἀνάγκη νὰ ἐνδύωμεθα ὅλοι και καθαρῶς και ἀξιοπρεπῶς, και ἰδίως αἱ μικρότεροι τάξεις τῆς κοινωνίας, ὅπως αἱ Ἐθετιδες τὰς ὁποίας παριστάνουσιν αἱ δύο εἰκόνες, καθόσον μάλιστα προοδεύομεν κατὰ τὰ τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν και τὴν ἐλευθεριωτέραν ἀγωγὴν. Τὸ σεμνὸν ἔνδυμα ἀνυψοῖ τὸν ἀνθρώπον εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς, τῷ ἐμπνέει καλὴν ἰδέαν περὶ ἑαυτοῦ, και τὸν προτρέπει νὰ πράξῃ ἔργα ἀξία νὰ ἐλκύσῃ τὸν σῆμα τῶν ἄλλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΡΩΜΑΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ἐπεξεργασθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Μαρτζῶλ,

ΥΠΟ Δρος. ΦΡΕΑΡΙΤΟΥ

καθηγητοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ὁθωνος κλπ.

Ἄμα ἤρξατο κατὰ τι νὰ διαδίδεται και νὰ προσάγεται παρ' ἡμῖν ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τοῦ Ῥωμαϊκοῦ και τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, ἐπίστη ἡ ἀνάγκη συγγραφῶν, γεγραμμένων μὲν εἰς τὴν ἐγγῶριον γλῶσσαν, ἐπιτηδειῶν δὲ νὰ χειραγωγῶσι τοὺς τε φοιτητὰς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου κατὰ τὸ ἐπίμοχλον τῆς φοιτήσεως αὐτῶν στάδιον και ἐν γενεὶ τοὺς εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐκμάθησιν τοῦ δικαίου ἐκείνου και τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἐνασχολούμενους.

Ἡ ἀνάγκη μάλιστα συγγραφῶν, παρατιθεμένων ἐπιμελῶς τὰς πηγὰς τῆς ἱστορίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου εἶναι παρ' ἡμῖν τῶσιν μεγαλειτέρα ὅση ἡ ἀπὸ

τῶν γυμνασίων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μεταβαίνουσα ἡμετέρα νεολαία δὲν εἶναι ἐξοικειωμένη μὲ τὴν γνώσιν τῶν πηγῶν ἐκείνων, ὡς συμβαίνει ἄλλαχόθι, ἐνθα ἡ Ῥωμαϊκὴ φιλολογοία ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς μετῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὴν ἀνάγκην ταύτην ἐπεχείρησε νὰ ἀναπληρῶσῃ ὁ καθηγητὴς Κ. Κωνσ. Φρεαρίτης διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ προκειμένου συγγράμματος. Βάσιν και θεμέλιον, οὕτως εἰπεῖν, τῆς συγγραφῆς ταύτης ἀποτελεῖ τὸ γνωστὸν διὰ τὸ εὐσύνωπτον και εὐκρινὲς αὐτοῦ ἐγχειρίδιον τῆς ἱστορίας και τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, τοῦ καθηγητοῦ Θεοδοῦρου Μαρτζῶλ. Ἄλλ' ὁ ἡμετέρος συγγραφεὺς ἐπήγαγεν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ γερμανοῦ νομοδιδασκάλου τσαύτας τροποποιήσεις και προσθήκας, ὡστε ἂν δὲν ἐφρόντιζε ν' ἀναφέρῃ, ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Μαρτζῶλ ἐξέπνευσε τὸ ἀνα χεῖρας σύγγραμμα, δυσκόλως ἠθέλωμεν ἀναγνωρίσει ἐν τῇ περιεκτικότητι ταύτῃ βιβλῶ τὴν τοῦ Μαρτζῶλ στοιχειώδη πραγματείαν.

Και τῶντι πᾶσα σχεδὸν σελὶς μαρτυρεῖ τὴν προσπάθειαν τοῦ συγγραφῆος τοῦ νὰ καταστήσῃ, διὰ προσθηκῶν και παραθέσεων, πληρεστέρας τὰς ἐννοίας τοῦ Μαρτζῶλ, νὰ καταδείξῃ δὲ τὰ γωρία τῶν νόμων και τῶν Ἑλλήνων και Ῥωμαίων ἱστορικῶν, φιλοσόφων και ῥητόρων, ἀφ' ὧν πηγᾶς οὐσιν αἱ ἐννοιαὶ ἐκείναι. Οὕτω π. χ. ἀντὶ τῶν ὀλίγων λέξεων, τὰς ὁποίας ἀπαντῶμεν ἐν τῷ ἐγχειρίδιῳ τοῦ γερμανοῦ νομοδιδασκάλου περὶ τῆς σπουδαίας διακρίσεως τῆς ἠθικῆς ἀπὸ τοῦ δικαίου, ὁ ἡμετέρος συγγραφεὺς συγκεφαλαιῶσι ἐν τῇ παρούσῃ συγγραφῇ (1 §, ἐν τῇ σημειώσει) πάνθ' ὅσα περὶ τῆς διακρίσεως ταύτης ἐξέφερον οἱ δοκιμώτεροι τῶν ἀρχαίων και νεωτέρων, ὁ δὲ μελετήσας τὸ μέρος τοῦτο τῆς εἰσαγωγῆς θέλει ἀποκτήσει ὀρθὴν και σαφῆ γνώσιν τῆς θεμελιώδους ταύτης διακρίσεως δι' ἧς ὀρίζεται τὸ ἀντικείμενον τῆς τοῦ δικαίου ἐνεργείας και ἡ φύσις αὐτῆς.

Ὁμοίως ἐν τῷ 4 § ἀπὸ τῶν ὀλίγων παρατηρήσεων τοῦ Μαρτζῶλ περὶ τοῦ ἐξ ἔθους δικαίου, ἡ προκειμένη συγγραφή περιλαμβάνει πλήρη ἐκθεσιν τῶν ὑγειῶν περὶ τοῦ δικαίου τῶν ἐθιμῶν, τῆς φύσεως, τῶν πηγῶν και τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἀρχῶν, παρέχουσα συνάμα και τὴν λύσιν τῶν σπουδαιωτέρων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ζητημάτων.

Ἐν τῷ 8 § τῆς εἰσαγωγῆς παρατιθενται ἀκριβῶς, αἱ Ἑλληνικαὶ και Ῥωμαϊκαὶ ἱστορικαὶ πηγαὶ τοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων, προστίθενται δὲ και σύντομοι περιγραφαὶ τῆς ἐποχῆς και τοῦ εἶδους ἐκάστης αὐτῶν. Ἡ ἐκθεσις αὕτη, ἧτις ἐλλείπει ἐν τῷ ἐγχειρίδιῳ τοῦ Μαρτζῶλ (τοῖλάχιστον ἐν τῇ ἀνα χεῖρας ἐμοῦ ἐκδόσει τοῦ 1839), ἐξοικειοῦσα τὸν ἀναγνώστην μετὰ τῶν συγγραφῶν τῆς ἀρχαιότητος, περὶ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου τῆς Ῥώμης και τῶν θεσμοθεσιῶν τοῦ ἀστυκοῦ αὐτῆς δικαίου, παροτρύνει αὐτὸν εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραφῶν ἐκείνων, αἰτίνας εἰσίν, κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ ἡμετέρου συγγραφῆος γνώμην, (προσόμενον σελ. 1.) οἱ ἀσφαλέστεροι ἀγωγοὶ τῆς γνώσεως τοῦ μέρους τούτου τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου.

Τὸ κύριον ὄριμα ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα πλεονέκτημα τῆς παρούσης συγγραφῆς συνίσταται εἰς τὴν ἀκριβῆ σημασίαν τῶν μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν πηγῶν τοῦ ἀστυκοῦ τῶν βυζαντινῶν και τοῦ κανονικοῦ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δικαίου, αἰτίνας κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτελοῦσιν, ὡς γνωστὸν, τὸ νῦν ἐν Ἑλλάδι ἰσχύον δικαίον. Περὶ αὐτῶν πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς ἐν ταῖς σελ. 233—246· τὸ δ' ἔργον αὐτοῦ ἠθέλει ἀποδοῦν ἐπιμελῆστερον ἂν εἰς τὴν περὶ τῶν πηγῶν τούτων πραγματείαν περιλαμβάνει τὰ συμπεράσματα τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν περὶ τῶν πηγῶν, τοῦ τροποῦ τῆς ἐπεξεργασίας και τοῦ περιεχομένου τῆς ἐξαβιβίου τοῦ Ἀρμενοπούλου, διότι πιθόμεθα, ὅτι διὰ τῆς προσθήκης ταύτης ὁ συγγραφεὺς ἠθέλει συντελέσει εἰς τὴν διάλυσιν πολλῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ἀπαντῶσι καθ' ἐκάστην οἱ περὶ τὴν θεωρίαν και τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐξαβιβίου ἐνασχολούμενοι.

Μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν βυζαντινῶν πηγῶν πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς τύχης τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ ἀπὸ τῆς καταλύσεως τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐξεργασίας τοῦ δικαίου τούτου και περὶ τῶν λόγων δι' οὓς διατηρήθη ἐκεῖ ἐν ἰσχύϊ. ἠθέλει ὅμως μεγάλως εὐεργετήσει τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς ἂν περιλάμβανεν ἐν τῇ προκειμένῃ συγγραφῇ και τὸ περιεπαύδαστον διὰ τοὺς Ἑλληνας ζητήμα, ἢ κατὰ πότον και διὰ τὴν διατηρήσῃ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ ἔθνεϊ ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ζυγῶν ὁ βυζαντινὸς νόμος ἦτοι τὸ δικαίον τοῦ νεωτέρου χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς σήμερον. Περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο δὲν ἠσχολήθησαν πολλοί· ἀλλὰ νομιζομεν ὅτι ἦτο ἀξίον τῆς ἐμπειροῦς μελέτης τοῦ ἡμετέρου συγγραφῆος, διότι μετὰ τοῦ ζητήματος ἐκείνου συνδέεται ὁ ἐν τῇ μακρᾷ δουλείᾳ βίος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ πρὸς δικτήρησιν και ἀνάπτυξιν τῶν οἰκειῶν θεσμῶν ἐν αὐτῇ τῇ δουρικῇ καταστάσει και τὰ ἀπαράγραπτα αὐτοῦ δικαιώματα εἰς μέλλον ἄξιον τῆς καρτερίας και τῶν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ ἀγώνων του· πιθόμεθα δὲ, ὅτι ἡ ἐπιμέλεια και ἡ ὀρθὴ κρίσις τοῦ συγγραφῆος, τῶν ὁποίων προφανῆ δεινύματα παρέχει τὸ ἀνα χεῖρας ἔργον αὐτοῦ, ἠθέλων λύσει πολλὰς περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀναφωσμένας ἀπορίας, μάλιστα ἀπὸ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἠύρηταν ἐπαισθητῶς τὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου βωλήματα χάρις εἰς τὰς συγγραφὰς τοῦ Μάουερ, τοῦ Γαῖο, τοῦ Ζαχαριαν και ἄλλων.

Τὸ δευτέρον μέρος τῆς συγγραφῆς περιέχει τὴν συστηματικὴν ἐκθεσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ (ἀστυκοῦ) δικαίου τῶν Ῥωμαίων. Προτάττει δὲ ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ Α' βιβλίῳ τοῦ αὐτοῦ μέρους τὰς γενικὰς ἀρχὰς περὶ δικαιωμάτων και τῶν διαφορῶν αὐτῶν εἰδῶν, περὶ τῆς ἀσκήσεως, ἐπιδιώξεως και ἐξασφαλίσεως αὐτῶν, μετὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῶν εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἀναγομένων ὀρισμῶν. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς ἔλεγον οἱ Ῥωμαῖοι, ἢ τὰ δίκαια ἐνεκα τῶν προσώπων ὑπάρχουσιν ἢ ἐν τῷ αἰετῶς ἐπομένῳ βιβλίῳ

πραγματεύεται ὁ συγγραφεὺς περὶ τῶν προσώπων. Προσώπων εἶναι, ὡς γνωστὸν, ὁ ἄνθρωπος ὁ περιβιβλημένος δυνάμει ἔννομον ἐλευθερίαν, ἔννομος δὲ ἐλευθερία εἶναι ἡ ἐξουσία, τὸ δυνατόν τοῦ ὑποτάσσειν ἡμῖν τὰ περὶ ἡμᾶς ἀντικείμενα. Τὴν ἔννοιαν ταύτην τῆς προσωπικότητος ἀπέδωκαν οἱ τε τῶν Ῥωμαίων καὶ οἱ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν νόμοι καὶ εἰς τὰ λεγόμενα νομικὰ πρόσωπα, ὅποια εἶναι π. χ. οἱ δῆμοι. Ὅθεν κατὰ τοὺς Ῥωμαίους οὔτε πᾶς ἄνθρωπος ἢ το πρόσωπον, π. χ. οἱ δούλοι, οὔτε πᾶν πρόσωπον, ἢ το ἄνθρωπος, οἷον τὰ νομικὰ πρόσωπα. Εἶποιν, ὅτι πρόσωπον εἶναι ὁ δυνάμει κεκτημένος τὴν ἔννομον ἐξουσίαν τῆς βουλήσεως, ὅθεν δὲν περιορίζεται ἡ ἔννοια τοῦ προσώπου εἰς τοὺς ἐπιτελεῖν ἔχοντας τὴν εἰρημένην ἐξουσίαν διότι τούτου τεθέντος τὸ νήπιον καὶ ὁ φρενοβλαβὴς δὲ ἤθελον εἶσθαι πρόσωπα. Ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν ἐκείνην δυνάμει μόνον εἶναι οὐδὲν ἤττον ἰκανὸς τοῦ κτᾶσθαι δικαιώματα, εἶναι πρόσωπον, δὲν ἔχει ὅμως τὴν ἰκανότητα τοῦ ἐπιχειρεῖν τὰς πρὸς κτῆσιν τῶν δικαιωμάτων συνήθως ἀναγκαίας πράξεις ἢ ἰκανότης αὕτη προϋποτίθει τὴν ἐνεργεῖα ἔννομον ἐξουσίαν τῆς βουλήσεως. Τὰς κοινὰς καὶ τετριμμένας αὐτὰς περὶ προσώπων παρατηρήσεις ἐπανέλαβον ἐνταῦθα διὰ νὰ φθάσω εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὑπάρχουσι γεγονότα ἐπενεργούντα εἰς τὴν προσωπικότητα, ἢτοι τὴν ἰκανότητα τοῦ κτᾶσθαι δικαιώματα, καὶ ἄλλα πάλιν ἐπενεργούντα εἰς τὴν ἰκανότητα τοῦ ἐπιχειρεῖν νομικὰς πράξεις. Περὶ τῶν γεγονότων τούτων ἀνάγκη βέβαια νὰ γενῆ λόγος ἐν τῇ περὶ προσώπων πραγματείᾳ. Εἶναι δὲ τὰ γεγονότα ταῦτα αἱ φυσικαὶ ιδιότητες καὶ περιστάσεις ὅσων ἢ κατ' ἄνθρωπον μορφῆ, ἡ ζωῆ, ἡ ἐξεφροσύνη, ἡ ἀνεπτυγμένη ἡλικία ἢ νομικαὶ σχέσεις δηλαδὴ ἡ ἐλευθερία, ἡ ιδιότης τοῦ πολίτου κατὰ τοὺς Ῥωμαίους, ἡ ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἀνεξαρτησία. Εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ἡ πατρικὴ ἐξουσία συνέχεται στενῶς μετὰ τοῦ γάμου ὅστις παράγει αὐτὴν καὶ μετὰ τῆς ἐπιτροπίας ἧτις ἀναπληροῦ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνην ἐπιμελούμενη τοῦ ἐν ἄνθρω ἡλικία ὄρανον. Ἡ πλήρης λοιπὸν περὶ προσώπων πραγματεία ἀνάγκη νὰ περιέχῃ τὴν ἐκθεσὶν ἀπάντων τῶν γεγονότων τῶν ἀποτελούντων τοὺς ἀναγκαίους ὄρους τῆς πλήρους καὶ ἀνεξαρτήτου προσωπικότητος ἐπειδὴ δὲ μετὰ τῶν εἰρημένων γεγονότων σπουδαίαν κατέχουσι θέσιν αἱ οἰκογενεακαὶ σχέσεις τοῦ γάμου, τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐπιτροπίας μετὰ τοῦ μεταγενεστέρου αὐτῆς συμπληρωματος, τῆς κηδεμονίας, πείθουμαι, ὅτι, μετὰ τὰς γενικὰς περὶ προσώπων ἀρχὰς, ἀνάγκη ἀμέσως νὰ ἐκτιθένται, ἐν τῷ συστήματι τοῦ δικαίου, αἱ οἰκογενεακαὶ ἐκείναι σχέσεις, αἱ συμπληροῦσαι τὴν περὶ προσώπων πραγματείαν.

Παρατηρῶ δὲ εὐχαριστῶς, ὅτι ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, ἀκολουθήσας τὴν ὀρθοτέραν ταύτην γνώμην, ἀναπτύσσει τὰς ἀνωτέρω θεσμολογίας, ἢτοι τοῦ οἰκογενεακὸν δίκαιον, ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τοῦ εἰδικοῦ μέρους, ἀμέσως μετὰ τὰς γενικὰς περὶ προσώπων ἀρχὰς τοῦ δευτέρου βιβλίου, ἐνῶ ὁ Μαρκετῆδ, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ 1839, κατατάσσει τὸ οἰκο-

γενεακὸν δίκαιον ἐν τῷ προτελευταίῳ βιβλίῳ, μετὰ τὰ ἀπόλυτα ἐπὶ τῶν κατ' ἰδίαν πραγματικῶν δικαιώματα καὶ τὰς ἐνοχὰς, ὅπως ἐπράξα καὶ οἱ πλείστοι τῶν Γερμανῶν νομοδιδασκάλων π. χ. ὁ Μακελδῆν, ὁ Μυλεμβρόν, ὁ Γοίσχεν, ὁ Πούχτα, ὁ Βένιγγ-Γγγενχέμ καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα περιορίζομαι ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ προκειμένου συγγράμματος, δι' οὗ ὁ συγγραφεὺς ἐπλήρωσε μέγα χάσμα ἐν τῇ νεωτέρᾳ νομικῇ ἡμῶν φιλολογίᾳ καὶ παρέσχε τοῖς μὲν φοιτηταῖς τοῦ τῆς Ἑλλάδος Πανεπιστημίου πολυτίμην ὁδηγὸν εἰς τὰς μελέτας τῶν, πᾶσι δὲ τοῖς περὶ τὸ δίκαιον ἀσχολουμένοις, ἀξιόλογον βοήθημα πρὸς ὀρθὴν κατάληξιν τῶν κειμένων τῆς Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας, τοῦ ἀνεξαντλήτου τούτου μεταλλείου τῶν νομικῶν γνώσεων.

Π. Π.

ΠΕΡΙ
ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ (EDUCATIO.)

Παρά τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησὶ τε καὶ Ῥωμαίοις.

—ο—

Ὅταν ἔθνος τι μορφούμενον κατ' ὀλίγον προαχθῆ εἰς βαθμὸν τινὰ πολιτισμοῦ, τότε γίνεται αὐτῷ ἐπαισθητοτέρα ἡ ἀνάγκη τοῦ δοῦναι τῇ αὐξομένη γενεᾷ ἀνατροφήν τινὰ ἀνάλογον πρὸς τὴν κεκτημένην κατάστασιν, καὶ τὴν ἀνατροφήν ταύτην προσαρμόσαι τῇ πεπατημένη ὑπὸ τοῦ ἔθνους τριβῇ. Οὕτω πᾶσα γενεὰ κραδίδει τῇ ἐπομένη τὰ ἐν παιδείᾳ καὶ ἠθικῇ κέρδη αὐτῆς. Οὕτως ἡ ἀνατροφή παντός ἔθνους κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς μορφώσεώς του ἀναλογεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ πολιτισμοῦ του ὅτι αὕτη ἀπαιτεῖ, πρᾶξει ἐκείνη, καὶ οὕτως ἀμφοτέραι ὀρίζουσι ἀλλήλας ἐν ἀμοιβαίᾳ προσῶ ἀπὸ τῶν ἀπ' αὐσμάτων στοιχείων καὶ βάσεων μέχρι τῆς ἀνωτάτης διαμορφώσεως. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς παραδόσεως τοῦ ἤδη κεκτημένου κατ' ἀρχὰς ἀκόμη δὲν προέρχεται ἐξ αὐτοσυνειδυῖς παιδαγωγικῆς τάσεως, ἀλλ' εἶναι ἀκόμη ἡ οἴκοθεν καὶ ἀφ' ἐαυτῆς δεδομένη ἀπλὴ συνθήκη πρὸς τὸ καταστήσασθαι τὸν νέον τρέφειμον ἐπιτήδειον εἰς τὸν ἀπαξ ἀιρεθέντα βίον τοῦ γεννήτορος, τῆς φυλῆς ἢ τοῦ ὅλου ἔθνους. Ἡ ἐναργῶς τὸν ἴδιον αὐτῆς σκοπὸν συνειδυῖα παιδαγωγικὴ ἐνέργεια ἀναφαίνεται ὕστερον.

Ἐνταῦθα δὲν ἐπιχειροῦμεν γενικὴν σύνοψιν τῶν τρόπων τῆς ἀνατροφῆς κατ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ περιορίζομεθα σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀνατροφήν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς ἱστορίας αὐτῶν, διὸ καὶ ἀρχόμεθα ἐκ τῶν ἠρωικῶν χρόνων τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἱστορικῶν

δεδομένων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ὑσάτων ἡ πραγματεία αὕτη ἤθελεν ἀποσῆ κατὰ πάντα τὰ μέρη αὐτῆς διεξοδική, διὰ τοῦτο πολλαὶ ἀρκεστὶον εἰς ἀπλᾶς σημειωγραφίας καὶ σχεδιάσματα.

Οἱ ἠρωικοὶ αἰῶνες τῶν Ἑλλήνων στηρίζονται ἐπὶ τοῦ μύθου, τῆς σκᾶς τῆς ἱστορίας ὅπου αὕτη ὑπ' οὐδεμιᾶς βεβαίας παραδόσεως φέρεται τὸν τόπον αὐτῆς πρᾶξι νὰ ἀναπληρώσῃ ἡ κατατομὴ (profil) αὐτῆς, ὁ ἐν τῷ στόματι τῶν ἐπερχομένων γενεῶν ζῶν καὶ διαδιδόμενος κύκλος τῶν μύθων. Τὸν κύκλον τοῦτον ὑπὸ ποικίλῳ σχήματι διετήρησαν ἡμῖν τὰ ἀρχαῖα γράμματα (Literatura), καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν νὰ ὑποτυπώσωμεν εἰκόνα τινὰ τοῦ τρόπου τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων. Τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἠρωικοῦ κόσμου σκοπεύουσι ἀπλῶς τὴν κατ' ἄμφο, λόγον τε καὶ πρᾶξιν, ἐπιτηδεύματα τοῦ πρὸς τὰ ἔξω ἐνεργούντος ἀνδρός καὶ τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐν ἡσυχῇ οἰκιακῷ βίῳ ἐργαζομένης γυναικός, ἧτις ἐκτός τούτου τοῦ κύκλου ὀλίγην μόνον ἀξίαν ἔχει (Ὀδυσ. Α. 356)

Ἄλλ' εἰς οἶκον ἰοῖσα (λέγει ὁ Τηλέμαχος τῇ Πηνελόπῃ) τὰ σαυτῆς ἔργα κόμισε.
Ἴστον τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμριπόλοισι κέλευε ἔργον ἐποίχεσθαι μῦθος δ' ἀνδρῶσσι μελήσει, Πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί· τοῦ γὰρ κράτος ἐτ' ἐνὶ οἴκῳ. Τὰ αὐτὰ περίπου εἶπε καὶ ὁ Ἐκτωρ πρὸς τὴν Ἄνδρομάχην. (Ιλ. Ζ. 470—5.)

Τὰ φωτεινὰ σημεῖα τοῦ οἰκιακοῦ βίου, καθὼς ἐν τῷ ἠρωικῷ ἐπι ἀνταλλάττει, συγκεντροῦνται εἰς τὰ μᾶλλον ἢ ἤττον μεγαλοπρεπῆ μίγαρα τῶν ἀνάκτων, ἐν εἰς κατὰ τὴν τῶν κτήσεων ἐκτασιν αἴται λόγου βυβλίδες ἀναδείκνυνται, καὶ τοι πανταχοῦ σχεδὸν πατριαρχικός τις βίος διαφαίνεται. Ἀλλὰ τὸ δημόσιον αὐτῶν κράτος ἀναγνωρίζεται ἐμφανέστατα ἐν ταῖς κοιναῖς αὐτῶν ἐπιχειρήσεσι, μάλιστα ἐν ταῖς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν στρατικαῖς, ἐν αἷς εἰ καθ' ἕκαστον ἥρωες ἐπὶ τόλμῃ καὶ ἀνδρίᾳ διαπρέποντες γίνονται τὰ κύρια πρόσωπα τῆς πράξεως. Ἡ δὲ ἰδίως πολιτεία, εἰς κοινότητα καὶ τάξεις διετηρημένη, κείται ἀκόμη βαθύς ἐν τῷ βλαστικῷ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀναπτύξεως. Ἡ φυλὴ καὶ ἡ οἰκία (familia) ὀρίζουσι ἐπὶ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν τῶν συμβιωσῶν ἑτερειῶν ἢτοι κοινοτήτων καὶ οὕτω καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀνατροφῆς. Ἡ τῶν ἀνάκτων πρὸς τὸν δῆμον σχέσις εἶναι ἀριστοκρατικῆ, δι' ὑπερβαλλούσης κτήσεως καὶ προσωπικῆς ἐπισημότητος κατ' ἀρχὰς ὀριζομένη, μένει ὅμως ἐτι ὑπὸ πολλαπλῆν σχέσιν χαλαρὰ καὶ ἀνευ γενικῶς ἰσχύοντος σταθεροῦ διορισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων. Ὁ δημότις ἵσταται φύσει κατόπιν τοῦ ἀνάκτος κατὰ τὴν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν μόρφωσιν ἄλλον ἔχων τὸν προορισμὸν οὐδὲ καταρτισμὸν καὶ ἐκπαιδευτικῶς ὁμοίας χρῆζει. Τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰσὶν ἀπλᾶ ἐνασχολήσεις, γεωργία, κτηνοτροφία, θῆρα, ναυτιλία καὶ ἐμπορία. Εἰκότως ὁ

ἐλεύθερος δημότις ὕπη εἶτι καὶ ὡς πολεμιστῆς, ὅταν ὁ ἀναξ διανοηθῆ νὰ ἐξαγάγῃ πού στρατεύειν. Τὰ δὲ ἐπιτηδεύματα καὶ αἱ τέχναι ἀρχονται ἤδη κατ' ὀλίγον ἀναπτυσσόμεναι. Ἐν τούτοις καὶ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος ἀναφαίνεται συνετός ἐν τῇ σφαιρᾷ του καὶ δικτηρεῖ ἠθικόν τι ἀξίωμα καὶ ἐν ταπεινοτάτῃ θέσει, ὡς πού ὁ πιττός Εὐμαῖος ὁ συδῶτις τοῦ Ὀδυσσεως, ἀπέναντι τοῦ Μελανθίως, παρ' ᾧ ἐπικρατεῖ τὸ στιγμιαῖον συμφέρον (1). Ἀδιάφορον δὲ εἶναι τῷ ἀνάκτι, τίνα γνώμην ἔχει περὶ αὐτοῦ ὁ δῆμος (Ιλ. Ι, 450, Ὀδ. Β, 101, Ζ, 273). Καὶ μετὰ τὸ μὲν τοῦ

(4) Πρὸς ἐλαργετέραν ἀνάδειξιν τοῦ χαρακτῆρος ἐκείνου παρατίθειμεν ἐνταῦθα τὰς ἀφιλετιτάς περιγραφὰς τοῦ Ὀμήρου. Ὁ μὲν Εὐμαῖος πρὸς τὸν Ὀδυσσεῖα, ἐκφράσσεται τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ὑπέγῃ εἰς τὴν οἰκίαν ἀγνώριστος, λέγει ἀγαθῶτατα τὰ ἔξῃς.

Ὅμι μοι, ξείνε· τίη τι ἐν φρεσὶ τοῦτο νόημα Ἐπλετο; ἢ σύ γε πάγῃ λιλαιάσαι αὐτόν; ὀλέσθαι; Εἰ δὲ μυστήρων ἐθέλεις καταδύνασι ὄμιλον, Τῶν ὄβρις τε βῆ τε σιδήρεον οὐρανὸν ἴκει. Ἀλλὰ μὲν· οὐ γὰρ τίς τοι ἀνιάται παρόντι, Οὐτ' ἐγὼ, οὐτ' τις ἄλλος ἐταίρων, οἱ μοι ἔασιν. Αὐτὰρ ἐπεὶν ἔλθῃν Ὀδυσσεὸς φίλος υἱός, Κεῖνός σε χλαῖαν τε χιτῶνά τε εἴματα ἔσσει, Πέμψει δ' ὄππῃ σε κραδίη θυμὸς τε κέλευε. κτλ. (Ὀδ. Ο, 300—480).

Ἀπέναντι τῶν φιλοφρόνων τούτων καὶ φιλανθρώπων λόγων τοῦ Εὐμαῖου παράδοξον ἀπέθεσι πειθεῖσιν οἱ ἔξῃς τοῦ Μελανθίως, ὅστις ἰδὼν τὸν Ὀδυσσεῖα ἐν πτωχικῷ σχήματι ὑπὸ τοῦ Εὐμαῖου εἰς τὸ ἄστῃ ὁδηγούμενον, λέγει ἀρροίως ὁτιως καὶ ἀποτόμως.

Νῦν μὲν δὲ μέλα πάγῃ κακὸς κακὸν ἠγῆλαξει. Ὡς αἰεὶ τὸν ὄμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὄμοιον. Πῆ δὲ τὸν δε μολοβρόν (1) ἄγεις, ἀμέγαρτε συδῶτα, Πτωχὸν ἀνηρόν, δαιτῶν ἀπολυμαντήρα (2); Ὅς πολλῆσι φιλεῖσι παρστας φλίβεται ὤμος, Αἰτίων ἀκόρους, οὐκ ἄορα, (3) οὐδὲ λέσθητας. Τὸν κ' εἰ μοι δοῖς σταθμὸν ρυτήρα γενέσθαι, Σηκοκόρον τ' ἐμνεαι, θαλλόν τ' ἐρίφοισι φορήσαι, Καὶ κεν ὄρον πινῶν μεγάλῃν ἐπιγνοῖδα θέστο. Ἀλλ' ἐπεὶ οὐν δὴ ἔργα κατ' ἐμμάλεν, οὐκ ἐθέλῃσει ἔργον ἐποίχεσθαι, ἀλλὰ πτωστων κατὰ δῆμον Βούλεται αἰτίων βοσκειν ἦν γαστέρ' ἀναλτον. Ἀλλ' ἔα τοι ἐρίωι τόδε καὶ τετελεσμένον ἔσται. Αἰ κ' ἔλθῃ πρὸς δώματ' Ὀδυσσεὸς θεῖοισι, Πολλὰ οἱ ἀμρι κάρη σφέλα (4) ἀνδρῶν ἐκ παλαμῶν Πλευράς ἀποτρίβουσι, δομον κατὰ βαλλομένοισι. κτλ. (Ὀδυσ. Ρ, 212—60.)

(1) Ἀδδηράγον, παρῆσιον
(2) Τὸν τὰ καθέματα τῶν εὐωχῶν ἀπεφερόμενον (Σχολ.) ἢ ὡς ἄ, ἐπιμνεν ἐν τῇ συνθεῖσι τσαυκαογλύπτῃν.
(3) Ἄορα; = ἡ τρίποδας, ἢ ὄρα = ἔφῃ, ἢ γυναικας (οἰνεὶ ὄρας) ἀπὸ τῶν ἀγῶνων ὡς ἄλλα λαμβανόμενας.
(4) Τὴν φρέσιν ταύτην ἐρμηνεύουσι συνήθως ὡς ἔξῃς. Πολλὰ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ριπτόμενα ὑποπόδια (σφέλα) αἱ πλευραὶ αὐτοῦ βαλλομένου ἀποτρίβουσι σκαυτικῶς ἀντὶ. Τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ριπτόμενα ὑποπόδια τοῦλάχιστον τῶν πλευρῶν αὐτοῦ κηθῶνται.

δήμου οὐδαμῶς εὐρίσκωμεν μόνον ἄνδρας ἐντελῶς ἀπορούς, μεταξύ δὲ τῶν ἀνάκτων καὶ εὐπόρου εὐρίσκωμεν (Ὀδ. Β. 239 κέ.).

Διαλαμβάνομεν ἐνταῦθα διὰ βραχείων, ὅσα διδάσκει ἡμᾶς τὸ ὁμηρικόν ἔπος περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων ἡγεμονοπαίδων καὶ ὅσα ἀλλάχθεν ἐκ σημειώσεων καὶ ἀναλογιῶν δύναται βεβαιωθῆναι. Τὸ ἔπος τοῦτο πρέπει νὰ χρησιμῶσιν ἡμῖν ὡς βασίς, καὶ ἢ ἔχομεν νὰ προτανατολιζώμεθα καὶ τὰς καθ' ἑαστον εἰδικὰς σχέσεις τοῦ τοῦ δημοσίου καὶ οἰκιακοῦ βίου νὰ κρίνομεν.

Τὰ δύο κύρια στοιχεία τῆς Ἑλληνικῆς ἀνατροφῆς, τὴν μουσικὴν καὶ γυμναστικὴν ἐκπαίδευσιν, εὐρίσκωμεν ἐν ταῖς ἀπλά; αὐτῶν ἀρχαῖς ἤδη κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Ἀμρότερα τὰ στοιχεία ὁ μῦθος πολλάκις ἐπεκόπησε διὰ μεταγενεστέρων μερῶν. Ὡς ἀρχαιοτάτου Ἑλλήνα παιδαγωγόν ἢ παράδοσις χαρακτηρίζει τὸν Κένταυρον Χείρωνα, οὗ τὸ ἄντρον ἐπὶ τοῦ ὄρους Πηλίου παρίσταται ὡς ἀρχαιοτάτου Ἑλληνικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ ἐμορφώθησαν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν νέων ἡρώων (Πινδ. Πυθ. Δ'. 102. κέ. 5'. 21, κέ. Νεμ. Γ'. 43. Β. Ἐσοφ. Κυνηγ. Α'. 2. Πλουτ. π. μουσ. 40). Ὁ Χείρων ἀπεικονίζει τὴν ὄλην ἐνοικίαν ἐκείνης τῆς παναρχαίας ἀνατροφῆς, καὶ δύναται ἡμῖν ὡς προσωποποίησης τῆς μυθικοῦρωϊκῆς παιδαγωγικῆς. Ἡ μὲν διουσία τοῦ Κρονίδου σημαίνει τὴν διὰ προβαίουσης καλλιέργειας ἔξοδον ἐκ τῆς ἀρχαῖς ἀγριότητος εἰς ἡμερώτερα ἤθη καὶ εὐγενέστερον ἀνθρωπισμὸν, ἢ δ' ἐν τῷ Πηλῷ διατρέψῃ ὑποδεικνύει, ὅτι ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι, μάλιστα δ' ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Θράκῃ ἀναπτύχθεισ προαίματάτα ὁ πολιτισμὸς, ἐκείθεν ἐπέετατή καὶ ἐπὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. (Οἱ Θράκες καὶ Πιέρσιοι αἰοῦσι. Εὐμόλτος, Φι ἄρμων, Θάμυρις, Αἴνος, Μελέμποις, Παμπος, Ὀρσεύς.) Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν τροφίμων, τῶν κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκ τῆς σχολῆς αὐτοῦ ἐελθόντων, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα μόνον τὸν Ἰάσωνα καὶ Ἀχιλλέα, οὓς ὁ Πινδαρος ὑψηλότερος ἐγκωμιάζει ὡς μνηστῆς τοῦ Χείρωνος (ἐν ἄνωτ.) (2) Ὁ πολλαχῶς ἐπισημασθεὶς καὶ

(2) Τὸν δὲ (Πηλίαν) θεοσησας ἀγνοοῖσι λόγους Ὀδ' ἀμείψθη (Ἰάσων) Φαρι διδασκαλίαν Χείρωνος αἰσείν. ἀντροῖς γὰρ νέομαι Παρ' Χαιρικλοῦς καὶ Φιλύρας, ἵνα Κενταύου μεκοῦραι θρέψαν ἀγναί. (Πινδ. Δ'. 102 κέ.) — Ξανθὸς δ' Ἀχιλλεύς τὰ μὲν μείνων Φιλύρας ἐν δόμοις, Παις ἐὼν ἄθυρα μεγάλα ἔργα, χερσὶ θαρινά Βραχυσιδαρον ἀκοῖτα πάλλων, ἴσκι τ' ἀνίμοις Μάχα λεόντεσσιν ἀγροτέροις ἐπρασταν φόνον. Κάπρουσ τ' ἐναίρε, σῶματα δὲ παρὰ Κρονίδαν Κένταυρον ἀσθμαίνοντα κόμίζεν, Ἐξέστησ τὸ πρῶτον, ὄλον δ' ἐπιτ' ἄν χρόνον. Τὸν ἐθάμβησον Ἀρτεμις τε καὶ Θρασεῖ Ἀθάνα, Κτείνοντ' ἐλάφους ἀπεν κυνῶν δολιῶν θ' ἐρκέων. Ποσσὶ γὰρ κράτεσκε. λεγόμενον δὲ τοῦτο πρῶτόν

διὰ μεταγενεστέρων μερῶν εὐρυθείς μῦθος ὡς ἀντικείμενα τῆς παιδείας αὐτοῦ χαρακτηρίζει τὴν κυνηγεσίαν μετὰ τῆς ὀπλοσίας, τὴν ἱατρικὴν, τὴν μουσικὴν (ἐξ ὠδῆς καὶ κιθαρισμοῦ), μακτικὴν καὶ δικαιοσύνην (δικαίων καὶ νομίμων γνώσιν.) (Πλουτ. π. μουσ. 4, 40, Φιλιστρ. Her. 9.). Μνημονεύουσι δὲ καὶ παραινέσις αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀπαρῶντος τοῦ ὄρκου, περὶ τῆς τῶν θεῶν νεμίσεως καὶ τῶν μέσων τοῦ ἐξίλασθεσθαι αὐτοὺς, ἐνοειῶν, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀρκούντως ἀγγνωρίζεται ἐκ τῶν ὀρφικῶν λεγομένων ποημάτων, (Ἄργον. Ὀρφ. στ. 382. Πλουτ. Θεσ. 2.). Καὶ παραγγέλλεται δὲ τινὰ, ἅπτερ λέγεται τῷ νέῳ Ἀχιλλεῖ δοῦναι, πρὸς αὐτὸν ἀνάγονται. Ὁ Παντανίας λέγει, ὅτι ὁ Ἡσίοδος ἐπαρῶντα αὐτὰ ὡς ποιητικὴν ὑπόθεσιν, (Θ'. 31, 4. Παραινέσις Χείρωνος. ἐπὶ διδασκαλίᾳ δὲ τῇ Ἀχιλλεύς. Ὁ δὲ γραμματικὸς Ἀριστοφάνης τὴν συγγραφὴν ταύτην, καὶ ὑποθήκας ὀνομαζομένην, τῷ Ἡσίοδῳ προσέγραψε. Quintil. 1, 1, 15.). Κατὰ Πίνδαρον ἐν τῇ σωματικῇ ἐπιμελείᾳ τῶν τροφίμων ἐνεργὸν μέρος ἐλάβανον καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ Χείρωνος (Πινδ. Δ'. 102 κέ. Β.). Ἡ ἐπιβρῶσ τῆς σχολῆς τοῦ Κρονίδου καθήκει μέχρι τοῦ Ὀμηρικοῦ ἡρωϊκοῦ κόσμου, καὶ τὰ κυρίως ἀνήκει εἰς περίοδον προγενεστέρων τῆς ἐπιπλοῦν στρατείας, καὶ ὁ Ὀμηρὸς οὐδεμίαν ποιεῖται μνησίαν περὶ τῆς ὑπὸ Χείρωνος παιδείσεως τοῦ Ἀχιλλεύς. Ἄλλ' ὁ Πίνδαρος ἄλλοις μῦθοις ἐπομένους ἔγραψεν ἐκεῖνα.

Ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς χρόνοις ὡς ὁ βίος ἐν γένει φαίνεται ἤδη πολλαχῶς κεκλινομένης καὶ συντεταγμένης ὀρισμένου τύπου, καὶ τὸ ἀπαύγασμα αὐτῆς εἶναι τὸ ἠθικὸν μέρος τοῦ χαρακτῆρος ἐκείνων τῶν χρόνων, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τῶν θεῶν κόσμῳ ἀναπαυλάμεσιν. Ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ὁ Ὀδυσσεύς σὺν τοῖς περὶ αὐτοὺς φαίνονται ὡς δύο κορυφαῖοι ἀντιπροσωπεῖ. Ἐξαιρουμένων μερικῶν περιστάσεων, ἡ ἀνατροφή, τοῦλάχιστον ἐν τῷ πρώτῳ σταδίῳ, μῆνις συνήθως ἔργον οἰκιακόν, καὶ τὰ πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ πνεύματος μαθητέα εἰσὶ καθ' ὅλον μικρὰ τὴν ἔτασιν.

Ἀρχόμεθα δ' ἐκ τῆς τυφλωτάτης ἡλικίας. Παρ' Ὀμηρῷ τὸ βρέφος δὲν τρέφει αὐτὴ ἡ μήτηρ, ἀλλ' ἐπιτρέπει τροφῇ τὸ ἔργον τοῦτο (Ἰλ. Ζ, 467. Ὀδ. τ, 401.). Ἄλλὰ κατὰ μεταγενεστέρων παρατάσται τοῦτο τὸ ἔργον ἀναδέχεται πολλακίς αὐτὴ ἢ γυνὴ τοῦ ἥρωος, ὡς ἡ Ἀλκμήνη (Θεοκρ. ΚΑ'. 3. κέ.). Κατὰ πρῶτον δὲ τὸ ἤδη ἀκμαῖον παιδίον ἀνατρέφεται ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ ἐπενέργειαν τοῦ πατρὸς, τῆς μητρός καὶ τινος θεραπεύτης. Ὁ πατὴρ διαπαιδάζει μετ' αὐτοῦ, τὸ καθίζει ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὸ τρέφει μάλιστα μυθῶ καὶ στίχει (Θημῶ οἶων. Ἰλ. Χ. 500.), τὸ πάλ-

Ἐπος ἔχω βαλ' μήτηρ Χείρων τρέφει λιθίνῳ Ἰάσων' ἐνδον τέγει, καὶ ἐπιτεν Ἀσκληπίον. Τὸν φαρμάκων διδάξει μαλακόχειρα νόμον. (Νεμ. Γ'. 43 κέ.)

λαί ἐπὶ τῆς ἀγάλης του καὶ φιλεῖ. (Ἰλ. Ζ, 475. Σοφ. Αἰ. 511-516 κέ.). Τῷ ὅπως ὀριμωτέρῳ παιδί εὐρίσταται συνήθως παιδαγωγός τις ἢ σύντροφος, ὅστις ἐνίοτε μόνον ὀλίγα ἔτη πρεσβύτερος αὐτοῦ ὦν, εἶναι νεανικὸς φίλος ἢ συνήθης αὐτοῦ, ἢ πρεσβύτερος τις συγγενῆς τῆς οἰκίας, ἐκ πενίας ἢ ἐξ ἄλλης δυσμενοῦς τύχης καταφυγὸν παρὰ τὸν εὐπορον συγγενῆ. Οὕτως ὁ Φοῖνιξ, τὴν ἀργίην τοῦ πατρὸς του Ἀμύντορος φεύγων, ἔρχεται εἰς Φθίαν πρὸς Πηλέα, ὅστις προφρόνως ὑποδεξάμενος αὐτὸν, τὸν ἀγαπᾷ « ὡσεὶ τε πατὴρ θρ παιδα φιλήσῃ μούνον, τηλοῦρον » καὶ τὸν καθιστᾷ ἐπὶ πολλοῦ λαοῦ. (Ἰλ. Ι, 448-81.). Ὡς γέρον φημιζέται ὁ Φοῖνιξ τὸν νέον Πηλεΐδην φιλοφρόνως ἀνατρέφει, καὶ αὐξήθεντα μορφώσας διὰ τὸν βίον « μύθων τε φυτῆρ' ἔμμεναι, πρηκτῆρα τε ἔργων (Ἰλ. Ι, 443.). » Ἄλλος δ' ἐταῖρος καὶ νεανικὸς σύντροφος τοῦ Ἀχιλλεύς εἶναι ὁ Πάτροκλος. Καὶ τοῦτον ἤγαγε παρὰ τὸν Πηλέα ἐνατία τις τύχη. Παιδίον ὦν, ἐπὶ παιδείᾳ ἀστραγάλων θυμωθεὶς, κατέκτεινε τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμριδάμαντος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ πατὴρ του Μενότιος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ὀπούντος εἰς Φθίαν, ἔθθα ὁ Πηλεὺς ὑποδεξάμενος αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν του, τὸν ἐβρέβη ἐπιμελῶς καὶ τὸν ἀνόμαζε θεράποντα τοῦ καλοῦ υἱοῦ του (Ἰλ. Ψ, 90.). Ἄλλ' ὁ Ἀχιλλεύς αὐτὸς τὸν ὀνομάζει ἐταῖρόν του (Ἰλ. Σ. 98.). Ὡς πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν ὦν ὀρεῖται περιεπεῖν τὸν Ἀχιλλέα καὶ « εὐ οἱ γάσθαι περικτὸν ἔπος, ἢδ' ὑποθέσθαι, καὶ οἱ σημαίνεν. » (Ἰλ. Α. 785 κέ.). Ὁμοία τύχη κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους ἤγαγε πρὸς τὸν Κροῖσον τὸν ἀπὸ βασιλικῶ γένους καταγόμενον Φρύγα Ἀδραστὸν ὁ δὲ Κροῖτος ὑποδεξάμενος αὐτὸν καὶ καλήρας, τὸν διώρισε σύντροφον καὶ φίλακα τοῦ ἰδίου υἱοῦ (Προδ. Α'. 35.). Ἄλλ' ἐκ τούτων τῶν παραδειγμάτων ἐξάγεται, ὅτι τοιοῦτοι ἐπὶ τῶν υἱῶν διορίζομενοι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπιστάσιαι τιὰ ἐξασκούντες σύντροφοι καὶ ἐταῖροι ἀκριβῶς διασταλλέοι ἀπὸ τῶν παιδαγωγῶν τῶν ὑστέρων αἰώνων. Ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν νέοι, εὐγενεῖς τὴν καταγωγὴν, ἐπὶ τοῦ σάλου τοῦ βίου ναυαγήσαντες, πλησίον συγγενῶν ἢ φίλα φρονούντων ἡγεμόνων ὑποδοχὴν εὐρόντες καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν σύντροφοι κατασταθέντες, οἱ δὲ παιδαγωγοὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων συνήθως δούλοι ἦσαν. Καὶ οἱ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων δὲ ποιητῶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἱστορικοὺς χρόνους ἀναφερόμενοι παιδαγωγοὶ ἄλλο ἔργον φαίνονται ἔχοντες ἢ τὴν οὐσιώδη πνευματικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῶν παιδῶν διέτι αὐτοὶ ἦσαν καλαιοὶ πιστοὶ θεράποντες τοῦ οἴκου, ὑπηρετοῦντες, ἐποπτεύοντες καὶ ἐκτὸς τῆς οἰκίας συνοδεύοντες τοὺς παῖδας ἀμρότερον τῶν γενῶν. Ὑπὸ τὴν τε ευταίαν σχέσιν ὀμοιάουσι πάντως τοῖς μεταγενεστέρους παιδαγωγοῖς, τοῦτο μόνον διαφέροντες, ὅτι οὗτοι δὲν ἦσαν καὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς οἰκίας ἐγγηράσαντες ἄνδρες (προδλ. Εὐριπ. Φοιν. 86, κέ. Ἠλεκτ. 483. κέ. παλαιὸς τροφός) τοιοῦτοι παιδαγωγοὶ, κατὰ τὴν κυρίαν τῆς λέξεως σημασίαν, μετὰ καθαρώς ὑπηρετικοῦ χαρακτῆρος ἀναγκαιῶς καὶ ἐν ἐκείνοισ τοῖς χρόνοις

ὑπῆρχον, καὶ ἐὰν ἐτι κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους γίνεταί κνεία περὶ αὐτῶν, τοῦτο θεωρητέον ὡς ἀπλήν τοῦ ποιητοῦ μεταφορὰν (Εὐριπ. Μιδ. 64, ὁ παιδαγωγὸς ὀνομάζεται σύνδουλος).

Ἡ πνευματικὴ διαμόρφωσις τοῦ παιδὸς κατωρθοῦτο τὸ πρῶτον διὰ τῆς ἐν ὠδῇ καὶ κιθαρισμῷ ἐκπαίδευστος, καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς τέχνης ταύτης ὑπὸ τὴν ἐποπῆν ταύτην ἦσαν ἤδη ἐν πολλῇ τιμῇ. Οὕτως ἡ μεταγενεστέρα παράδοσις ὀνομάζει διδασκάλους τὸν Ὀρφέα καὶ τὸν Λίνον (Θεοκρ. ΚΑ'. 100). Φόρμικ καὶ κιθαρις σημαίνουσι τὰ χορδοτόνα ὄργανα ἐκείνων τῶν χρόνων (Ἰλ. Ι. 186. Ὀδ. Θ'. 67. Ἀπολλ. Ροδ. Α'. 327.) Ἐθνικὰ ἄσματα, ἀπλὰ τὴν μελωδίαν, ἔχοντα ὑπόθεσιν τὰς πράξεις προτέρων ἢ συγχρόνων ἡρώων (κλέα ἀνδρῶν) ὅποια ἀποδίδει τὸ ὁμηρικόν ἔπος τῷ Φημίῳ καὶ Δημόδοκῳ (3) ἀπέτελλον τὸ κυριώτατον μέρος τῆς μουσικῆς ἐκείνης παιδείσεως. Ὡδῇ καὶ κιθαρις ἀρτύνουσι καὶ αὐτὸ τὸ δειπνον (μουλή τ' ὀργηστίς τε τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαιτός. (Ὀδ. Α, 152; 325. Δ. 17, κέ. Φ. 430). καὶ μῆλλον ἀκουεταί ἡ ὠδῆ ἐκείνη, « ἥτις ἄκούσ' ἑσσι νεωτάτη ἀμμιπέληται » (Ὀδ. Α, 352). Καὶ ἐν τῷ τῶν θεῶν συμπόσιῳ ψάλλεται ἡ φόρμικ (Ἰλ. Α, 603). Ἐκτὸς τούτων πρώτῳ εἰσπουδάζον ὅπως παραδώσασιν τῷ παιδί καὶ τῷ ἐσθίῳ τὸν ἀναγκαῖον βαθμὸν τῆς περὶ τὸν βίον πρακτικῆς σοφίας, συνισταμένης ἐκ παραγγεμάτων, ὠφελίμων γυμνικῶν καὶ δοκιμῶν ἀποφθεγμάτων σοφῶν ἀνδρῶν, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διαδιδόμενων. Τοιαῦτα ἠθικὰ ἀποφθέγματα περιλαμβάνουσι συνάμα καὶ παραγγέματα φιλανθρωπίας καὶ φιλοξενίας (4). Τὸ ὁμηρικόν ἔπος παρεχει ἀξίολογον ἀρίμον πρακτικῶν κανόνων (μάλιστα ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Νέστο-

(3) Ὁ μὲν Φημῖος ἦδὲ τὸν νόστον τῶν Ἀχαιῶν (Ὀδ. Α, 325 κέ.), ὁ δὲ Δημόδοκος Νεῖκος Ὀδυσσεύς καὶ Πηλεΐδαν Ἀχιλλεύς, Ὡς ποτε θηρίσαντο θεῶν ἐν δαιτὶ βαλεῖν Ἐκπάγλοισ ἐπέεσσιν. (Ὀδ. Θ, 75.) Καὶ τὰ περὶ τὸν δούρειον ἵππον (αὐτ. 487 κέ.). (4) Βῆδ' ἴθυσ προδύροιο (ὁ Τηλέμαχος), νεμσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ Ἐείνον δὴθὰ θύρησιν ἐφεστάμεν. Ἐγγυθὶ δὲ στάς Χείρ' ἔλε δεξτερεῆν, καὶ ἐδίξατο χάλκισον ἔγχος, Καὶ μιν φωνήσας ἔπει περσοντα προσηύδα. Χαῖρε ξεῖνε παρ' ἄμμι φιλήσασαι, αὐτὰρ ἔπειτα Δείπνου πασσαμένος μυθήσασαι, ὅττω σε χρή; (Ὀδ. Α. 119 κέ.) Οὕτω καὶ ἀλλάχου (Ὀδ. Η, 159). Ἀλκίνο', οὐ μὲν τοι τοῦδε κάλλιον, οὐδὲ εἰσικε. Ἐείνον μὲν χαμαι ἦσαι ἐπ' ἐσχάρῃ ἐν κοίτην. Ἄλλ' ἄγε δὴ ξεῖνον μὲν ἐπὶ θρόνου ἀργυροῦλου. Ἔισον ἀναστήσας σὺ δὲ κη ὑκέσσι κέλευσον Οἶνον ἐπιπρήσαι, ἵνα καὶ Διὶ τερπιεραίνῃ Σπείσομεν, ὅσθ' ἰκέτησιν ἄμ' αἰδοῖσιν ὀπηδεῖ. Δόρπον δὲ ξεῖνω ταμῆθ δότω ἐνδον ἐόντων κτλ.

ροι και Φοίνικος). Ετι μεζονα τα ησιόδια εργα και αι ημεραι, πλειστον δ' οι μεταγενεστεροι γνωμικοι ποιηται, εις ων την απορρηματικην σοφίαν δυνατον οτι μεταδοθη πυρην τις εκ των ηρωικων αιωνων. Επ' εκεινης της εμπειρικης περι τον βιον σοφιας πιθανως εστηριζετο κατ' εξοχην και η ρητορεια (αγορα η αγορησις), ην τινες ομηρικοι ηρωες αναπτυσσουσιν εν τη αγορα και τη βουλη, ητοι συνελυσει τοι δημου και των γεροντων (ηγηταρων ηδη μηδόντων). Ο Αχιλλεος ομολογει, οτι κατ' αυτην τον υπολογισμον αλλοι (αγορη δε τ' αμεινονες εισι και αλλοι. Ιλ. Σ. 106, και φαίνεται τον Νεστορα εξαιρειται και Οδυσσια ενωων. Ο δε Νεστορ αναγνωριζει ευθυς τον νεον Τηλεμαχον ως υιον του Οδυσσεως εκ των συνετων και προτηκοντων λογων του (Οδ. Γ, 124 κεξ.). Προσέτι ο εσθ.ιός αγορησις των ηρωικων χρονων ωφειλε και τας ηδη υπαρχουσας μεν, αλλ' ακομη ικανως απλας περι το δικαιον σχεσεις (ιας δικας και τας θεμιστας Οδ. Ι. 215), μαλιστα δε τας μεταξυ των αναντων και του δημου, γινωσκων (Ιλ. Α. 240, κεξ. 1, 441, Οδ. Β, 15 κεξ.) και οι ενηλικες υιοι φρονιμων αναντων ετυχανον πιθανως και τινος περι ταυτα διδασκαλιας. Ισαυτως δε και εν τοις σπουδαιοτατοις των περι την λατρειαν, τας τελετας και θυσιας (Οδ. Γ, 415. κεξ.). Εις τον κυκλον των αντικειμενων της διδασκαλιας ανηκε και η ιατρικη συνισταμενη εκ τινων σποραδικων, δια της πειρας κεκτημενων γνωσεων βοτανικων φαρμακων και χειρουργιας, εν αις διεπρεπον μαλιστα μεταξυ των επι Τροιας ηρωων ο Μαχάων και ο Ποδαλειριος. Γνωσεις δε τινας περι ταυτων ειχον και ο Αχιλλεος και ο Πατροκλος, (Ιλ. Ο, 393. κεξ.).

Πολυζητητον δε ζητημα είναι, εα ηδη κατ' εκεινους τους χρονους ην εν χρηση η αλφαιτικη γραφη. Η μεταγενεστερα παραδοσις διαφορους μυθους αναμνησκουσα παριστην πολλαχως υπαρχουσαν ηδη πρωιμωτατα την των γραμματων χρησην. Ο Αισχυλος αναγει την ευρεσιν αυτων εις τον Προμηθεα (Προμ. δεσμ. 459 κεξ.). Ανεξαρτητως απο του υπο της κριτικης πολεμουμενου Καδμειου μυθου, οι Πελασγοι ηδη λεγονται χρησηται τοις εκ Φοινικης εις Ελλάδα μετακομισθεισι γραμμασι, δια και ταυτα πελασγικα γραμματα ωνομασθησαν (Διοδ. Γ. 66). Κατ' αλλον μυθον οι Πελασγοι διεσωσαν απο του δευκαλιονειου κατακλυσμου τα ηδη προυπαρχοντα γραμματα (Ευσταθ. εις Ιλ. Β, 358.). Ειπεν προς τουτοις, οτι τα πελασγικα γραμματα ησαν αρχαιωτερα των φοινικικων, ο δε Καδμος δια τουτων εξηλασεν εκεινα (Boucher εις Montf. Palaeogr.). Αλλον ετι φημην εγγινωσκων μεταγενεστεροι Ελληνες περι της πρωτης ευρεσεως του αλφαιτου. Κατ' Θεοκριτον (ΚΔ. 103) ο Δινοσ ειδαζε τον Ηρακλεα τα γραμματα: Αλλ' ειδικη περι τουτου ερευνα δεν επιτρεπεται ημιν ενταυθα. Ο Ουόλφιος (Wolf. εν Προλεγ. εις Ομηρον LXXX. κεξ.) απειραθη αποδειξει, οτι εν τω ομηρικω κοσμω ουτε γραφη ουτε ζωγραφια ην εν χρηση. Αλλα τα

μν λυγρα σήματα, απερ γριψας εν πινακι πικτω (Ιλ. Ζ, 168. κεξ.) διδωσιν ο Προϊτος τω Βελλεροφοντι προς τον πενθερον του Ισοβατην, παρεχουσιν ημιν ικανην πιθανωτητα, οτι ηδη τότε αρχη τις εις την χρηση της αλφαιτικης γραφης ην γεγεννημενη, ο δ' α' ιδολογος πλοτος των σγηματων της γλυπτικης και τορευτικης, ατινα περιγραφει ο Ομηρος μαλιστα επι των ασπιδων των ηρωων, καθως και η τεχνη του γα.λεως και του χρουορου (Οδ. Γ, 425. 432) υποθετουσι τουλαχιστον γινωσιν τινα της γραφικης η ιχνογραφιας. Οπου δ' αυτη υπαρχει, εκει δυναμιθα να συμπερανωμεν και γραφικα σημια, οσον ατελη και ιερογλυφικα καν υποθεθωσιν. Εαν λοιπον υπηρχον τοιαυτα σημια, και διδασκαλια τις αυτων παρεδιδετο τοις υιοις των αναντων.

Εκτος τουτων και απλη τις μαντικη ην ικανως διαδεδομενη (Οδ. Β. 146 κεξ.), ιδιως εκ της πησεως των πτηνων μαντευομενη, εν ω οι εξ επαγγελματος μαντικες βανυτερας γνωσεις εχοντες, και ειδικωτερας περισταςεις ερμηνευειν ηδυναντο (Οδ. Β, 157. κ. αλ.). Και ταυτης λοιπον διδασκαλιας τινα εαμβανον οι νεοι βλαστοι των αναντων. Εκ των ειρημενων συναγεται κατ' ολου, οτι η πνευματικη διαμορφωσις η εκπαιδευσις περιελαμβανε μικρον τινα κυκλον πρακτικων γνωσεων, δι' ων τη μεν ακακω ψυχη του νεου προτεγιετο η ηλικωτης εν τε τη δημοσια και οικιακη συναναστροφη, τη δε διανοια αντιληπτικη τις και κριτικη ικανωτης.

Εναργεστερον της ψυχικης διαμορφωσεως αναπτυσσεται ημιν η σωματικη κατ' εκεινους τους χρονους, ητις φυσικω τω λογω ην και η επικρατεστερα (5). Απεικονισμα τι ταυτης παρεχει η εν ταις ομηρικαις βαψωδιαις περιγραφη των αγωνων. Αι ενταυθα μνημονευομεναι ασκησεις διεξαγονται μετ' ευστροφιας και τεχνης και αποτελουσι τα κυρια στοιχεια της γυμναστικης και αγωνιστικης και εν τη κατ' τους μεταγενεστερους χρονους τελειωτερα διαμορφωσει αυτων. Ο μεν ιππιος αγων συνισταται μονον εν αρματοδρομια μετα διζυγου αρματος ητοι ξυνοριδος, ητις οτε ηδη διεξαγεται κατ' δολιμους κανονας. Ο Νεστορ προ της εξορησεως διδει παραιτησεις τω υιω αυτου Αντιλογω, ως εκπληρων οντος μετα βραδων ιππων παραφθαι και προεξελευνει τον Μενελαον, καλλιτερους ιππους εχοντα. Συγχρονως παρατηρει ο Νεστορ προς τον Αντιλοχον, οτι νεον οντ' αυτον « εφρ.ησαν Ζευς το Ποσειδωον τε, και ιπποδυνας εδιδαξαν παρτολας. » Ιλ. Ψ, 306 κεξ.). Εκ δε των γυμνικων αγωνων ο απλος δρομος, η παλη, ο δισκος, το ακοντιον και η πυγμα ετελοοντο οκ ανευ κανονος, τεχνης και ευσημοσυνης (Ιλ. Ψ, 653. κεξ.). Εν τοις προς τιμην του Πατροκλου τελουμενοις αγωσι παρουσιάζονται ως αγαθοι δρομιε Αιας ο Οϊλεως, Οδυσσευς και Αντιλοχος, και φαίνονται διανυσαντες τον δρομον κατ' ολου.

(5) Ου μιν γαρ μεζον κλεος ανερος ορα κεν ησιν, η οτι ποσσιν τε βεζει και χερσιν εθρον. (Οδ. Θ, 147.).

τον αυτον τροπον, ωςπερ και οι αγωνισται των μεταγενεστερων χρονων, αμα δε και μετα σφοδρας των βραχιωνων κινήσεως (Ιλ. ψ. 772, γοια δ' εθκεν (η Παλλας Αθηνη) ελαρο, ποδας και χερραι υπερθεν). Εν τη παλη αγωνιζονται ο Τελαμωνιος Αιας και ο Οδυσσευς, και η ρωμη του προτερου ανιταλαντευεται υπο της πανουργιας του δευτερου, (Ιλ. ψ. 726, κεξ) Εν τη πυγμα ο Επειος δεικνυει, οτι η αγωνιστι η αρετη διαφερε της πολεμικης, δεν συστέλλεται να ομολογηση, οτι είναι ανικητος εν τη πυγμαχια, ενω είναι κατωτερος εν τη μάχη (Ιλ. ψ. 670. κεξ.) (6). Εν τη επιτηδεια βολη του εολου (σιδηρου σφαιροειδους δισκου) υπερβαλλει παντας ο Πολυποιτης (836, κεξ). επειτα επονται η οπλομαχια, εν η ισα αθλα λαμβανουσιν ο Τελαμωνιος Αιας και ο Τυδειδης Διομηδης, (800 κεξ), και η τοξοβολια, εν η νικητης αναδεικνυται ο Μηριονης απεναντι του Τευκρου (850 κεξ). Εκτος τουτων σποραδην μνημονευονται διαφοροι ασκησεις (Οδ. Δ, 343 κ. αλ.). Οι Φαιακες φαίνονται γνησιοι Ελληνες, διοτι εξασκουσι την γυμναστικην και αυτον τον σφαιρισμον μετ' ορχηστικης συνενουσι (Οδ. Θ. 120. κεξ. 186. κεξ. 320. κεξ.). Παρ' τας προηρημενας γυμνασιας και το αλμα διεξαγεται παρ' αυτοις (αυτ. 128.).

Ει δε και κατ' εκεινους τους αιωνας δεν ευρισκομεν παλαιστρας και γυμνασια, μηδε παιδες ακομη παρουσιάζονται εις τους αγωνας, ως βραδυτερον παραδεκτιον ομως, οτι και ο ωριμωτερος παις και ο εφηβος νεος ησαν ηδη εν ταις ειρημεναις γυμνασιας ενησκημενοι και δια τουτο την δυνατην σωματικην διαμορφωσιν κεκτημενοι. Ιδιοι διδασκαλοι δεν μνημονευονται εν τω ομηρικω επει, και τοι ο μεταγενεστερος μυθος παραδιδωσιν ως τοιουτους ποτε μεν θεους, μαλιστα τον Ερμηην, ποτε δε περιφημους ηρωας (Θεοκρ. ΚΔ. 114.), αλλοτε τον ιδιον πατερα του εκπαιδευσιμου. Η διδασκαλια ουν πιθανως ην ηττονος λογου αξια, η η ιδια ασκησις, και μαλιστα μετα τινος ειδημονος. Ο προσουτερος και αλιμωτερος των νεων, ηδη αυτος δεδοκιμασμενος εν αγωσιν, εισηγετο, φανιεται, τους φιλους του, οτινες επειτα αυτοι δι' εαυτων προσεκτωντο την περαιτεραν διαμορφωσιν εν τοις αρεσκουσιν αυτοις αγωσι. Διοτι μετα τινων εξαιρεσιων ηδη παρ' Ομηρω ευρισκομεν, οτι εκαστος των ηρωων εν μη τινη ασκηται διαπρεπει. Ουτω π. χ. ως εξαιρεσιν ευρισκομεν, οτι ο Οδυσσευς εστιν αγαθος τε δρομιε και ευστροφος παλαιστης, αριστος δυσκοσολος και βελτιστος τοξευτης (Ιλ. ψ. 709. κεξ. 755. κεξ, Οδ. Θ, 186, κεξ. 221, κεξ.). Οι συνθετοι αθλοι, το πενταθλιον και το παγκρατιον, δεν ησαν ηδη κατ' τους ηρωικους αιωνας εισηγημενοι. (Πινδ. Ισθμ. Α. 26. Β.)

Η δε του γυναικειου γυλου ανατροφη και παιδευσις ην απλη και μικροδ λογου αξια. Η γυνη,

(6) ————— Επει ευχομαι είναι αριστος. Η ουχ αλις, οτι μάχης επιδευομαι; ουδ' αρα πωδ ην εν παντεσσ εργασις δαήμονα φωτα γενεσθαι.

ειτε εγγαμος, ειτε αγαμος, εν τω στενω οικιακω κυκλω περιοριζομενη, ησχολετο κατ' εξοχην περι του νηθην και υφαινειν (Ιλ. Ζ, 456, 491. Οδ. Σ. 314, κεξ, Α. 357, Β, 94, κ. αλ.) Παρ' ταυτα εξετελει φυσικω τω λογω και αλλα οικιακα εργα, οιον την κλυσιν των ενδυματων (Οδ. Ζ. 31, κεξ.) Η νεανικη θυγατηρ των αναντων διαιταται εν τω παρθενω υπο την αμεσον θεραπειαν της μητρος και της τροφοι. Περι φημης αγαθης (φατις εσθη, Οδ. Ζ, 29. κεξ.) πολυς ο λογος. Ωδην δε και γινωσιν ωφελιμων και βλαβερων βοτανων, ετι δε και ηθικα αξιωματα και απλας διδασκαλιας οικιακης ηθικης ευρισκομεν εν τω ομηρικω επει αποδιδόμενα προς τας ηγεμονιδας παρθενους. Παρ' Ομηρω λοιπον υποδεικνυται ηδη η τριδος της οικιακης αυτων ενασχολησεως, του μεταγενεστερου αυτων προορισμου και της σημασιας, και ο της εκπαιδευσεως αυτων τυπος υποτυποται. Και ταυτα μεν περι της ανατροφης των ομηρικων χρονων περι δε της των μετ' Ομηρον ακολουθως.

(Επειται συνεχεια.)

A. I. ΜΑΥΡΟΦΥΓΑΝΗΣ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ.

(Συνεχεια. Ίδε φυλλάδ. 102.)

LXI.

Του Γαρδικου.

Αγδονια μη λαλησετε, κουκκοι να βολευθητε, και σεις καιμενοι αρβανικια ουλοι να πικραθητε. Το κστρον επροσκυνησε και αυτη η Γουμεινιτσα, και το Γαρδικι το κακο δεν θε να προσκυνηση, Μονε γυραβει πολεμο θελει να πολεμηση. Και Αλιπασε σαν τομαθε πολυ αχμνα του ηλαθε. Γραφει και στεφνει μπουγουρη σ' ελους τοδς μπιμπασοδς, Σ' εσνα, Γιουσουφη Κεχαγια, σ' εσνα, Γιουσουφη Αρακη, Τωρα να ιδηε το γραμμα μου να ιδηε το μπουγουρη μου Θελω Δεμρη ζωντανω μαχη με τα παιδια του. Ο Γιουσουφ εσηκωθηκε και παει στο Γαρδικι Σα π' αν να πολεμησους με αυτοδς τοδς Γαρδικιωταις. Ισμαηλ Δελβινης εκρινε απο μεσα απο το Γαρδικι. Που πας, καιμενε Γιουσουφ Αγα καιμενε Γιουσουφ Αρακη; Εδω δεν εν τα Γιαννινα δεν εν το Γεπελενι Μον εν το Γαρδικι ξακουτο σ' τον κοσμο ξακουσμενο, Που πολεμην μικρα παιδια γουαικεσ σαν τοδς ανδρεσ Που πολεμαει Δεμρηγασ σαν αξιο παλληκαρι. Σαν εκαμαν κ' εγυθηκαν με τα σπαθια στα χερια Ο Τσογασ παει στο Πριγι και παει στο Γαρδικι και ο Γιουσουφ Αγα εδιδαθη και στεφνει τα τσαντιρια. Τι λεε, μωρε Δεμρηγασ, τι λεε, μωρε Δεμρη Δωστη; Τρειε μεραι εχου πολεμο τρειε μεραι και τρειε νυχταισ Αουτουοι παραδωθηκαν στο Γιουσουφ Αγα τα χερια. Και ο Ισμαηλ Δελβινας πολεμα στη μεση στο Γαρδικι. Εβγα, Ισμαηλ Μπεη, να ιδηε τα ματια του Βεζιρη

Ἐγὼ ποτὲ δὲν προσκυνῶ πρὸς δὲν προσκυνῶ,
 Ἐγὼ τουφεκὶ φοβερὰ καὶ διαλεγμένο ἀκέρει,
 Κ' ἐχέθησαν κ' ἐπιάστηκαν μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέρια,
 Καὶ πιάουσι τὸν Ἰσμαήλμπεη, τὸν Ἰσμαήλ Δελβίνη
 Καὶ πιάουσι τὸν Δεμίρ Ἄγῶ καὶ τὸν Δεμίρη Δώστη,
 Καὶ πήραν καὶ τὸν πύργον στὴν πόρτα τοῦ Βεζύρη.
 Σαύφρον τοῦ πέρνουν τὴν πόρτα καὶ τοῦ φιλοῦν τὸ χέρι
 Σοῦ φταίσαμε, ἀρέντη μου, καὶ νὰ μᾶς συμπαθήσης
 Δὲν εἶν' ἰδῶ συμπάθημα γιὰ νὰ σὰς συμπαθήσω
 Γιὰ πᾶρτεταὺς καὶ σῶστε τους στὴν ἄκρη, ἀπὸ τὴν λίμνη
 Πᾶρτε σανίδα δυνατὰ καὶ δυνατὰ περήνια
 Σῶστε νὰ τοὺς καρφώσετε περὶ τὸν στή λίμνη.
 Ὀλημεροῦ νὰ κολυμβῶσι ὀλημεροῦ νὰ λάμψουν.
 Καὶ ὁ Δελβίνης γούγ' αἰε καὶ ὁ Δελβίης κρέβει
 Μωρὲ, Ἄλῃ Πασᾶ στυλὶ γιὰ τὴν παλιοπούτανες
 Αἰε πᾶς θὰ γὰθῇ ἢ Ἀοθακίτῃ κ' αὐτῖνοι οἱ Γαρδικιώταις
 Που τὸ ἔδωκε σ' τὴν Βαλιάρῃ τῆς Βαλιάρῃς τὸ χάνι
 Κ' ἔβαλε καὶ τοὺς ἔκοβαν σὰν τὰ παχιά κούρια.
 Μὰ οὐδὲ σ' τὴν πόλι ἔκοβες μὰ οὐδὲ καὶ στὴν Ρουσία.
 Μὲν κόβουσι σ' τὴν Βαλιάρῃ σ' τὴν μέση ἀπὸ τὸν Κόμπο

LXII.

Ποῖς εἶδαν ἦλιο τὸ βραδύ κ' ἔσπετο τὸ μεσημέρι,
 Ποῖς εἶδαν τὸν Καρμιπελά τὸν Καπετὰν Θανάση,
 Σὲ τί βουρὸ νὰ βρίσκονται σὲ τί παλιὰ λημέρια;
 Ἐσεῖς εἶδες τὸν εἶδαμε μὲ τὴν ἀεικὴ σ' τὴν ῥάχη
 Ἐγὼν ἀρνὰ τοῦ ἔφεναν κριάρια σουδισμένα,
 Κ' εἶγαν κ' ἕνα γλοκὸ κρατὶ ποῦ πίνει ὁ Καπετάνιος.
 Κ' ἐκί ποῦ τρέφει καὶ πίνουσι καὶ φιλοτραγουδοῦνε,
 Ἐνα χαρτὶ τοὺς ἔρχεται ἀπὸ τὸν Μπουκουβάλα
 « Σὰν λάβετε τὸ γράμμα μου σὰν λάβης τὴν γραφὴ μου
 Νὰ μάσης τὰ μπουλούκια σου νὰ βῆς ν' ἀνταμωθοῦμε
 Νὰ πᾶμε νιέθρι τὰ γιορὰ νιέθρι τὰ βιλάτια
 Νὰ μποῦμε μὲς τὸ Μίτσοβο, μὲς τὸ τρανὸ δερβένι,
 Ἐκαὶ πατὰς θὲ νὰ δεχθῇ κ' ἕνας κἀδὸς βεζύρης
 Καὶ νὰ τὸν καρτερώμε σ' τὸ Μίτσοβο σ' τὴν ῥάχη. »
 Ἐπῆγαν καὶ τοῦδέπικταν κατάρχη σ' τὸ χάνι
 Ἄκουν τουφεκία κ' ἐπερταν καὶ θλιθερὰ βροντοῦνε.
 « Τὸ τί τουφεκία νᾶ αὐτὰ καὶ θλιθερὰ βροντᾶνε
 Μηρὰ καὶ γάμος γίνεται μηνῶ ναι πανηγύρι ; »
 Ὁ Μπουκουβάλας πολεμὰ καὶ ὁ Καπετὰν Θανάσης
 Καρμιπελάς γουχοῦτισε σὰν ἀξιο παλληκᾶρι.
 Γιουρῶσι θέλουσι τὰ παιδιὰ καὶ ὁ Καπετὰν Θανάσης,
 Σὰν ἔκμαν κ' ἐχέθησαν μὲ τὰ σπαθιά σ' τὰ χέρια
 Καρμιπελάς σκουώθηκε καὶ ὁ Καπετὰν Θανάσης.
 Πιάουσι τὸν Μπέη ζωντανὸν καὶ τὸν Πασᾶ ἀντάμα
 Καὶ ὁ Μπουκουβάλας ἔκρινε καὶ ὁ Μπουκουβάλας κρένει
 « Σταθῆτε, παλληκᾶρια μου λίγα μου παινεμένα,
 Γυρίστε πίσω πᾶρτε μου τὸν Καπετὰν Θανάση.
 Νὰ μὴ τὸν πάρῃ ἡ Τουρκία τὸν πέρνουν οἱ Ἀρβανίταις
 Καὶ εἰς τὰ Γιάνινα τὸν πᾶν τὸν στέλνουν σ' τὴν πόλι,
 Τὸν βλέπουν ἔγθροι καὶ χαίρουνται καὶ φίλοι καὶ λουποῦνται,
 Τὸν βλέπει κ' ἡ μανοῦλά του καὶ κίθεται καὶ κλαίει.
 Δὲν σ' τὸ πα, Καρμιπέλα μου, δὲν σ' τὸ πα τρεῖς καὶ πέντε
 Τί χάλεις τί γύρευες αὐτοῦ σ' τὸν ξένον τόπο ; »
 Καλὰ μοῦ εἶπες, μανοῦλά μου, κ' ἡ μαύρη ἡ ἀϊλεψὴ μου
 Κ' ἐγὼ δὲν ἀκρουμάστηκα καὶ πᾶω σ' τοῦ Μπουκουβάλα
 Κ' ἐπῆγα κ' ἔκοιτώθηκα σ' τὸ Μίτσοβο σ' τὴν ῥάχη.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΟΣ.

Ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο πινάκων τοῦ ἐμπορικοῦ
 νωτικῶν τῶν ἐκδοθέντων διὰ τοῦ ΡΓ'. φυλλα-

δίου τῆς Πανδώρας ὁ δεύτερος εἶναι ἐσφαλ-
 μένος κατὰ τινὰς ἀριθμοὺς, δημοσιεύομεν αὐ-
 τὸν διορθωμένον ἐνταῦθα προσθέτοντες, τὴν πα-
 ρατήρησιν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν τόνων τοῦ 1853
 ἔτους ὑπερέβη τὸν τοῦ 1852 κατὰ 330 μόνον.
 Διορθωτέον δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλειῶν
 καὶ τῶν τόνων τοῦ 1853 ἔτους εἰς τὸν πρῶ-
 τον πίνακα οὕτως, πλ. 4153. τόν. 247995.

Τμήμα.	Πλοῖα.	Τόνος.
Ἰθρα.	575.	19640.
Σπέτσαι.	454.	29426.
Πειραιεύς.	374.	11866.
Πόρος.	178.	1848.
Ναυπλία.	63.	1410.
Κορωνίς.	372.	5540.
Σύρα.	634.	96859.
Μύκος.	64.	5467.
Ἄνδρος.	96.	6870.
Θήρα.	211.	14949.
Μήλος.	62.	524.
Σκιάθος.	114.	5458.
Χαλκίς.	175.	3898.
Σκόπελος.	120.	6213.
Ἀμαλιόπολις.	63.	3749.
Κύμη.	80.	2469.
Μεσολόγγιον.	129.	1395.
Πάτρα.	105.	3159.
Γαλαξείδιον.	152.	26307.
Πύλος.	50.	297.
Καλάμα.	75.	582.
Κυλλήνη.	7.	69.
	4153.	247995.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Πανδώρας πω-
 λοῦνται
 ἀ.—Ὁ ἱππότης Ἀρμαντάλ πρὸς δρ. 4.
 β.—Ὁ Δασοφύλαξ, " " 3.
 γ.—Χάρτης τῆς ἐν Νεοκά-
 στρω ναυμαχίας. " " 1.
 Ἀγοράζει δὲ τὸ Γραφεῖον τῆς Πανδώρας
 καὶ τὸν Α'. τόμον αὐτῆς, ἢ τουλάχιστον
 τὰ φυλλάδια 2. 3. 4. 5. 6. 7, καὶ 8.